

LETO XIII

Številka 51-52

Jesenice, 29. decembra 1971

**ŽELEZAR — GLASILO DELOVNEGA
KOLEKTIVA ŽELEZARNE JESENICE**

— Ureja redakcijski odbor — Glavni in odgovorni
urednik Joža Varl — Rokopisov in fotografij ne
vračamo — Naslov: Uredništvo »Železarja«, zdru-
ženo podjetje SLOVENSKE ŽELEZARNE Ljub-
ljana — Železarna Jesenice, Telefon int. uredništvo
483, administracija 484 — Tisk CP »Gorenjski tisk«

ŽELEZAR

**Sodelavcem, upokojencem in nji-
hovim svojcem ter vsem občanom**

srečno 1972

želijo

- UPRAVA PODJETJA
- SAMOUPRAVNI ORGANI
- DRUŽBENO-POLITIČNE ORGANIZACIJE
- UREDNIŠTVO ŽELEZARJA

Ko se ob menjavi koledarskega in gospodarskega leta oziramo nazaj na prehojeno pot, lahko ugotovimo, da je letošnje leto bilo zelo burno. Gospodarstvo je preživelo 12 težkih mesecev in pri tem prestalo dve devalvaciji. Sprejeli smo nova ustavna dopolnila in v celoti reorganizirali državo in republike. Na kongresu samoupravljalcev smo se dogovorili za novo pot, za večje pravice samoupravljalcev in hitrejšo vraščanje vseh samoupravljalcev v skupno reševanje našega razvoja.

Letošnje leto je bilo za nas železarje še prav posebno pomembno. Končujemo mučno obdobje sanacije izgube, za katero nismo krivi samo mi pa vendar smo jo morali pokriti samo z našim lastnim delom. Pokrili smo vse prikazane in neprikazane primanjkljaje, dosegli nivo osebnih dohodkov iznad poprečja republike, zgradili nekaj objektov širšega družbenega standarda, zgradili stanovanja in prihranili znatna sredstva za povečanje stanovanjske dejavnosti v naslednjem obdobju.

V letu 1972 bo naš pogled uprt v celovitega človeka

Medtem ko veliko drugih delovnih organizacij, ki niso niti približno dosegle takih rezultatov, proslavlja letošnje uspehe z banketi, delitvijo priznanj, diplom in daril — pa mi železarji vztrajamo na svojih proizvodnih delovnih mestih, vse do zadnjih ur letošnjega leta. Naša proslava bo skromna, zato pa nič manj svečana in samozavestna. Iz nekdanjega vihravega revolucionarja je železar postal danes, v času samoupravnega sporazumevanja fin tkalec novih delovnih odnosov in zavesten soustvarjalec novih delovnih uspehov v okviru gospodarstva in družbeno politične skupnosti — in kot tak ne potrebuje bučnih in dragih proslav.

Ob izteku gospodarskega leta, železarji že načrtujemo nove obveze. Želimo si ob sedanjih finančnih utrditvah tudi novih proizvodnih naprav, da bi tako šli v korak s sodobno tehnologijo, povečali našo produktivnost, izboljšali delovne pogoje in s tem postavili nove temelje za še večje poslovne uspehe in boljše bodočnost nas samih in naših otrok. Leto 1972 za nas ne bo oddih, temveč leto še večjih naprezanj in usklajenega delovanja, ker bomo z nam lastnim prizadevanjem poskušali doprinesiti svoj delež k stabilizaciji celotnega gospodarstva.

Da bi vzdržali na začrtani poti nam niso potrebni samo delavci-proizvajalci, ki opravljajo svoje več ali manj točno odrejeno delo, potreben nam je proizvajalec — samoupravljalet — občan, potreben je celovit človek. Takemu človeku pa moramo dati tudi vse pogoje za tako delo in vsa priznanja za dosežene rezultate. V novem letu 1972 naj bo to naša prva in osnovna naloga.

Vsem delavcem železarne čestitam k doseženim rezultatom v letošnjem letu in želim zdravo in srečno leto 1972!

Mag. Peter Kunc, dipl. inž.

Gregor Klančnik, generalni direktor ZP SŽ

Ob menjavi leta 1971-1972

Leto 1971 je za nas in za vse jugoslovanske narode potekalo v znaku razvijanja političnih sistemov, urejevanja medsebojnih odnosov in koncentracije za poseg v stabilizacijo gospodarstva. Ob široki aktivnosti smo dobili dopolnila zvezne ustave, ki samoupravni ureditvi nudijo širši prostor in republikam večjo samoupravno suverenost; pred sklenitvijo leta pa smo dobili še dopolnila republiške ustave, katera nas državnotvorno ob upoštevanju posebnosti socialistične skupnosti na Slovenskem postavlja v okvir enotnega jugoslovanskega tržnega prostora.

Suverenost in vzajemnost

Izpopolnjeni zvezna in republiška ustava sami še ne pomenita rešitve, temveč izhodišče za take samoupravne, socialistične, medrepubliške, medobčinske in medpodjetniške odnose, ki bodo sloneli na enakopravnosti, poštenosti in vzajemnosti. Ob tem, da je dohodek neodtujljiva pravica delovne skupnosti temelji organizacija združenega dela, ki ga je pridobila, nikoli ne bomo smeli pozabiti, da je kot so poslovna sredstva tudi akumulacija v bistvu družbena.

Že v času razprave ra ustavna določila so se prebudile sile, ki so se pod plaščem svoboščin in suverenosti pretvarjale v šovinizem, podpihovanje in nevarno zapiranje v republiške in lokalne meje. Zanimivo je, da s temi slabostmi gospodarske organizacije v glavnem niso obremenjene, predvsem pa ne tiste, ki imajo svoj tržni prostor na področju vse države. Bolj pa je to prisotno pri profesionalnih političnih strukturah, ki ne vnašajo nemira samo na področje medrepubliških, temveč tudi ra prostor medobčinskih odnosov. Pravočasno reagiranje na tako interpretacijo ustavnih dopolnil, ki bi pomenila razdor, neusklajeno razvijanje gospodarstva in razbijanje jugoslovanskih narodov, je bilo razumljivo.

Slovenci smo za enotno Jugoslavijo s tako notranjo politično ureditvijo republiških samoupravnosti, kot jo predvideva sprememba ustave, posebno zainteresirani. Slovenija je najbolj razvita republika, ima 1.725.000 ljudi in od tega 48 % aktivnega prebivalstva, delež industrijskega prebivalstva pa znaša 29,4 %. Ob tem, da Slovenija zajema le 8,3 % jugoslovanskega prebivalstva prispeva 20 % industrijske proizvodnje, 18,7 % električne energije in 16 % narodnega dohodka.

Iz teh podatkov se vidi logičen interes Slovenije, ki je v takem tržnem prostoru, da lahko absorbira industrijsko blago in tako omogoča novo širjenje gospodarskega potenciala oziroma razširjene proizvodnje. Jugoslavija Sloveniji to nudi, zato moramo biti za njen obstoj, trdnost in ugled posebno zainteresirani. Zainteresirani smo za slogo med našimi narodi, politično čistih računov, skladen razvoj in napredovanje manj razvitih področij, saj vse to pomeni povečevanje potroš-

nje našega blaga in napredovanje razvitejših predelov. Ob razvijanju drugih republik mora biti Slovenija na področju kvalitete, kar ji omogočajo tradicija, delovne navade in zlasti kondicija, vedno korak pred ostalimi, da plasma njenega blaga ter storitev ne bo ogrožen, povečevanje proizvodnje pa bo spremljano s povečevanjem porabe.

Izmenjava blaga navzven — pogoj suverenosti

Slovenija — dežela, stisnjena v trikot med Italijo, Avstrijo, Madžarsko in Hrvaško — je že zaradi svoje majhnosti ter razvitosti in še posebej zaradi geografskega položaja primorana predisponirana in življensko zainteresirana voditi obsežno mednarodno in meddržavno trgovinsko izmenjavo blaga. Značilna je njena razvitost predelovalne industrije in velika odvisnost od uvoza surovin ter reprodukcijskega blaga iz drugih jugoslovanskih področij in iz inozemstva. Okoliščine — nujnost prodaje blaga predelovalne industrije v druge republike in ra izvoz ter oskrbovanje z reprodukcijskim materialom — so nas privedle v trgovsko najbolj razvito republiko države.

V celotni zunanjetrgovinski izmenjavi je Slovenija leta 1971 prispevala pri izvozu 18,7 % in pri uvozu 18,3 %. Največja postavka uvoza je, logično, uvoz reprodukcijskega materiala, ki v državi znaša 63,5 %, v Sloveniji pa celo 65,5 %. Zaradi svoje orientacije ima Slovenija v zunanjetrgovinski izmenjavi pri izdelkih splošne porabe pozitivni saldo. Izvoz teh izdelkov je bil leta 1971 okrog 62 % večji od uvoza, pozitivni saldo okrog 800 milij. din pa je skoraj takšen kot v celi državi.

Pomanjkanje reprodukcijskega materiala in ekspanzija proizvodnje na področju predelovalne industrije je torej značilnost slovenskega gospodarstva. Še bolj kot zunanjetrgovinska izmenjava to kaže izmenjava blaga z drugimi republikami. Stabilizacija, ki bo zahtevala zoževanje zunanjetrgovinskega primanjkljaja in zmanjšanje negativnega salda plačilne bilance, nas bo prisilila na povečanje lastne proizvodnje reprodukcijskega materiala in ra povečanje izvoza zlasti na konvertibilno področje.

Stabilizacija v povojih

Ob angažiranosti na ustavnih dopolnilih je leta 1971 na

področju stabilizacije gospodarstva, brez katere bi bila najbolj idealna ustava brez učirka, bilo bore malo doseženega. To nam kažejo podatki, ki so naravnost grozeči.

V Sloveniji se je v primerjavi z letom 1970 družbeni proizvod celotnega gospodarstva realno povečal za 10 %, po fakturirani realizaciji pa skoraj za 28 %. Poviševanje cen je tu očitno, na splošno pa so cene nasproti poprečju leta 1970 porastle za 16 %. Osebnih dohodkov so se v masi povečali za 25 %, cene življenjskih stroškov za 15 %, uvoz blaga za 14 %, izvoz pa za 9,7 %.

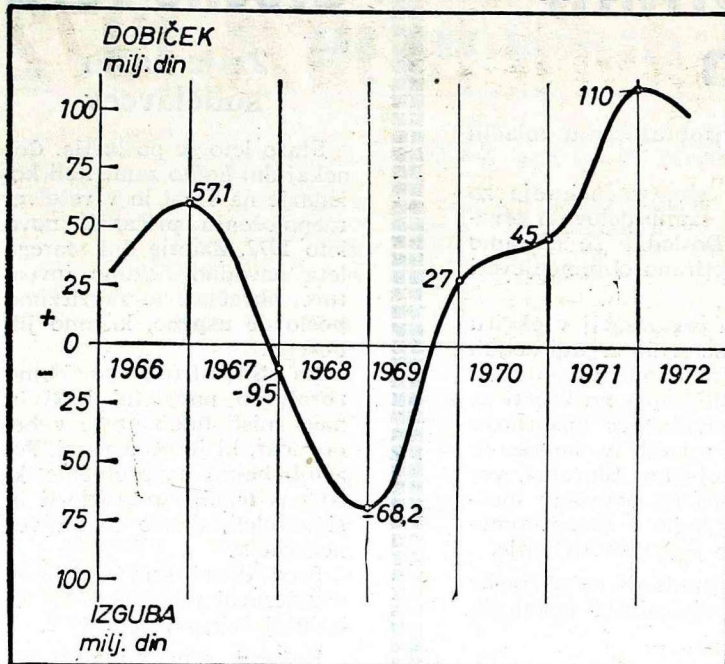
Podobni podatki so za vso državo. Namesto predvidenih 90 milijonov dolarjev deviznega primanjkljaja negativna plačilna bilanca znaša pol milijarde dolarjev. V desetih mesecih leta je primanjkljaj v blagovni izmenjavi z inozemstvom v SFRJ znašal 19.500 milijonov din in od tega v Sloveniji 3.635 milj. nov din ali 18,8 %.

Razveseljivo je, da je med letom zabeležena občutna tendenca na izboljšanje naše zunanje trgovine. Medtem ko je v državi v prvem polletju poprečni mesečni primanjkljaj znašal 2.109 milijonov din, je v drugem polletju padel ra 1.650 milijonov din oziroma za 22 %. Še bolj občutno je ta preorientacija prisotna v Sloveniji, kjer se je izvoz povečal za 23 %. Glavni delež na tem področju, ki je imperativ stabilizacije, za katero so bile leta 1971 izvršene šele prve priprave, mora biti dosežen v novem letu 1972 in naslednjih letih. V združenem podjetju Slovenske železarne se lahko tega obdobja samo veselimo, saj inflacija siromaši bazično industrijo, dohodek pa seli tja, kjer z gradnjo cen lahko grobijo dohodek.

Združeno podjetje Slovenske železarne iz izgube v dobiček

Potem ko so slovenske železarne leta 1968 dosegle vrh reformske krize in največjo globino poslovne izgube, se je stvar začela obračati na bolje. Najprej nas je ta neugoden položaj pripravil na združitev in utanovitev združenega dela, ki je s podpisom ustanovitvene pogodbe 30. 9. 1969 postala stvarnost. S skupnimi nastopi, specializacijo proizvodnje, enotno razvojno politiko in usklajevanjem poslovanja smo vsem organizacijam združenega dela uspeli vrniti ugled dobrih tovarn. Rezultati poslovanja leta 1971 pa so pravi preobrat, lahko bi rekli, da smo iz globine poslovnih izgub dosegli vrh akumulativnosti. Medtem ko smo v prejšnjih letih bili priča manjšemu nihanju, smo v zadnjih petih letih imeli nenormalno oscilacijo iz ene v drugo skrajnost

GIBANJE FINANČNEGA USPEHA

Leta 1966 so slovenske železarne imele 57 milijonov din presežka dohodka, leta 1968 68,2 milijona din izgube in po oceni leta 1971 zopet 110 milijonov din presežka dohodka.

Gibanje bruto akumulacije to je seštevka presežka dohodka in amortizacije, še bolj poudarjeno kaže oscilacijo v zadnjih letih. Bruto akumulacija, ki je znašala leta 1971 blizu 260 milijonov din, je kar za 16-krat višja od leta 1968. Pri tem pa je treba

upoštevati, da so se od leta 1968 povprečni osebni dohodki zaposlenih povečali za 54 % in z 1.620 din neto mesečnega leta 1971 za 10 % prekoračili republiško povprečje v gospodarstvu.

Poleg izboljšanja prejemkov so bili pokriti iz krize izvirajoči razmejnitveni stroški na investicijskem vzdrževanju, raziskovalnih in zagon- skih delih ter podcenjenih zalogah. Največji probrat v poslovnem rezultatu je bil dosežen na Jesenicah.

Za ZPSŽ leto 1971 uspešno

Slovenske železarne so po oceni v preteklem letu dosegle:

surovega železa	180.000 ton ali 7 % več kot leta 1970
surovega jekla	672.000 ton ali 7 % več kot leta 1970
skupne proizvodnje	2.077.000 ton ali 4 % več kot leta 1970
blagovne proizvodnje	566.000 ton ali 8 % več kot leta 1970
realizacije	2.100 milij. din ali 36 % več kot leta 1970
izvoza	7.900.000 dolarjev ali 22 % manj kot leta 1970.

S takimi rezultati, ki imajo svoje reflekse v dohodku, smo v glavnem lahko zadovoljni. Za objektivno oceno moramo vedeti, to se vidi iz razlike v stopnji rasti med blagovno proizvodnjo in realizacijo, da so se občutno povečale tudi cene naših izdelkov. Doseženo povprečje 3.683 din na tono je delno učinek specializacije in strukturne spremembe proizvodnje, predvsem pa spremenjenih cen. Z vsemi dosežki pa vendar ne moremo biti zadovoljni.

Splošna jugoslovanska infekcija, ki ima svojo osnovo v inflaciji in v valutni tečajni razliki, ki pri uvozu prinaša, pri izvozu pa odnoša, je imela boleči vpliv tudi na našo delovno ustvarjalnost. Ta se kaže v orientaciji prodaje.

Kljub široki jugoslovanski nelikvidnosti smo ob ugodnih ocenah doma za 22 % znižali izvoz. Nismo tipična izvozna proizvodnja, kar pa ne pomeni, da pri izvozu ne smemo biti prisotni. Strah pred inozemskimi kupci, ki se obnašajo po bontonu razvitega

tržnega reda, je velik vzrok pretirane orientacije na manj zahtevne domače kupce. Delali smo to, kar pri drugih kritiziramo in ocenjujemo kot vzrok nestabilnosti, neposredno pa se nam maščuje v finančnem položaju, gledanem skozi razpoložljiva sredstva.

Na nelikvidnost nismo imuni

Naša samoupravna družbena ureditev je pogojena s tržnim gospodarstvom, tržni sistem pa z likvidnostjo gospodarstva. Nelikvidnost v tržno blagovnih odnosih je isto, kot hidrocentrala brez vode, pa vendar pri nas poskušamo ta perpetuum mobile spraviti v funkcionalnost. Zaradi nenormalnega poslovnega obnašanja, prevzemanja obveznosti brez kritja, zavajanja samoupravnih struktur, odsotnosti resničnih sankcij in nerešene problema v primarni delitvi narodnega dohodka je medsebojna zadolženost dosegla astronomske številke. V slovenskem gospodarstvu razlika med terjatvami in dolgi ob novem letu znaša prek 7

milijard din, a od tega vizira sredstva v drugih republikah zajemajo 70 %.

Naše podjetje je od 1. 1. 1971 do konca leta terjatve dvignilo od 428,5 milijonov din na 650 milijonov din; razlika med terjatvami pa od 249 milijonov din na 440 milijonov din. Ob tem, da kažemo ugodno akumulativnost ali donosnost, smo v globoki nelikvidnosti in z blokiranimi žiro računi. Zaradi premajhne selektivnosti pri prodaji se naša sredstva nahajajo pri odjemalcih, ki jih v enem delu nikoli ne bomo mogli izterjati. Četudi reševanje nelikvidnosti ni v naših rokah, bi ob razsodnejši prodajni politiki stanje lahko delno ublažili, tako pa smo se vse leto nahajali v obupnih težavah pri oskrbovanju s surovinami, zlasti iz uvoza.

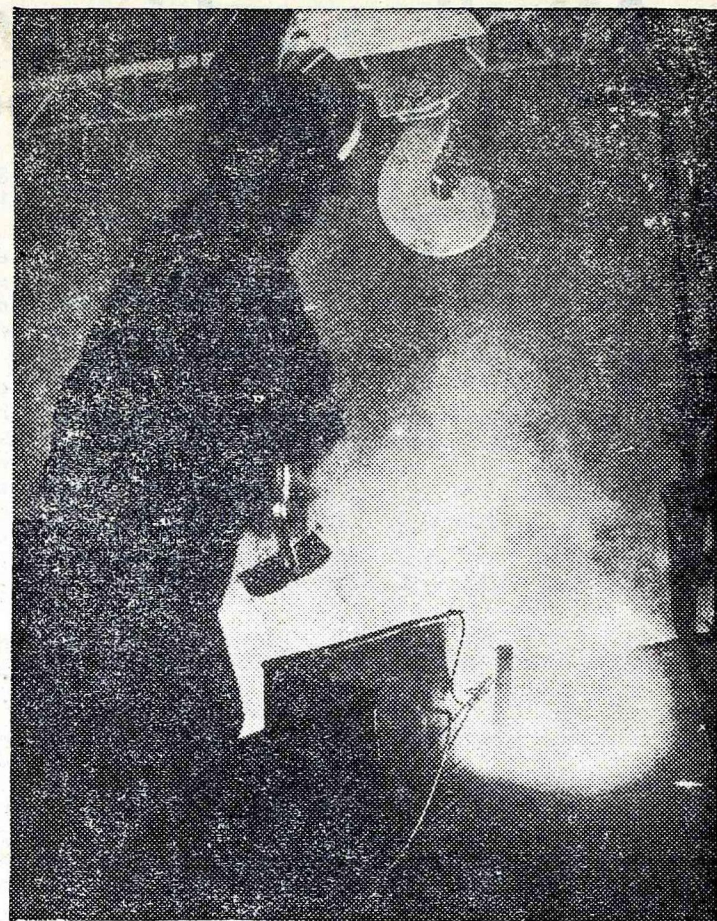
Zaradi nelikvidnosti tovarne niso mogle koristiti niti sredstev amortizacije za zamenjavo in modernizacijo strojev in naprav. Ker je tudi ta v večjem delu blokirana v terjatvah. Tako stanje ni posledica le nelikvidnosti, temveč tudi premajhnega krediti, tiranja proizvodnje.

Menim, da smo na področju zalag napravili toliko — padle so na 460 milijonov din — da nadaljnje zoževanje po obsegu ni več možno, zujno pa je taka strukturalna ureditev, da ne bo enih materialov prek normativa, drugih pa ne na zalogi. Primanjkljaj v obratnih sredstvih zato lahko rešujemo le s povečanjem namenskih kratkoročnih in dolgoročnih kreditov. Na področju kreditiranja proizvodnje so slovenske železarne prikrašane in oškodovane.

Železarne so zapostavljene

Medtem ko je realizacija v zadnjih treh letih porastle za 80 %, so se krediti povečali le za 15 %. Tudi leta 1971 smo relativno nazadovali. Realizacija je bila 36 % višja od predhodnega leta, kreditov pa smo uspeli povečati le za 4 %. Celotno podjetje uživa kratkoročnih kreditov okrog 400 milijonov din ali 20 % letne realizacije.

Poleg kratkoročnih kreditov je združeno podjetje uspelo izposlovati skupaj 71 milijonov din izredno ugodnih kreditov. Ti so bili razdeljeni: Jesenice so dobile 38 milijonov, Ravne 16 milijonov, Štore 5 milijonov din, na ravni podjetja pa je ostalo 12 milijonov din. Pogoji za vračanje teh kreditov so taki, da bo do časa vračanja razvrednotenje tako, da bo le manjši del dejansko vrnjen. Ta prispevek republike oziroma republiškega rezervnega sklada gospodarskih organizacij je za našo proizvodno dejavnost še relativno skromen. Težko je pričakovati nove enako ugodne dolgoročne kredite. Obsežnejše kreditiranje pa moramo doseči, četudi le s kratkoročnimi krediti, ki se stalno obnavljajo. Zaradi splošnega pomanjkanja finančnih sredstev pa bomo morali iskati tudi koriščenje inozemskih virov. Vzajemnost znotraj združenega (Nadaljevanje na 7. str.)

Tudi on s svojim delom doprinese k kvaliteti jekla

Obvestila kolektivu ● Obvestila kolektivu

Dežurna služba

	telefon	
	v pisarni	doma
PETEK, 31. decembra:		
inž. Božidar BARTELJ, valj. 2400	638	81453
SOBOTA, 1. januarja:		
Zdravko CRV, valjarna žice	852	760
NEDELJA, 2. januarja:		
inž. Stanko COP, taličnice	328	76538
PONEDELJEK, 3. januarja:		
Zvonimir LABURA, žebliarna	738	749
TOREK, 4. januarja:		
inž. Avgust KARBA, direktor proizvodnje	270	639
SREDA, 5. januarja:		
Anton GROSELJ, valjarna Bela	848	81410
ČETRTEK, 6. januarja:		
inž. Leon MESARIČ, hladna valjarna	524	81216
PETEK, 7. januarja:		
Teodor OKROŽNIK, gradbeno vzdrževanje	577	81327

Dežurna služba traja od datuma nastopa od 7. ure do naslednjega dne do 7. ure. Kolikor dežurnega ni v pisarni ali doma, kličite glavnega vratarja na telefon 410. Morebitne spremembe dežurnih so razvidne iz obvestil, ki jih vsako soboto objavljamo na razpisnih deskah pri vseh vratarjih.

Tajništvo tehničnega in proizvodnega direktorja

Obvestila kolektivu ● Obvestila kolektivu

SODELAVCI DIPLOMANTI

V zadnjih mesecih so diplomirali:

NA VISJI SOLI ZA ORGANIZACIJO DELA:

Anton DREMELJ, SEP in Vinko ROTAR, teh. službe vzdrževanje.

NA SREDNJI TEHNIČNI SOLI:

Branko PACNIK iz RO in Janez OBLAK, iz valjarne Bela.

Obema inženirjema organizacije dela in obema tehnikom iskrene čestitke!

Mladi o sebi, svojih problemih, nalogah in perspektivah

Kritičen in realen pogled na prehojeno pot — pogoj za boljše delo v prihodnjem obdobju

V četrtek, 23. decembra, sta bila na celodnevnem obisku na Jesenicah član predsedstva Zveze mladine Jugoslavije Peter BEKEŠ in član predsedstva republiške konference ZMS, Božidar LAKOTA.

Obisk je bil namenjen predvsem pregledu dela in stanja ZMS v občini, pregledu realizacije sklepov in stališč sej republiške konference in za izmenjavo mnenj o položaju in nalogah mladih v ZMS na vseh področjih.

Ob 9. uri dopoldne je bil razgovor z vodstvom aktiva ZMS v gimnaziji, navzoča sta bila tudi predsednik in sekretar občinske konference ZMS. Mladi iz gimnazije so oba tovariša informirali o svojem delu in težavah ter načrtih:

Petdnevni delovni teden jim onemogoča boljše delovanje v organizaciji ZMS in interesnih aktivnostih, za katere pa je vseeno zadosti zanimanja, saj deluje vrsta krožkov. Poseben problem so finančna sredstva in prostori za izven šolsko dejavnost. Dogovorili so se, da bodo zahtevali obvezno uvedbo mladinskih ur v rednem urniku, na njih pa bi dijaki sami obravnavali aktualna vprašanja. Dali so tudi nekaj predlogov za teme na tribuni mladih, ki jih organizira občinska konferenca ZMS. Prav tako bodo sodelovali v tekmovanju za najboljšega dijak in najboljši razred v občini.

Kljub pravilniku o javnem ocenjevanju in večkratnih zahtevah ZMS na vseh ravneh, tudi na gimnaziji, nimajo javnega ocenjevanja, še vedno ne poznajo šolskega statuta in pravilnikov, sodelovali pa bodo v svetu šole.

Letos so začeli z aktivnim sodelovanjem z dijaki celovške gimnazije in s tem nameravajo nadaljevati. Za mlade slovenske dijake na Koroškem so že začeli zbirati razne knjige, ki naj bi pomagale predvsem mlajšim pri učenju slovenskega knjižnega jezika. Dosti problemov imajo tudi s premajhno telovadnico pa še ta je vedno zasedena. V kratkem se bodo z vodstvom šole dogovorili za skupne akcije na tem področju, pomenili pa se bodo tudi o izgradnji šolskega centra in nekaterih stvarih, za katere so izredno zanimajo in jih skrbijo, niso pa o njih obveščeni. Tovariš BEKEŠ je ocenil njihovo razmišljanje za realno in zdravo kritično ter jim svetoval, naj se lotevajo predvsem konkretnih akcij.

Ob 11. uri je bil razgovor z vodstvom tovarniške konference ZMS železarne Jesenice, navzoč je bil tudi sekretar občinske konference ZMS. Razprava je tekla predvsem o organiziranosti ZM v železarni, o realizaciji republiške akcije 75, o sodelovanju z mladimi v združenem podjetju, z mladimi v ostalih delovnih organizacijah v občini, z občinsko konferenco ZMS in družbeno političnimi organizacijami.

Mladi so razložili sistem organiziranosti ZMS v železarni, ki je vsekakor zahteval dosti dela, prvi uspehi pa se že poznajo. Mladi redno razpravljajo o svojih stališčih do aktualnih vprašanj v železarni, predvsem prek mladih članov v obratnih delavskih svetih, pa tudi drugače. Važno vlogo pri tem igra mladinska rubrika v železarju.

V sodelovanju s strokovnimi službami so mladi začeli uspešno reševati nekatere probleme, vseskozi sodelujejo s kadrovskim sektorjem in upravo podjetja pa tudi sodelovanje z družbeno političnimi organizacijami v železarni je po njihovem mnenju dobro.

Letos so se načrtno lotili reševanja problemov mladih v samskih domovih, akcija se bo še nadaljevala.

Dosti uspehov imajo tudi na področju vzgoje, kulture ter športa in rekreacije.

Tovariš BEKEŠ je pohvalil delo ZMS v železarni in poudaril, da mora biti sodelovanje z ostalimi aktivimi in občinsko konferenco ZMS tesnejše.

Na seji ožjega političnega aktiva, ki je bila ob 13. uri, je bilo govora predvsem o položaju, nalogah in delu Zveze mladine v občini.

Člani političnega aktiva so predvsem upoštevali pogoje delovanja političnih organizacij na osnovi situacije v občini in poudarili, da je bila v preteklosti večina akcij usmerjenih na področje gospodarstva, zato bo treba v prihodnje več delovati tudi na ostalih področjih. Mnenja so bili, da je kljub vsem težavam in napakam Zveza mladine v občini naredila ogromen napredek in korak naprej in da je potrebno delovati še aktivneje, še bolj zavzeto in dosledno in se pri tem izogibati dosedanjim napak. Na sploh bo potrebno dati več pozornosti splošni, družbeni,

gospodarski in politični vzgoji in izobraževanju mladih ter kadrovanju.

Prav tako bo potrebno poiskati vire financiranja za delo ZMS v interesnih skupnostih, v samih delovnih organizacijah in krajevnih skupnostih. Dosledno se moramo držati stabilizacijskih načel in ne pretirano obremenjevati občinskih in drugih proračunov.

Enotnih akcij družbeno političnih organizacij v okviru občine je vse več, manj pa je tega v delovnih organizacijah in krajevnih skupnostih, zato bo treba temu posvetiti več skupne pozornosti. Pri tem mora ZMS sama poskrbeti za enotnost svojih akcij na vseh področjih, več pozornosti mora biti usmerjena na delovanje mladih v interesnih organizacijah, na sodelovanje z zamejskimi Slovenci, več skupnih dogovorov in akcij mora biti na področju mednarodne vzgoje in pri vključevanju mladih v Zvezo komunistov in nasploh v aktivno družbeno politično življenje.

Ob 17. uri je bil razgovor s člani predsedstva občinske in tovarniške konference ZMS in predsedniki nekaterih aktivov ZMS.

V prvi točki dnevnega reda je tekla razprava o nalogah ZMS po 21. seji predsedstva ZKJ. Njene naloge so v tem, da še naprej deluje po principih demokratičnosti in razvija idejna jedra, da je organizacija, skozi katero mladi uresničujejo svoje potrebe. Potrebno je utrjevati ZMS predvsem v bazi, torej v aktivih ZMS in v občinskem merilu, saj so občinske organizacije osnovna organizacija mladih, ki združuje interese mladih z vseh področij življenja in dela. ZMS se mora zavzemati za dosledno uresničevanje sprejetih zveznih in republiških ustavnih amandmajev in oblikovati svoja stališča do predvidene druge faze ustavnih sprememb. Prav tako je za ZMS nesprejemljivo stališče, da bi razvijali večjo avtonomnost občin, saj se vse težnje in interesi občanov uresničujejo lahko edino le v republiškem merilu.

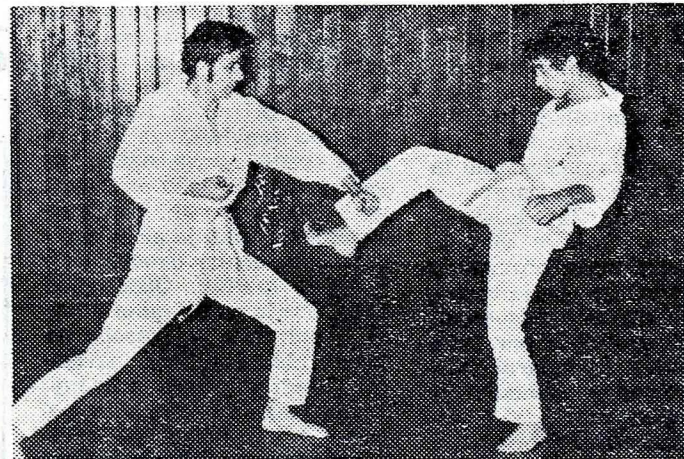
V razpravi so člani predsedstev obravnavali nekatera, zanje nerešena družbena vprašanja, kot so slaba in kvarna literatura, vpliv cerkve, delovanje mladih komunistov, organiziranost ZMS v občini, regiji, kadrovanje in drugo. Največ pozornosti so v razpravi posvetili lastnim problemom in se zavzeli, da jih hitreje, bolj odločno in dosledno odpravljajo. Oba člana predsedstva so informirali še o programu in akcijah za naslednje leto in pri tem predlagali, da naj člani republiškega vodstva večkrat obiščejo občinske organizacije in aktivne ZMS.

Ponovno so razpravljali o položaju mladih iz sosednjih republik in se zavzeli za enotno akcijo in realizacijo sklepov seje predsedstev o teh vprašanjih.

Sprejet je bil dogovor, da občinska konferenca ZMS Jesenice in tovarniška konferenca ZMS železarne pošljeta skupaj 350 dinarjev skladu za gradnjo šole v Cerknem. Ta vsota je bila sicer namenjena za novoletne čestitke sodelavcem, aktivom, delovnim in drugim organizacijam in posameznikom.

Tovarniški komite Zveze mladine železarne Jesenice obvešča vsa mladinska vodstva delovnih organizacij s katerimi sodeluje in vse svoje člane v železarni, da je namesto čestitk ob novem letu daroval 200.— ND za izgradnjo nove šole v Cerknem.

TK ZMS
Železarna Jesenice

Na Jesenicah so se mladi množično odzvali na razpis tečaja karateja — podrobni zapis preberite na 20. strani

Srečno 1972

Želje naših sodelavcev

Staro leto se poslavlja. Čez nekaj dni bomo zamenjali koledarje na steni in v veselem razpoloženju pričakali novo leto 1972. Zadnje dni starega leta navadno delamo inventure, obračune in zabeležimo poslovne uspehe, ki smo jih dosegli.

Na Silvestrovo se bomo zbrali ob novoletni jelki in naše misli bodo uprte v bodočnost, ki je pred nami. Pozabili bomo na probleme, ki so nas težili v preteklosti in si zaželeli, da se nikoli več ne vrnejo.

Pred dnevi sem sodelavce v železarni povprašal, kaj si najbolj želijo v letu 1972.

Najprej sem po telefonu poklical gasilce. Oglasil se je MARTIN POREDOŠ:

»Moja želja je, da bi bili vedno uspešni v akcijah. Poleg tega želim, da bi ostali sodelavci bolj spoštovali gasilce, kot so jih do sedaj.«

Kje boste silvestrovali?

»Na delovnem mestu. Delamo v izmenah 4 + 1 in ravno na novoletno noč sem dežuren ponoči.«

Na rešilni postaji v HVŽ se je oglasila MARJETA BU-DIMEK, medicinska sestra iz Kranjske gore. Vprašal sem jo, če ima kakšno skrito željo.

»Moja skrita želja je, da bi povečala družino za enega člana.«

Kje boste silvestrovali?

»V hotelu Larix v Kranjski gori.«

»Veselo praznovanje in srečno novo leto!«

»Hvala enako!«

Potem sem poklical glavnega vratarja.

»ANTON SLIVNIK pri telefonu, prosim?«

Mi lahko zaupate največjo željo v letu 1972?

»Predvsem si želim zdravja in dober poslovni uspeh naše železarne. Novoletne praznike bom preživel v krogu svoje družine na Javorniku.«

Tekačica DANICA KOKOŠINEK je dejala:

»Želim, da bodo v novem letu dobre plače in čim boljši pogoji za delo.«

Kje boš na Silvestrovo?

»Verjetno kar doma.«

Sama?

»Ne, s fantom.«

Sodelavec iz martinarne, (ni se hotel predstaviti) pa je dejal:

»V novem letu si želim čim boljši uspeh na delovnem mestu. Poleg tega je moja največja želja, da bi na svetu končno zavladal mir, da bi prenehale krvave vojne in da bi v slogi in miru zaživel novo življenje.«

Sodelavka IVANKA mi skrite želje ni hotela zaupati, dejala pa je, da bi silvestrovala verjetno v Mojstrani.

Sodelavcem se zahvalujem za odgovore, vsem pa želim prijetno praznovanje in SREČNO 1972.

Janko Rabič

Samoupravni organi v preteklem tednu

Seja sveta delovne enote predelovalnih obratov

V petek, 17. decembra je bila seja sveta delovne enote predelovalnih obratov. Predsednik sveta DE Rok Globočnik je predlagal pet točk dnevnega reda, šef delovne enote pa je dnevni red dopolnil še s šesto točko, to je s predlogom o potrditvi plana za leto 1972. Razprava k prvi točki dnevnega reda je bila zelo živahna. Uvodne misli je posredoval direktor SEP-a mag. Rudi Rozman, nato pa so sledile pripombe iz posameznih obratov. Tako je inž. Mlakar, obratovodja elektrodne oddelka, opozoril, da plan predvideva večje število obratovanih ur, kot jih je na razpolago pri 42-urnem delavniku. To pomeni, da bodo morali delati tudi ob sobotah. Težave so tudi zaradi oskrbe

z vložkom in dodatnim materialom, ki ga uvažamo. Če bo takšno stanje tudi prihodnje leto, potem se bodo usmerili kupci drugam.

Obratovodja žebeljarne tov. Labura je opozoril na zaostrene pogoje tržišča in bomo morali biti zato bolj dosledni pri izpolnjevanju dobavnih rokov. V žebeljarni večkrat dobivajo naročila z zakasnitvijo in bi zato morda kazalo v obratu imeti nekaj zaloge. Po mnenju mag. Rozmana zaloge pomenijo nevarnost, da se sredstva ne obračajo in tako lahko nastane vprašanje likvidnosti. V zvezi s planom, ki predvidevamo za drugo leto je poleg šefa delovne enote v razpravi sodeloval tudi inž. Mesarič, ki je opozoril na vložek, ki ga dobivamo iz Čeho-

slovaške. V razpravi je bilo nato rečeno, da bo treba računati v elektrodnem oddelku z novo pečjo, ki pa nekaj mesecev še ne bo obratovala. Inž. Vičar je dodal, da dokler nova peč ne bo normalno obratovala bo treba računati z delom ob prostih sobotah. Tovariš Tramte je opozoril na dva problema in sicer na pomanjkanje delavcev, ter na zastarel in dotrajan notranji transport. Ozko grlo predstavlja v predelovalnih obratih tudi lužilnica.

V drugi točki dnevnega reda je poročilo komisije za proizvodnjo v odsotnosti predsednika tovariša Sodja, posredoval tovariš Mikula. Njegovo poročilo je bilo zelo obširno in ilustrirano s številnimi statističnimi podatki o izpolnjevanju proizvodnih nalog v oktobru in novembru za vse oddelke oziroma obrate delovne enote predelovalnih obratov. Tudi tej problematiki je sledila razprava, ko so sodelavci iz posameznih obratov spet opozorili na številne probleme, s katerimi so se srečali pri delu. Obširna so bila tudi poročila predsednika komisije za nagajevanje, ki ga je podal inž. Mlakar, poročilo odsotne predsednice komisije za varstvo pri delu je posredoval tovariš Krejčič, poročilo komisije za novatorstvo in racionalizacijo pa tovariš Dimitrov.

Poročilo komisije za kršitve delovnih dolžnosti na seji ni bilo posredovano. Komisija še nima predsednika in tudi ni imela nobene seje.

Svet delovne enote je ob koncu seje sprejel kar 12 sklepov. Strinjal se je s poročilom šefa DE o izvršenih sklepih in potrdil plan proizvodnje za leto 1972 z dvema pripombama.

Obveznosti za leto 1972 so sprejeli pod pogojem, da bodo zagotovljeni potrebni delavci in ustrezen vložek. Tudi vzdrževanje je treba prilagoditi potrebam proizvodnje. Ostali sklepi se nanašajo na problematiko posameznih obratov. Potrdili pa so tudi poročila predsednikov posameznih komisij.

7. seja odbora za splošne zadeve

Predsednik odbora za splošne zadeve Zdravko Črv je sklical 7. sejo odbora v petek, 24. decembra 1971, ki je bila namenjena predvsem razpravi in sprejemu poslovnika za delo tehničnega muzeja, v zvezi s sklepom delavskega sveta Železarne, da se ukine muzejski svet in se ustrezno spremeni poslovanje muzeja, in razpravi ter sprejemu navodila o postopku za nabavo in dodeljevanje ter uporabo oblek in obutve, ki ne spadajo v sredstva osebne varstvene opreme. Poleg tega

so reševali še nekaj tekočih zadev.

Oba predložena samoupravna akta so na seji sprejeli z nekaterimi pripombami, ki bodo upoštevane, ko bosta ta dva akta objavljena. Med tekočimi zadevami so vzeli na znanje eno poročilo s potovanja v zamejstvo in rešili nekaj vlog med katerimi so odobrili brezplačno ogrevanje in razsvetljavo šahovskega doma na Jesenicah, ker je dejavnost šahovskega kluba v zadnjem času zopet zelo oživila.

Samoupravni organi v preteklem letu

Navada je že taka, da se ob koncu leta ozremo nazaj in poskušamo ugotoviti, kaj smo v minulem letu napravili dobrega, kje smo grešili, kje pa se nismo dovolj prizadevali. V teh trenutkih radi pogledamo tudi naprej, delamo načrte, zagotavljamo, da bomo odpravili napake v naslednjem letu, voljni smo dela in polni elara. Prav je potem, da pogledamo, kaj so v minulem letu počeli organi samoupravljanja, kakšne uspehe so dosegli v svojem delu in kaj jih pričakuje v naslednjem letu. Na žalost je za samoupravne organe to težko napraviti, kajti njihovo dobro in slabo delo je vsebovano v rezultatih poslovanja tovarne in je zato skozi te rezultate treba gledati tudi na uspešnost organov samoupravljanja. Pa vendar sta v minulem letu dva dogodka toliko pomembna, da jih je treba poudariti, poleg zelo važnih odločitev v zvezi z akcijskim programom, v zvezi z ukrepi v stabilizacijskih pogojih, v zvezi z razpravo in sprejemom samoupravnega sporazuma za grupacijo črne in barvaste metalurgije z reševanjem zapleta z železniškim transportnim podjetjem in podobno. Pomembna sta zato, ker se ob njih lahko ozremo na prehojeno pot, istočasno pa že trasiramo novo, boljše.

Na seji delavskega sveta Železarne so ugotovili, ko so razpravljali o ustavnih dopolnilih, da v Železarni že potekajo akcije, ki so v zvezi z ustavnimi dopolnili oziroma akcije, ki jih ustava dopolnila narekujejo. In res, ne slučajno so kmalu zatem na volilni konferenci sindikalne organizacije glavnino razprave usmerili samoupravljanju, predvsem o sistemu posrednemu v katerega smo že pred leti vključili delovne skupine v dobri veri, da je to najboljša pot v tako številnem kolektivu kot je naš. Kako bi se sicer pri uresničevanju ustavnih dopolnil sploh lahko zamislili sodelovanje celotne delovne skupnosti v odločanju o delitvi dohodka, kar je po ustavnih dopolnilih neodtujljiva pravica neposrednih proizvajalcev. To je bilo vodilo delavskemu svetu Železarne da je zaključke volilne konference sindikalne organizacije sprejel kot svoje zaključke, v teh zaključkih pa je največ pozornosti posvečene prav delovnim skupinam. Dobro delovanje delovnih skupin, pravilen tok informacij tako do delovnih skupin kot obratno, redno sestajanje delovnih skupin, ki bi morale postati sistem de-

la, edino lahko zagotovi, da bo kolektiv, ko se bo znašel pred nalogo, da odloči o delitvi dohodka in o še kakšni pomembni zadevi, odločen, da ne bo dilem in če bo moral glasovati, bo glasoval po prepričanju ne pa formalno za naprej pripravljen predlog. Kdor si lahko takole zamisli delovno skupino v celotnem sistemu neposrednega samoupravljanja, v celotnem sklopu odgovornosti, ki bo padla na kolektiv, potem mu mora biti jasno, da je delovna skupina za nas edini izhod in edino možna rešitev pa jo je zato treba razvijati in gojiti ter storiti vse kar je v naših močeh, da bo dobila mesto, ki ji pripada. To je prej ko slej resna pot našega nadaljnjega vsebinskega razvoja samoupravljanja.

Druga pomembna odločitev delavskega sveta Železarne ali pomemben dogodek v naši Železarni je, da se da v razpravo delovni skupnosti predlog o novi kvalitetni vsebini integracije slovenskih železarn. Bistvo nove kvalitete vsebine pa je v tem, da se ustanovi finančni sklad združenega podjetja, v katerega bi vsaka tovarna prispevala določen delež-odstotek svojega poslovnega sklada. Finančni sklad združenega podjetja pomeni prav za prav skupni kapital Slovenskih železarn, pomeni zametek novega erotnega podjetja slovenskih železarn, pomeni zametek močne gospodarske organizacije na našem prostoru, ki bo lahko ravno pravno in konkurenčno nastopala tako znotraj kot izven meja Slovenije in Jugoslavije. Brez dvoma je bilo to vodilo delavskemu svetu Železarne, da se je odločil za pristop k realizaciji predloga in predlog posredoval v javno razpravo. Škoda, da je premalo časa in da že sedaj ne moremo analizirati stališč delovnih skupin po tem vprašanju, kajti že prvi podatki s sestankov delovnih skupin kažejo, da se je naša delovna skupnost za takšno integracijo prav za prav že takrat, ko je z referendumom zglasovala, da se ustanovi združeno podjetje slovenske železarne. Pomembnost takšnega stališča naše delovne skupnosti in naših organov samoupravljanja se izraža tudi v tem, da se vključujemo v realizacijo ustavnih dopolnil, kajti s to nadaljnjo stopnjo integracije bomo lažje razvijali tovarne kot temeljne organizacije združenega dela. To pa je tudi nadaljni kvalitetni skok v razvijanju samoupravnih odnosov tako znotraj kot izven plotu Železarne.

M. P.

Samoupravni organi v zadnjem tednu letošnjega leta

V zadnjem tednu letošnjega leta so imeli ali bodo imeli seje naslednji organi samoupravljanja:

V ponedeljek, 27. decembra 1971, je bila seja odbora za izume in racionalizacije na kateri so obravnavali:

- sklepe prejšnje seje odbora
- prijavljene predloge in jih ocenili,
- dva patenta
- poročilo o delu komisij za racionalizacije v delovnih enotah in razno.

V torek, 28. decembra 1971, sta bili kar dve seji, in sicer: Seja odbora za kadre na kateri so obravnavali:

- analizo rednega in izrednega študija ter financiranja,
- plan potreb delovne sile ter kadrovska politika v letu 1972,
- program funkcionalnega usposabljanja za leto 1972 in
- razno

Na skupni seji odbora za poslovno politiko in odbora za plan in finance pa so obravnavali:

- sklepe zadnje seje,
- poročilo o poslovnem rezultatu za november,
- osvajanje predloga za vrednotenje zalog razreda 5 in 6,
- devalvacijo in ukrepe v zvezi s tem,

**Dopisujte
v Železarja**

Sestanki delovnih skupin

12. 12. — TRANSPORT — KISIČ, MARKELJ, ZMITEK — CESTNI ODDELEK — Precej pozornosti so posvetili nakupu novih strojev, to je dvigal za razkladanje rud, ki naj bi jih zamenjali, saj so sedanja dvigala zelo dotrajana. V kratkem pričakujemo nov dovoz rude, toda vprašanje je, kako jo bodo razkladali. Od štirih dvigal obratuje le eno, ki pa bo v kratkem obstalo, ker ni rezervnih delov. Tudi grabilci so dotrajani, zato bi bil potreben ustrezen dogovor z gradbenimi podjetji, ki naj bi nam pomagali z rezervnimi v kolikor jih imajo.

14. 12. — RTA — REKAR — EMP — Člani delovne skupine k poročilu o devetmesečnem poslovanju niso imeli pripomb. Akcijski program izpolnjujejo po predvidenem načrtu, večja pa je tudi storilnost, kot je bilo predvideno v samem programu. Razočarani so zaradi počasnega reševanja sistema nagrajevanja. Po akciji za uvedbo novega sistema nagrajevanja v septembru in po sprejetju samoupravnih dogovorov je vse zavito v molk. Kljub temu, da akcijski program izpolnjujejo, da so povečali storilnost, izboljšali organizacijo dela, je giblivi del osebnih dohodkov zmanjšan od 49 % v oktobru na 30 % v novembru. Želijo odgovor na vprašanje: Zakaj zmanjšanje za 19 % in če je zmanjšanje giblivega dela OD odvisno od velikega števila opravljenih nadur v delovni enoti vzdrževanja. Zanima jih, kje so rezultati dela od opravljenih 15.000 nadur in če so bile nadure opravljene samo za dvig osebnih dohodkov določenega dela vzdrževalcev. Radi bi tudi vedeli kako se določa giblivi del osebnih dohodkov.

18. in 19. 12. — UPRAVNE SLUŽBE — BAHUN — GASILCI — Na vseh štirih izmenah so bili enotnega mnenja, da če smo glasovali za ustanovitev ZPSŽ, potem se moramo strinjati tudi z razvojem podjetja, to je z ustanovitvijo poslovnega sklada ZPSŽ. Edina bojazen je, da se denar ne bo izgubil v Ljubljani ali v Beogradu. Drugih pripomb ni bilo.

20. 12. — UPRAVNE SLUŽBE — PRACEK — KNJIGOVODSTVO TALILNIC — Razpravljali so o okrožnici, ki obravnava poslovni sklad ZPSŽ. Z glasovanjem so se vsi strinjali za sprejetje predloga. Prisotnim članom skupine je bila posredovana tudi analiza obračunske kalkulacije za prvih devete mesecev.

16. 12. — PLAVŽ — GOLBA — AGLOMERACIJA — Obravnavali so izpolnjevanje plana v novembru. Tudi remont je bil opravljen, medtem ko na aglomeraciji zaradi remonta plavža ni bilo večjih popravil. Seznanjeni so bili tudi z izplačnimi osebnimi dohodki, glede nadur pa so mnenja, naj bi jih opravili samo v najbolj nujnih primerih. Zaradi velikega števila zastojev plan za leto 1972 ne bo dosegljiv. Znova zahtevajo ureditev higienskih prostorov.

22. 12. — PLAVŽ — KLINAR — PEČI — Razen o predlogu nove kvalitetne vsebine integracije v ZPSŽ so na sestanku kritično obravnavali stanje higienskih prostorov. Odločno zahtevajo dodelitev velike garderobe, ki jo imajo sedaj ključavničarji. Zavzemajo se za večji red.

22. 12. — ELEKTROJEKLARNA — MUŠIČ — PEČI — Zavzemali so se za pravilno koriščenje sklada v zvezi z novo kvalitetno vsebino integracije v ZPSŽ. Obširneje so govorili o delovnem prostoru v livni jami, ki vpliva na kvalitetno delo. Prostor je zelo utesnjen, po drugi strani pa je prostor v stari valjarni žice neizkoriščen že leto dni. Niso zadovoljni s stanjem higienskih prostorov, delavci pa se morajo večkrat umivati z mrzlo vodo.

22. 12. — ELEKTROJEKLARNA — PETAC — Najprej so obravnavali predlog nove kvalitetne vsebine integracije, nato pa so bili seznanjeni z doseženimi rezultati v letu 1971 in s planom za prihodnje leto. Zaradi pomanjkanja jekla in redukcij električnega toka v zadnjih mesecih je obratovodja predlagal naj bi električne peči pričeke z obratovanjem že 1. januarja ob 22. uri. Delovna skupina se bo o tem odločila do 24. decembra. Več pripomb so imeli zaradi tople vode v garderobah, bojler pa naj bi zamenjali z ogrevanjem na paro. Obratovodja je govoril tudi o rekonstrukciji elektrojeklarne.

20. 12. — ELEKTROJEKLARNA — PANIČ — Obratovodja inž. Ravnik je obširneje obrazložil predlog nove kvalitetne vsebine integracije ZPSŽ. V razpravi je sodelovalo več sodelavcev, ob koncu sestanka pa je bilo postavljeno vprašanje zakaj ni odobreno povečanje skupine talilniškim pomočnikom. Njihovo delo so primerjali z delom pomočnikov, ki ga le-ti opravijo v martinarni.

22. 12. — LIVARNE — PODOBNIK — JEKLO-LIVARNA — Asistent tovariš Osvald je delovni skupini obrazložil predlog nove kvalitetne vsebine integracije v ZPSŽ. Seznanjeni so bili tudi z novim normativom v livarni ter s kategorizacijo delovnih mest. Sodelavca Kučina in Kralj sta k predlogu imela pripombe. Ob obravnavanju discipline pa so ugotovili, da je delovni čas premalo izkoriščen in bo treba delovno disciplino izboljšati. Večkrat pozabljajo tudi na varno delo in bodo zato morali biti sodelavci in še posebej delovodja ter skupinovodje bolj pozorni.

20. 12. — STRUGARNA VALJEV — DOLENC — STRUGARNA VALJEV JAVORNIK — Seznanjeni so bili s problematiko za oktober in november. Z zanimanjem so poslušali poročilo o novem obratu za hladno oblikovane profile, kjer bo imela strugarna valjev dosti nalog. Prebrali so predlog pravilnika o urejanju stanovanjskih vprašanj delavcev Železarne, sodelavec Beguš pa je dobil odgovor na vprašanje s prejšnjega sestanka. V nadaljevanju sestanka so omenjali tudi delovno disciplino. Rečeno je bilo, da v kolikor bi se vodstvo tako zanimalo za osebne dohodke, kot se zanima za disciplino, norme in kvaliteto izdelkov, potem osebni dohodki ne bi ostajali na isti višini kot na začetnih mesecih, medtem ko so cene iz meseca v mesec višje.

8. 12. — ADJUSTAŽA ŠTEKELJ — JAVORNIK — DREMELJ — Poročilo obratovodstva o izpolnjevanju devetmesečnega poslovanja je bilo sprejeto brez pripomb. Govorili so še o proizvodnem načrtu za november in december. Ob koncu sestanka pa so kritično ocenili delo nekaterih žerjavovodij, ki so premalo pazljivi in so že imeli tri poškodbe, do katerih je prišlo zaradi malomarnosti in nepazljivosti. Omenjene so bile tudi norme za posamezna delovna mesta. Nekateri delavci norm zaradi prepočasnega dela ne dosegajo. Beseda je tekla tudi o disciplini in varnosti pri delu.

20. 12. — ŽEBLJARNA — GLOBOČNIK — Razen o predlogu nove kvalitetne vsebine integracije slovenskih železarn so obravnavali obratno problematiko in imeli kritične pripombe zaradi dotrajanih in zastarelih viličarjev, ki v obratu povzročajo plin in ogrožajo zdravje delavcev. Predlagajo nabavo novih elektro kar. Težave imajo zlasti pozimi, ko mora biti obrat zaprt in se zato v še večji meri nabirajo izpušni plini.

21. 12. — ŽEBLJARNA — PIBER — K predlogu nove kvalitetne vsebine integracije niso imeli pripomb, v drugi točki dnevnega reda so imeli kritične pripombe zaradi zaposlitve žena v obratu. Menijo namreč, da je delo za žensko kot pomočnika žebelarja pretežko. Žica je precej pod tolerancami, tako da je težko zadovoljiti potrebam kvalitete in je precej izmečka. Ugotavljajo tudi, da je v zadnjem času precej menjav dimenzij, kar vpliva na doseganje norm. Precej težav povzročajo tudi izpušni plini od dotrajanih viličarjev. Žebelarji zapuščajo delovna mesta ali pa zračijo kar je v zimskem času zelo neprijetno. Treba bo nabaviti nove viličarje.

21. 12. — HVŽ — KLINAR — ŽIČARNA — K izpolnjevanju plana v novembru člani delovne skupine niso imeli bistvenih pripomb. Upajo, da bo plan v decembru izpolnjen, v kolikor bodo delali tudi v prostih sobotah. Imajo še precej dopustov, velika pa je tudi bolniška odsotnost. S predlogom nove kvalitetne vsebine integracije v ZPSŽ so se strinjali.

20. 12. — HVŽ — KOTNIK — ŽARILNICA — Obravnavali so predlog nove kvalitetne vsebine integracije slovenskih železarn, nato pa predlagali, da je treba napraviti na zvonastih pečeh odvajalne cevi za odvod izgorelih plinov na baklah. Na žerjavovodski kabini je treba zaradi boljše vidljivosti vgraditi nova stekla.

14. 12. — HVŽ — JAMAR — ŽIČARNA II — Obrazložene so bile težave, da proizvodnja ni bila

večja. Precejšnja je bila tudi bolniška odsotnost. V decembru bodo plan težko izpolnili, ker imajo delavci še precej dopustov in neustrezen vložek. Predlagali so generalno popravilo Herborn strojev.

17. 12. — HVŽ — EGART — ŽARILNICA — K predlogu nove kvalitetne vsebine integracije slovenskih železarn so imeli prisotni več pripomb. Za tem je vodja delovne skupine govoril o varnosti pri delu, ter o obvezni uporabi zaščitnih sredstev. Delavci so predlagali, da je treba zaradi varnostnega dela takoj urediti puše in križe za šaržiranje žice pri zvonastih pečeh. Na ostalih izmenah naj skrbijo za večji red. Žarilci na novi konti peči bi radi dobili tople brezrokavnike, priznali pa naj bi jim tudi sedmo skupino. Sprejet je bil sklep naj bi dopuste, ki jih bo treba v prihodnjem letu koristiti v prostih sobotah, izkoristili že na začetku leta.

16. 12. — HVŽ — POKLJUKAR — ŽIČARNA — Delovna skupina je bila seznanjena z doseženimi rezultati v novembru in s težavami, ki so jih imeli pri izpolnjevanju plana. Plan je bil v novembru dosežen z 99,07 %. Vprašujejo zakaj v predelovalnih obratih ne morejo pri osebnih dohodkih doseči poprečja Železarne. V kolikor bodo imeli na razpolago vložek bo plan v decembru dosežen. Bolj izčrpno so razpravljali o odpadni žici. Vprašujejo zakaj je žica neustrezno valjana. Zato je treba precejšnje količine žice od kolobarja odrezati, ker je robata, stroj za povijanje odpadkov pa tolikšnih količin žice ne zmore. Predlagali so rešitev tega problema, da bi večje količine odpadkov nakladali na postelje, sicer pa naj valjarna žice v prihodnje dobavlja ustrezno žico.

20. 12. — HVŽ — GAŠPERIN — ŽIČARNA — Delovna skupina je bila seznanjena s podatkom, da je bil plan v novembru dosežen z 99,07 %. K predvidenemu planu za december niso imeli pripomb. Smatrajo, da bo plan izpolnjen, če ne bo večjih težav v proizvodnji. Žičarji so imeli pripombe zaradi neustreznega luženja žice. To še posebej velja za patentirano žico. Govorili so še o disciplini, s poudarkom, ker nekateri delavci pre zgodaj zapuščajo delovna mesta.

20. 12. — HVŽ — MARINKOVSKI — ŽIČARNA — Govorili so o težavah, ki so jih imeli v novembru ter o vzrokih, da plan ni bil izpolnjen. Bolniška odsotnost je prevelika, kljub temu da imajo še precej dopustov je plan za december izvedljiv s tem, da bodo delali tudi ob prostih sobotah in zmanjšali bolniško odsotnost. Prejeli so tudi odgovor na vprašanje prejšnjega sestanka o poprečni grupi v Železarni in višini regresa. Sodelavec Peternel je opozoril na stroj Schmitz 210, ki ne obratuje zaradi pomanjkanja delavcev in okvar, pa čeprav imajo dovolj naročil za polokroglo žico.

15. 12. HVŽ — OREŠKI — PATENTIRNICA — Delovna skupina je bila seznanjena z dosežki v novembru in predvidenim planom v tekočem mesecu. Sledila je tudi informacija o osebnih dohodkih v novembru. Zanima jih, kdaj bodo stroji v patentirnici temeljito vzdrževani. Temeljito bo treba popraviti žerjave. Nabaviti bo treba nove varilne aparate, ker sedanjih ne morejo dobro popraviti. Ob koncu sestanka pa so se pogovarjali tudi o precejšnji bolniški odsotnosti, kar vpliva na delo ter proizvodnjo v patentirnici.

20. 12. HVŽ — KRALJ — POCINKOVALNICA — Sestanek je vodil tovariš Dornik, skupina pa je imela na voljo številčne podatke o izpolnjevanju proizvodnih nalog v novembru in za 11 mesecev letošnjega leta. Da plan v novembru ni bil dosežen, je treba iskati vzroke v preveliki bolezenski odsotnosti od 10 do 13 % v posameznih dnevih. Imeli so slabši dobit — izplen in nižjo storilnost v primerjavi s prejšnjim mesecem. Dana je bila tudi informacija o gibanju osebnih dohodkov, delavci pa želijo, da se glede beneficiranega staža čim prej uredi. Tudi s kategorizacijo niso zadovoljni. Saj že pri prvi kategorizaciji ni bila dana pravilna ocena. Vzdrževanju bi morali posvetiti večjo pozornost. Vzdrževalci opravijo le najbolj nujna dela, za ostala popravila pa nimajo časa.

20. 12. — HVŽ — RESMAN — PATENTIRNICA — Obravnavali so predlog nove kvalitetne vsebine integracije, nato pa poslušali poročilo o izpolnjevanju plana ter o nalogah v decembru. Plan bodo težko izpolnili zaradi okvar. Zato apelirajo na obratovodstvo, da naj bi bila popravila navijalcev na progi A čim prej gotova. Obveščeni so bili tudi glede remonta prog A in B v januarju. Nekaj mlajših delavcev naj bi v teh dneh zaposlili na drugih delovnih mestih, ker še nimajo dopustov.

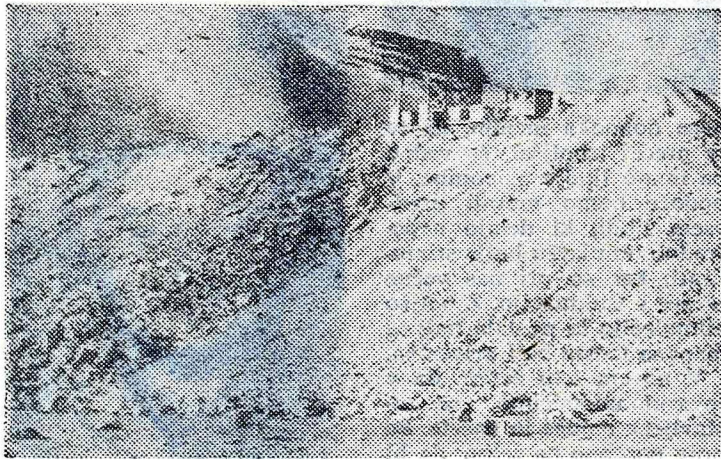
Ob zamenjavi leta 1971 - 72

(Nadalj. s 3. str.)

podjetja je prvi pogoj, da bi pri tem uspeli.

Zadovoljiva stopnja povečanja proizvodnje, visoka akumulativnost in globoka nelikvidnost so bile značilnosti poslovanja našega podjetja preteklega leta 1971. V državi kot celoti se je nezmanjšano nadaljevala inflacija, rast zunanjetrgovinskega primanjkljaja, poglobljanje nelikvidnosti, zniževanje reproduktivne sposobnosti gospodarstva in rast življenjskih stroškov. Temu nevarnemu gibanju so logično sledile kadrovske spremembe in zadnje čase odločni ukrepi, med katerimi je brez dvoma najbolj grenak in istem letu drugič devalviran dinar.

Razvrednotenje naše valute je bilo priznanje dejanskega stanja. Učinki v obliki zoževanja in povečevanja izvoza pa bodo uspešni in trajni le, če bodo kreatorji ukrepov na vseh področjih od investicijske politike, politike splošne in osebne porabe do stimulacije izvoza dosledni.

Rob nasipa raste ob cesti hitreje kot na nasprotni strani ob Savi zato, da bodo lahko po njem speljali matični železniški tir, ki je potreben za ureditev predvidenega tovarniškega kolodvora v Fužinah (Savi). Z ureditvijo kolodvora bodo tire izravnali in jih umaknili od šamotarne, ki potrebuje svoj življenjski prostor.

1972 — leto stabilizacije

Leta 1972 se torej začne težka bitka za stabilizacijo. Slovenski železarji bi zadnji smeli biti med dezertjerji, saj je poznano, da je bazična industrija tista, ki v inflaciji gubi, stabilizacija pa je njen zaveznik. Stabilizacija jugoslovanskega gospodarstva pomeni preorientacijo od pretiranega spodbujanja trgovanja k proizvodni ustvarjalnosti. Zmanjšanje deviznega deficita bo v stabilizaciji eden od glavnih ciljev, dosegli pa ga bomo:

— s povečano proizvodnjo

surovega železa	208.000 ton, kar je v primerjavi z dosežkom leta 1971 povečanje za 16 %.
surovega jekla	735.000 ton, kar je v primerjavi z dosežkom leta 1971 povečanje za 9 %
blagovne proizvodnje	615.000 ton, kar je v primerjavi z dosežkom leta 1971 povečanje za 8,5 % in
realizacije	2.328 milij. din, kar je v primerjavi z dosežkom leta 1971 povečanje za 11 %.

Ze iz načrta proizvodnje se vidi, da bo prizadevnost združenih slovenskih železarn leta 1972 usmerjena:

in porabo domačega reprodukcijskega materiala, med katerim je tudi jeklo,

— s povečanim izvozom, med drugim kovirsko predelovalne industrije, ki bo kompenzirala zoženo investicijsko dejavnost.

Obdobje stabilizacije bi naj zato pomenilo širjenje domačega tržišča jekla, zožitev investicijske in druge porabe pa urejevanje likvidnosti gospodarstva. V duhu takih predpostavk so strokovne službe in samoupravne strukture izdelale načrt proizvodnje za 1972. leto. Ta predvideva:

1. na realno možnost koriščenja obstoječih proizvodnih naprav,

2. na prednostno urejevanje obratnih sredstev kot pogoja deblokade žiro računov in zboljšanja likvidnosti,

3. na take dopolnilne naložbe v osnovna sredstva, ki bodo neposredno vplivale na optimalizacijo učinkov obstoječih proizvodnih potencialov.

Osnovna skrb v celotnem podjetju in v organizacijah združenega dela, bo v smislu stabilizacije torej morala biti usmerjena v ekonomizacijo znotraj tovarn. Sočasno se bo vodstvo združenega dela v vseh družbenih strukturah prizadevalo za take rešitve, ki bodo v prihodnje dale skladen razvoj vseh dejavnosti od energetike, proizvodnje reprodukcijskega materiala, predelovalne industrije in drugih vej proizvodne sfere. Da bi to dosegli, bomo zahtevali:

— tako korekturo primarne delitve in izravnavanje akumulacije, ki bo konjunkturalne dobičke prelivala na področje manj akumulativne bazične dejavnosti,

— tako bančno politiko, ki bo ob plasiranju kreditov tam, kjer se hitro obračajo, skrbela tudi za kreditiranje proizvajalcev reprodukcijskega materiala.

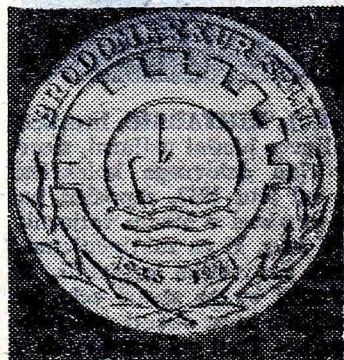
Na sledi sistemskih rešitev

Taka gospodarska politika, ki je pogoj reproduktivne sposobnosti celotne proizvodne sfere, zahteva spremembo sedanjega davčnega sistema. Ogrevamo se za tak davčni sistem, ki bo akumulaciji dal družbeni karakter in vseboval socialne sestavine. To pomeni, da bomo podpirali:

— obdavčenje presežka dohodka ali dobička,

— progresivno obdavčenje družinskega dohodka.

Menim, da bi taka korenita sprememba našega davčnega sistema zadržala zadostno spodbudo za večjo rentabilnost poslovanja in vršila tako korekturo dohodka, ki bo izboljševala primarno delitev narodnega dohodka. Sočasno

Plaketa, ki jo je prejel delovni kolektiv Železarnice od BRODOMERKUR Split

bi odvzemala del visokih dohodkov, kar bi dalo možnost za učinkovitejšo reševanje socialne družinske problematike.

Zavedati se moramo, da bodo stabilizacijski ukrepi, ki so že v veljavi, in tisti, ki jih bodo predstavniški organi sprejeli, od nas zahtevali večje napore. Revalorizacija osnovnih sredstev, nov tečaj dinarja, povečanje obrestne mere in druge spremembe bodo vplivale na relativno zniževanje naše akumulacije. S povečanjem izplera, zniževanjem režije, učinkovitejšo organizacijo in večjo vzajemnostjo, bo možno del povečanih poslovnih stroškov kompenzirati in ob primerni delovni spodbudi predvsem delavcev v neposredni proizvodnji, zagotoviti reproduktivno sposobnost slovenskih železarn.

Stabilizacija torej od vseh in tudi od nas zahteva svoje. Od uspeha pri združevanju sredstev fizičnega in umskega dela je odvisna ubranost in enotnost delovnih skupnosti naše proizvodne tvorbe. Skrbno, razsodno, širokopotežno in dalekovidno uveljavljanje ustavnih dopolnil bo zagotovilo za doseg take ubrane samoupravnosti, ki bo dala sožitje in koristi v vseh organizacijah združenega dela.

Železarji so vedno bili najbolj revolucionarno delavstvo, zato moramo tudi sedaj podpreti odločnost v borbi proti inflaciji in njeni reprodukciji.

V zaupanju v našo zavest, delovno vnemo in proizvodno ustvarjalnost želim vsem zaposlenim v slovenskih železarnah in njihovim družinskim članom srečno in uspešno rovo leto 1972.

Priredom 25-te obletnice podjetja BRODOMERKUR SPLIT
dodajljive
spremembe

Lah Valnica
račnoj organizaciji

ŽELEZARJA „JESENICE“ - JESENICE

in znak priznanja za dolgoletno
sposobnost in uspešno delo v
razvoju

30. listopada 1971

glavni direktor

predsednik rad. odbora

V novem letu vsaj tak napredek kot je bil dosežen letos

Ob zaključku, za delovno skupnost Železarn izredno uspešnega leta, smo po stažu pripadnosti kolektivu izbrali nekaj starejših sodelavcev in jih prosili za kratek razgovor. Zanimalo nas je kako ocenjujejo leto od katerega se poslavljamo in kaj pričakujejo oziroma želijo v letu 1972.

Alojz ZORKO, delavec na Vaughn stroju v žičarni. V Železarni je že 27 let in to vseskozi v žičarni. Mimogrede povedano, da je bil sodelavec Zorko rojen v Holandiji, vendar je sin slovenskih staršev, ki so se pred vojno ponovno vrnil na rodno grudo. Takole nam je odgovoril:

Že nekaj let smo v podjetju le govorili o prehodu k višji predelavi in kvaliteti, letos pa je bil narejen že prvi resnejši korak. Rezultati se že občutijo in hitreje se stvari uresničujejo, medtem, ko smo preje o tem le veliko govorili. To velja tudi za naš obrat. Osební dohodki se razumljivo kot posledica tega izboljšujejo, vendar pa tega ne občutimo tako, ker pretirano naraščajo cene in vedno smo v velikem razkoraku.

V prihodnjem letu želim kot član delovne skupnosti, da uspešno uresničimo vse zastavljene naloge, da naredimo še večji korak naprej, ne samo v pogledu kvantitete, ampak tudi v pogledu kvalitete. V novem letu želim srečo in mir vsem ljudem. Želim tudi, da bi še bolj živeli, zavedam pa se, da bomo morali tudi bolj delati.

Janez ZUPAN, valjavec na Siemagu, član delovne skupnosti 15 let in to vseskozi delavec v hladni valjarni:

Železarna kot celota je letos naredila pomemben korak naprej, čeprav zaostajamo za planom. Pri nas zaradi tega delamo vse sobote, da nadoknadimo zastoje. Težave pa imamo še vedno z vložkom iz valjarne Štekel. Če bi od tam dobivali dimenzijsko bolj kakovostni vložek, bi lahko mnogo več naredili z domačega materiala. Osební dohodek se je sicer nekoliko izboljšal, vendar pa še nismo popolnoma zadovoljni.

V prihodnjem letu želim, da bi še bolj zaključili leto in da bi odstranili čimveč rapak, ki zmanjšujejo naše končne rezultate. To pa pomeni tudi manjše proizvodne stroške, večje delovne rezultate in seveda v končni fazi tudi boljše osebne dohodke. Največ pa mi pomeni, da bi bil na svetu mir.

Alojz RIHTARŠIČ, brusilec valjev v hladni valjarni, sicer je član delovnega kolektiva že od leta 1942, zaposlen pa je vseskozi v hladni valjarni:

V letu, ki ga zaključujemo, smo res veliko pridobili. V tovarni so se stvari zelo izboljšale in se občuti velik napredek. Tudi pri nas v obratu se stvari postopoma izboljšujejo, predvsem v pogledu organizacije dela. V našem obratu smo predvsem odvisni

od boljšega ali slabšega vložka — polfabrikata. Slab vložek z valjarne Bela daje slabše rezultate, povzroča pa tudi kvare. Mnogo bolje se valja polfabrikat s Češkoslovaške. Osební dohodki so predvsem odvisni od našega dela, zato so tudi v posameznih mesecih različni.

Tudi moja želja je, tako kot vseh drugih, da bi nam v novem letu še bolj šlo. Prepričan sem, da bo tudi v našem obratu narejen še večji razmah in da bomo tudi z valjarne Bela dobivali boljši vložek. To od njih lahko upravičeno pričakujemo. V novem letu želim predvsem zdravja v družini in mir na vsem svetu. Čeprav bi živeli bolj skromno, le da bi bil mir.

Franc KOZAR, je član delovnega kolektiva 22 let in vseskozi dela v žičarni oziroma pocinkovalnici:

Prav gotovo je napredek, saj smo se letos rešili dolgov iz preteklih let. Glede proizvodnih rezultatov pa ne moremo biti preveč zadovoljni. Tudi pri nas smo pod planom. Vsi rezultati so odvisni od našega lastnega dela, seveda pa tudi od dobrega vložka.

V novem letu upam, da bo še boljše. Želim predvsem, da bi dosegli še boljše delovne uspehe, pa seveda tudi boljše osebne dohodke. Želim, da bi se izboljšal vložek in da bi nam uredili prezračevalne naprave. Vsem ljudem pa želim srečno in mirno novo leto.

Ivan BERLOT, glavni delovodja na plavžu, je v tem obratu zaposlen že od leta 1951, ko je končal poklicno šolo na Jesenicah:

Železarna kot celota je letos naredila očiten napredek, otreli smo se dolga pa tudi sicer se čutijo veliki premiki.

Pri nas na plavžu z rezultati nismo preveč zadovoljni. Planski zaostanek se nam pozna predvsem iz prvega polletja, ko smo zaradi različnih težav slabo delali. Glede oseb-

nega dohodka menim, da se je precej izboljšal, še vedno pa imajo ljudje pripombe. V bodoče bomo morali predvsem ljudi, ki delajo neposredno ob plavžu bolj stimulirati, ker so pri nas večne težave s fluktuacijo. Z boljšo stimulacijo bi postala tudi ta delovna mesta bolj privlačna.

V novem letu želim, da v tovarni uresničimo vse zastavljene naloge in načrte. Še prav posebno pa želim, da bi bolj delali tudi na plavžu v kar sem prepričan, ker bodo tudi nove pridobitve plavža, nove naprave, ki so bile letos bolj v utekanju, drugo leto bolj funkcionirale. Pri tem bi rad pripomnil, da so se samo v teh letih, ko sem jaz na plavžu, stvari bistveno izboljšale in ni mogoče primerjati današnje pogoje dela z resnično garaškimi pogoji pred leti. Seveda pa delo pri nas glede samega značaja ostane težko in vroče. Želim tudi, da bi se občina kot celota še naprej uspešno razvijala in da bi živeli v miru in manjši mednarodni napetosti.

Emil LAH, vodovodni inštalater na plavžu, v podjetju je že 30 let, od tega 28 let na sedanjem delovnem mestu:

Finančno letošnje leto zaključujemo precej boljše kakor leta nazaj, kar je poleg drugega tudi rezultat boljšega dela vsega kolektiva. To pa veliko pove. Tudi v tehnološkem pogledu smo dosegli napredek in mnoge stvari so se zelo izboljšale. Tudi na plavžu so se stvari premaknile, žal pa se še takim izboljšavam težini dela in vročini ne moremo izogniti. Res

pa je, da sami večkrat ne vidimo izrednega napredka v vseh pogledih, ki smo ga dosegli v Železarni po vojni.

Moja želja za prihodnje se najbrž ne razlikuje od želja, ki so jih izrekli ostali. Želim, da bi bilo boljše, da bi s skupnimi prizadevanji dosegli še boljše rezultate. Želim tudi, da bi se postopno izboljšal tudi družbeni standard in življenjski standard vsem. Čeprav bi nam bilo malo slabše, le da ne bi bilo vojne, da bi živeli v miru.

Franci BIČEK, livar-kalupar, član kolektiva 24 let in to vseskozi v livarni:

Železarna kot celota je naredila napredek, že to je izredno veliko, da smo se otreli dolgov iz preteklih let. Opustili smo tudi nekaj obratov v katerih so bili izredno težki delovni pogoji. Tudi pri nas v obratu smo plan dosegli oziroma dosegli nekaj rezultatov kakršnih doslej še nismo. Kljub temu, da smo delali izredno zahtevne stvari, smo, kakor mi je znano za zunanjo prodajo dosegli 600 ton, za domačo porabo pa okrog 1000 ton livarskih izdelkov. To so lepi uspehi.

Seveda želim, da bi bilo v novem letu še boljše in da bi dosegli vsaj tak napredek kakor letos. Ko občar pa želim, da bi gradili več stanovanj in da bi tudi v komunalnem pogledu še bolj napredovali. Želim pa, da bi bil na svetu mir in da se zmanjša mednarodna napetost.

Tone AVBAR, livar-kalupar, v kolektivu je od leta 1955 in to vseskozi v livarni:

Leto, ki ga zaključujemo, je bilo najuspešnejše v zadnjih letih, tako v livarni, kot v podjetju kot celoti. Upam in želim, da bi bili tako uspešni tudi v bodoče. Napredek se čuti tako v proizvodnji, kot v finančnem uspehu, saj se je iz kolektiva s tem, ko so likvidirani dolgovi iz preteklih let, zvalilo moreče breme.

Za novo leto želim, da bi bilo vsaj tako kakršno je bilo letošnje. V našem obratu pa želim, da bi vanj tudi nekaj investirali oziroma ga razširili. Kot občan pa želim, da bi več vlagali tudi v stanovanjsko izgradnjo in druge komunalne objekte, kot so športni, kulturni, vzgojno-varstveni, šolski in podobno. Želim pa tudi, da bi prenehali z atomskimi poizkusi, da bi prenehala mednarodna napetost in da bi na svetu zavladal mir.

Majda AZMAN, tajnica glavnega direktorja, članica kolektiva 21 let:

Letošnje leto je bilo za naš delovni kolektiv izredno uspešno, kar mora vsakdo čuti je količino objektivno priznati. Druga stvar so seveda cene življenjskim in drugim artiklom, ker njihovo naraščanje zmanjšuje učinek precej izboljšanih osebnih dohodkov v podjetju.

V novem letu želim, da bi dosegli v Železarni vsaj tak

napredek kot letos. V občini pa želim, da bi več vlagali v družbeni standard, v gradnjo stanovanj, kulturnih, športnih in šolskih objektov ter da bi kultura v občini bolj zaživela. Tako kot od drugih ljudi, je tudi moja največja želja, da bi na svetu prenehale vojne, da bi živel v miru in blagostanju. Na svetu je dovolj kruha za vse, ne pa, da se eni valjajo v izobilju, na milijore ljudi pa živi še v veliki revščini.

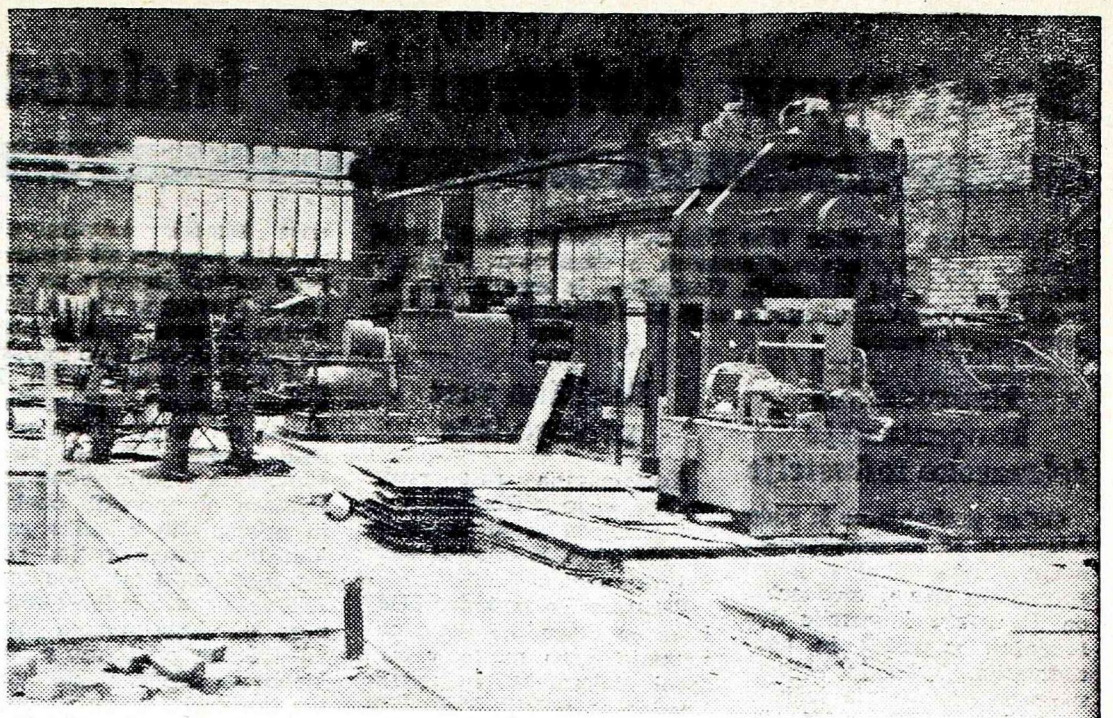

Jerca ŠIMNIC, korespondentka na tajništvu organov samoupravljanja, v Železarni zaposlena devet let:

Prav gotovo je v letu, ki ga zaključujemo v podjetju dosežen napredek, kdor tega ne prizna je krivičen. Če samo pogledamo nazaj, smo se vsako leto rečesa bali, se tresli, enkrat recesija, drugič pomanjkanje surovin pa cene itd., letos pa je bilo najmanj pretresov. Tudi položaj žele-

zarstva se je v našem gospodarskem sistemu okrepil.

V novem letu, ki se bo čez nekaj dni začelo, želim, da bi bilo vsaj tako kakor letos. Več pozornosti bi morali posvetiti družbenemu standardu, tako s strani občine, kot s strani podjetja. Najbolj pa si želim miru v svetu in da bi prenehale mednarodne napetosti ter reševanje mednarodnih konfliktov z orožjem.

Danes v sredo 29. 12. so ob navzočnosti predstavnika firme ROSSI preizkusili delovanje naprav za proizvodnjo hladno oblikovanih profilov. Predvidoma bodo s poskusno proizvodnjo začeli po novem letu.

Sodelavci v obratu HOP dosegli 170 odstotkov planske obveznosti

Sodelavci na oblikovalnih progah hladno oblikovanih profilov so dosegli svoje planske obveznosti s 170 % oziroma so svojo letno obvezo presegli za 70 %. Če v prvih treh mesecih ne bi primanjkovalo naročil, bi bil njihov dosežek še večji, saj optimalno možne kapacitete obstoječih prog znašajo 15.000 ton, seveda ob sedanjem asortimentu.

K tako uspešnemu delovnemu dosežku so prispevali vsi sodelavci na oblikovalnih progah. Z vestnim delom so kljub zastarelim in iztrošenim napravam zelo presegli svoje planske obveze.

V novem letu želijo le, da bi bila večja potrošnja oziroma prodaja profilov, da bi na novih oblikovalnih progah Rossi, vključno s prenovljenimi starimi stroji, dosegli 25.000 ton proizvodnje hladno oblikovanih profilov.

Jeklo-livarna 1600 ton

V preteklem tednu, dne 22. decembra so svoj letni plan 1600 ton dosegli tudi sodelavci v jeklolivarni. Za dosego takega rezultata so morali delati nekaj nadur, z nekaj odlikami pa so jim pomagali tudi v Litostroju. Izredno zanimivo pri tem je, da je naša livarna edina livarna v Jugoslaviji, ki zmore odlivati zelo velike odlitke. Letos so preusmerili tudi celotno proizvodnjo na formanje z domačim peskom in s tem občutno zmanjšali napore čistilcev.

Letos, kakor smo že poročali, so naši livarji odlili tudi največji odlitek, katerega čista teža je 39 ton.

Te izredno lepe uspehe so dosegli s prizadevanjem vsega delovnega kolektiva jeklolivarne.

JUŽNOAFRIŠKA UNIJA. Proizvodnja železne gobe kot vložka za električne peči zavzema v svetu vedno večji razmah. V južnoafriški železarni Dunsward Iron and Steel Co. zahodnonemško podjetje Fr. Krupp zgradilo novo napravo za proizvodnjo železne gobe. Imela bo letno zmogljivost 150.000 ton in bodo za njeno gradnjo porabili 9 milijonov dolarjev.

LR KITAJSKA. V tej državi cenijo zaloge Wolframove rude na okoli 2 milijona ton. To predstavlja 80 % do zdaj znanih svetovnih zalog. Ker uporabljamo wolfram za legiranje nekaterih posebnih jekel je LR Kitajska največji izvoznik te zlitine.

LATINSKA AMERIKA. Države Latinske Amerike intenzivno gradijo svojo železarsko industrijo. Leta 1975 bodo podvojile svoje sedanje zmogljivosti železnar in dosegle proizvodnjo 28 milijonov ton surovega jekla. Za dosego tega cilja bo potrebno porabiti okoli 5000 milijonov dolarjev investicijskih sredstev.

ROMUNIJA. V kraju Trgoviste gradijo novo železarno. Za proizvodnjo surovega jekla so naročili v Sovjetski zvezi 6 električnih peči z letno zmogljivostjo 85.000 ton vsaka. Dobavljene bodo postopoma v obdobju let 1973/74.

SOVJETSKA ZVEZA. Izdelan je projekt za izkoriščenje novega rudnika železove rude na območju Kurska. Zaloge cenijo na okoli 10 milijard ton. Ruda je zelo kvalitetna in vsebuje prek 60 % železa.

VELIKA BRITANIJA. V zadnjem času vedno bolj narašča uvoz nerjavčevega jekla iz drugih držav v Veliko Britanijo. Kot največji izvoznik prednjačijo pri tem japonske železarne. Zaradi povečanega uvoza so morale britanske železarne zmanjšati proizvodnjo nerjavčevega jekla v letošnjem letu za 32 %.

ZDA. Po severnoameriških podatkih bodo letos proizvedli na svetu 4 milijone ton predreduciranih peletov. V letu 1975 predvidevajo povečanje proizvodnje teh peletov na 11 milijonov ton in v letu 1980 na 62 milijonov ton.

Svetovna železarska industrija včeraj in danes

V švicarskem dnevniku *Neu Züricher Zeitung* je bil pred kratkim objavljen zanimiv sestavek o današnjem stanju v svetovni železarski industriji. Uredništvo je mnenja, da bo zanimal tudi bralce železarja, zato ga objavljamo v nekoliko prirejenem prevodu.

Napredek in koncentracija železarske industrije

Od kar proizvajamo iz rude železo in ga na industrijski način spreminjamo v jeklo, spremljamo razvoj mednarodne železarske industrije dve tendenci: napredek in koncentracija. Tako je narasla svetovna proizvodnja jekla v razdobju od 1900 do 1920. leta za 43 milij. ton in je s tem dosegla skupno število 71 milij. ton. V naslednjih dvajsetih letih je narasla proizvodnja za 70 milij. ton in v razdobju 1940–1960 na 200 milij. ton. V zadnjih desetih letih je do leta 1970 narasla že za 254 milij. ton.

Jasno je, da to povečanje ni potekalo neprekinjeno in vedno enakomerno. Obe svetovni vojni kakor tudi različne gospodarske krize so povzročile zastoje ter včasih tudi znižanje proizvodnje. Vendar premočna pozicija jekla, kot nepogrešljivega elementa industrijskega snovanja, je ostala do danes nenačeta. Posebno še zaradi njegovih izredno velikih možnosti uporabe, kakor tudi različnih metalurških lastnosti. Tudi v bodočih desetletjih ostaja še vedno odprto vprašanje, če bodo lahko različni konkurenčni proizvodi začeli resno izpodrivati jeklo iz njegovih današnjih pozicij.

Uradne statistike za svetovno proizvodnjo surovega jekla zajemajo približno 50 držav. Le-te so proizvedle v letu 1970 skupno 593 milij. ton. Glavni delež pri proizvodnji surovega jekla s 70 % je nosilo leta 1970 šest držav. Te so proizvedle naslednje količine:

Država	milij. ton
ZDA	122,1
Sovjetska zveza	115,8
Japonska	93,3
Zahodna Nemčija	45,1
Velika Britanija	28,3
Francija	23,7

Država	1950, milij. ton	1970, milij. ton
Argentina	0,1	1,8
Avstralija	1,4	6,9
Brazilijska	1	5,3
Južnoafriška Unija	0,3	4,6
Kanada	0	11,2
Mehika	0,3	3,3

Lokacijski problemi

Osnovna surovina oziroma gorivo za proizvodni proces v plavžu sta bila od nekdanj železova ruda in premog primeren za koksiranje. Zaloge železove rude in premoga najdemo na različnih delih sveta. Vendar so navadno lokacijsko med seboj ločene in so

Različna rast proizvodnje

Kontinuirana rast proizvodnje, ki jo lahko zasledimo pri pregledu svetovne proizvodnje jekla, ni bila pri vseh državah enaka.

Predvsem so zanimive ZDA. Le-te že dolga desetletja zavzemajo prvo mesto v svetovni železarski industriji. Vendar so v letih 1950–1970 povečale svojo proizvodnjo surovega jekla samo za 40 %. V istem razdobju je Sovjetska zveza povečala svojo železarsko proizvodnjo za 320 % in japonske železarne za dvajsetkrat. Države evropske gospodarske skupnosti so povečale svojo proizvodnjo surovega jekla v teh letih za 250 % in Velika Britanija za 71 %.

Zelo veliko rast proizvodnje so dosegle v zadnjih dvajsetih letih tudi železarne ostalih evropskih socialističnih držav in LR Kitajska. Poljska od 2,5 na 11,7; ČSSR od 3,1 na 11,7; Romunija od 0,5 na 6,5 in LR Kitajska od 0,6 na 17,0 milij. ton.

Tudi različne države v razvoju so v tem obdobju poskušale zgraditi lastno železarsko industrijo. Uspeh je bil zelo različen. Pri tem so igrali pomembno vlogo ne samo materialni, temveč tudi kadrovske pogoji. Le-te namreč ni bilo vedno lahko izpolniti.

Indija je proizvedla leta 1950 1,4 milij. ton surovega jekla. S pomočjo nekaterih industrijsko močnih držav je zgradila nove železarne in dosegla leta 1963 proizvodnjo prek 6 milij. ton surovega jekla. Od takrat naprej proizvodnja stagnira in je proizvedla leta 1970 samo 5,9 milij. ton surovega jekla. Vzrok zato so tehnične in kadrovske težave.

Iz spodnje tabele je razvidno, kako je v zadnjih dvajsetih letih narasla proizvodnja surovega jekla v nekaterih drugih državah:

nost lokacije železarne ob rudniku premoga ali železove rude močno izgubilo na pomenu. Premog in visoko kvaliteto železovo rudo je možno poceni dovažati po morsk poti tudi z ostalih celin. Z njihovo uporabo je možno doseči pri proizvodnem procesu znatno znižanje stroškov. Zato gradijo vedno več železarn ob morskih obalah in pristaniščih z veliko razkladalno zmogljivostjo. Poleg tega imajo tako locirane železarne tudi prednost cenejšega morskega prevoza gotovih izdelkov pri izvozu v prekomorske dežele. Danes imamo takšne železarne na obalah Italije, Francije, Zahodne Nemčije, Velike Britanije in Japonske.

Na podlagi obsežnih in temeljitih geoloških raziskav so

Država	1965, milij. ton	1970, milij. ton
Avstralija	6,8	50,9
Brazilijska	20,0	30,0
Kanada	34,7	47,0
Liberijska	10,0	23,0

Naraščanje porabe visoko vrednih železovih rud je razvidno tudi iz primerjave porabe železove rude in proizvodnje surovega jekla. Leta 1960 so porabile vse železarne na svetu 499 milijonov ton železove rude in leta 1970 763 milijonov ton ali 50 % več. V istem razdobju je narasla svetovna proizvodnja surovega jekla od 341 na 593 milijonov ton ali za 74 %.

V vedno večjem obsegu uporabljajo v državah z visoko razvito železarsko indu-

ugotovili v Južni Ameriki, Afriki in Avstraliji velika in bogata nahajališča železove rude z visoko vsebnostjo železa (60 % in več). Odpiranje teh nahajališč, ki so pogosto na zelo odročnih področjih, kakor tudi ureditev transportnih ter prekladalnih naprav, zahteva zelo velika finančna sredstva. Zato so bile ustanovljene mednarodne družbe, ki financirajo ureditev novih rudnikov železove rude na različnih celinah.

Ponekod so bili pri tem doseženi zelo pomembni uspehi. Ti se odražajo v povečani količini nakopane železove rude v nekaterih prekomorskih deželah. Tako je bil znatno povečan izkop železove rude v letih 1965 do 1970 v nekaterih državah. To je razvidno iz spodnje tabele:

strijjo proces obogatitve železovih rud in tako dosegajo optimalno zmogljivost ob minimalni porabi koksa. V evropskih železarnah so dvignili delež sirtra v vsipu od 15 odstotkov v letu 1950 na 70 % v letu 1970.

Dodatna olajšava za železarne je v zadnjem času znižanje pomorskih transportnih stroškov. Ti so z uporabo velikih in modernih ladij, specializiranih za prevoz železove rude padli za več kot 50 %.

Spremenjen proizvodni postopek

V sredini preteklega desetletja so pričele predvsem države zahodne Evrope v vedno večji meri uporabljati nov postopek za proizvodnjo surovega jekla. Razvili so ga pred dvema desetletji v avstrijski železarri VÖEST in ga imenujemo danes LD postopek. Ker za tehnološki postopek ne uporabljajo goriva temveč samo kisik ga imenujemo tudi kisikov postopek. Ima znatne prednosti pred Siemens-Martinovim postopkom in se je bolj uveljavljal. Iz spodnje tabele je razvidno spreminjanje deleža posameznih jeklarskih postopkov v svetovni

proizvodnji surovega jekla v letih 1965 in 1970:

Postopek	1965, %	1970, %
SM	60,1	37,8
Kisikov	17,6	40,8
Thomas	7,7	5,0
Elektro	12,1	15,9
Ostali	2,5	1,6

Kako se je pri državah, največjih proizvajalcih surovega jekla spremenilo razmerje med SM in kisikovim jeklom v zadnjih petih letih, kaže spodnja tabela. Količine so navedene v milijonih ton.

Država	SM jeklo		Kisikovo jeklo	
	1965	1970	1965	1970
Zahodna Nemčija	15,8	11,8	7,1	25,1
Francija	4,7	4,4	2,5	6,9
Italija	5,1	4,8	2,7	5,4
Velika Britanija	17,4	13,1	3,4	7,9
Avstrija	0,8	0,6	1,9	2,9
ZDA	85,4	43,6	20,7	57,4
Japonska	10,1	3,8	22,6	73,8
Sovjetska zveza	76,4	84,0	4,1	19,9

Valjano jeklo v zunanji trgovini

Bistveni trgovski in izvozni proizvod železarske industri-

je so različne vrste valjanega jekla. Usmeritev železarn na izvozni posel je pri posameznih deželah zelo različna.

Ce primerjamo s proizvod-

no zmogljivostjo za valjano jeklo, izvažata Belgija in Luksemburg z 90 % in Nizozemska s 85 % daleč največji del svoje proizvodnje. Sledi Avstrija z 42 % Francija s 36 %, Zahodna Nemčija z 28 odstotka, Švedska z 26 %, Japonska z 20 % Velika Britanija s 16 %, ZDA z 12 % in Sovjetska zveza z 8 %.

Skupni svetovni izvoz valjanih izdelkov je dosegel v letu 1970 80 milij. ton pri skupni proizvodnji 425 milij. ton. Pri tem ni upoštevana proizvodnja jeklenih cevi. Leta 1960 so izvozili 51 milij. ton in leta 1950 20 milij. ton valjanih izdelkov, kar pomeni, da je v zadnjih dvajsetih letih dosegel izvoz valjanih izdelkov v svetovnem merilu štirikratno povečavo. V istem razdobju je narasla svetovna proizvodnja surovega jekla za 3,1 krat.

Znamenja slabšanja konjunktore

Ceprav je svetovna proizvodnja surovega jekla v preteklem obdobju več ali manj kontinuirno naraščala je v nekaterih industrijsko močnih državah v bližnji preteklosti opazno določeno stagniranje. Le-to ima svoj vzrok v zmanjšanju konjunktore in napoveduje približevanje obdobju določene krize.

Kot primer lahko navedemo ZDA. V tej državi je nazadovala proizvodnja surovega jekla s 131 milij. ton v letu 1969 na 122 milij. ton v letu 1970. Do novembra letošnjega leta kažejo proizvodni rezultati železarn v ZDA še nadaljnje znižanje za 6,5 %. Več železarskih družb je zaključilo v tej državi tretji kvartal letošnjega leta z izgubo.

Tudi v državah evropske gospodarske skupnosti proizvodnja surovega jekla letos nazaduje. V obdobju januar–september se je znižala v primerjavi s preteklimi leti za 5,9 %. V Zahodni Nemčiji pa celo za 9,5 %. Posledica tega stanja je omejevanje proizvodnje v posameznih obratih in prisilno skrajšanje delovnega časa. Mednarodni inštitut za železo in jeklo, v katerem je včlanjenih 24 držav zahodnega sveta poroča, da so države članice proizvedle letos v radobju januar – september 295 milij. ton surovega jekla. V istem razdobju lani so proizvedle 310 milij. ton.

Končno je posledica tega stanja tudi padec domicilnih in eksportnih cen za železne izdelke.

Kako se bo celotna situacija nadalje razvijala bomo videli v letu 1972. Brez dvoma pa lahko pričakujemo tudi v bližnji prihodnosti določene težave pri proizvodnji in prodaji železarskih izdelkov v svetu.

Zakaj zaostajanje Gorenjske v slovenskem gospodarstvu

V zadnjih desetih letih 1961—1971 smo priča navidezno presenetljivega pojava: gorenjsko ekonomsko področje t. j. občine Kranj, Jesenice, Radovljica, Škofja Loka in Trzin izkazuje slabše rezultate gospodarjenja kot jih kaže poprečno Slovenija. Po podatkih Inštituta za ekonomska raziskovanja v Ljubljani se je Gorenjska razvijala počasneje kot Slovenija v celoti. Indeksi družbenega proizvoda po tekočih cenah so 116,5 (obdobje 1960—70), medtem ko Gorenjska izkazuje le 112,8. Po drugi strani pa je poprečna rast prebivalstva Slovenije 8 % letno, na Gorenjskem pa 10 %.

Ob presojanju elaborata tega instituta sem izbral za vodilno misel, kaj bo z ekonomskim razvojem Gorenjske v prihodnosti, ker le na ta način se mi zdi lahko ocenimo sedanje ekonomske pokazatelje gospodarstva na Gorenjskem. Mnenja sem, da bomo preveč optimistične ocene gospodarjenja posameznih podjetij v naši občini oziroma Gorenjski. Vse to pa bi bilo potrebno obravnavati v časopisnih prispevkih bolj celovito, bolj realno in precizno ter s primerjavami. Po mojem mnenju je bolje dati previdne, realne ocene celotne slike gospodarjenja, ker ker nam bo le-to pomagalo ustvariti prave predstave o razvoju in sedanjih možnostih gospodarstva po gorenjskih občinah. Po drugi strani bomo le s popolno informacijo kos raznim presenečenjem, dilemam in težkim odločitvam.

Gospodarstvo Gorenjske se je razvijalo v okviru značilnosti, ki so se izražale v vsej Sloveniji:

Močan prodor terciarnega sektorja (trgovine, turizma, prometa in relativno zaostajanje sekundarnega in primarnega sektorja (metalurgije, kmetijstva). Industrija prispeva 60 % družbenega proizvoda Gorenjske in prav industrija v jeseniški in kranjski občini izkazuje podpoprečne donose tako, da je

industrija v preostalih gorenjskih občinah prešibka, da bi prevladala. Gorenjsko gospodarstvo se opira na industrijske veje, ki imajo umirjeni tehnološki razvoj, oziroma so priče po svojem ekonomskem pomenu upadati.

Tradicionalna, razvita struktura Gorenjske ne ustreza več tistim pogojem gospodarjenja, ki so se v Jugoslaviji in Sloveniji ustvarili v razdobju 1961—1971. V kolikor se bo gorenjsko gospodarstvo gibalo v dosedanjih okvirih bo Gorenjska postala depresivno gospodarsko območje. Ni veliko dvomov, da je to danes potencialno depresivno področje, še manj pa, da imamo tudi že opravka s posledicami zastarele miselnosti vodilnih oseb. Postavlja se torej vprašanje, katere impulze in zakaj je to potrebno dati gorenjskemu gospodarstvu, da bi izboljšali kvaliteto gospodarjenja, zadržali upadanje stopenj rasti družbenega proizvoda, dohodka in akumulacije.

Če upoštevamo parametre dosedanje rasti ekonomskih kategorij-družbenih proizvod, osnovna sredstva, investicije, prejemki prebivalstva, osebna poraba, materialni izdatki proračunov in skladov, blagovni izvoz, zaposlenost, dobimo naslednji ekonomski model razvoja Gorenjske do leta 1985:

Tabela ekonomskega razvoja Gorenjske do leta 1985

Na prebivalca:	Gorenjska			Slovenija		
	1970	1985	Index	1970	1985	Index
Družbeni proizvod	12917	23515	182	11290	25510	226
Prejemki prebival.	6731	12634	187			
Osebna poraba	6057	10719	178	5360	13620	255
Vrednost osnov. sred.	18691	23557	127	28800	51500	179
Vrednost blagov. izvoza	3320	7453	224	2150	6100	285
Materialni izdatki proračunov, skladov	480	679	141	840	2490	296

Vir: Institut za ekonomske raziskave Ljubljana, avgust

Model, ki temelji na dosedanjih razvojnih gibanjih pove, da bo razvoj Gorenjske potekal počasneje kakor razvoj vse Slovenije. Če želimo zadržati sedanjo udeležbo Gorenjske v slovenskem družbenem proizvodu, je potrebno večje varčevanje prebivalstva in ta sredstva investirati v gospodarske veje, ki zadostujejo zahtevam moderne- ga ustroja gospodarstva Slovenije.

Ključna vprašanja sedanje- ga in prihodnjega položaja gorenjskega gospodarstva lahko obravnavamo predvsem iz stališč strukture gospodarstva ter problemov zaposlovanja.

A) Pri socialno-ekonomskem sestavu je zelo značilen minimalen delež kmetijskega prebivalstva v primerjavi s Slovenijo ali drugimi občinami.

Delež kmetijskega prebivalstva:

Gorenjska Slovenija	8,8 % 23,0 %	Vseh zaposlenih:	Od tega v industriji:
občina Jesenice	2,5 %	12.397	56 %
občina Kranj	10,5 %	27.149	59 %
občina Radovljica	10,8 %	12.060	53 %
občina Šk. Loka	21,0 %	13.363	57 %
občina Trzin	2,9 %	5.773	76 %

Vendar je važen tudi prikaz dinamike števila zaposlenih po gorenjskih občinah.

Poprečno letno število zaposlenih v družbenem sektorju:

Občina	1966	1967	1968	1969
Jesenice	13.396	13.082	13.102	12.710
Kranj	23.121	23.446	23.575	24.387
Radovljica	9.310	9.293	9.310	10.054
Škofja Loka	8.128	8.181	8.352	8.839
Trzin	4.875	4.988	5.116	5.264

Tu je razvidno upadanje števila zaposlenih v jeseniški občini. Vendar je za Jesenice posebnost to, da je od skupnega števila zaposlenih v industriji 82,2 % moških in le 17,8 % žensk, medtem ko je gorenjsko poprečje 52,8 % moških in 47,2 % žena.

Vse to kaže na stagnacijo v socialnem in ekonomskem razvoju Gorenjske kot celote, kljub temu, da je sedanja

struktura v skupini ekonomsko nadpoprečno razvitih. Ta struktura pa se težje prilagaja novim razmeram.

Velik povzročitelj stagnacije gospodarstva je obstoječa kadrovska struktura Gorenjske.

Tabela kvalifikacijskega sestava zaposlenih Gorenjske, Slovenije in Jugoslavije v letih 1967 in 1970, izraženo v deležih:

Strokovnost-kvalifikacija	SFRJ 1976	Slovenija 1967	Gorenjska 1970
Visoka in višja strokovnost	7,01	5,37	2,5
Srednja strokovnost	12,29	10,91	9,5
Nižja strokovnost	9,23	9,95	5,2
Visoka kvalifikacija	5,64	4,76	8,9
Kvalifikacija	24,13	26,06	33,3
Polkvalifikacija	11,85	12,85	20,4
Nekvalifikacija	29,75	30,10	17,1

Gorenjska ima pri intelektualnih delavcih izrazito slabšo strukturo, pri neposrednih, fizičnih delavcih pa dokaj ugodnejši sestav. Ekonomsko-tehnično sestavo gorenjskega gospodarstva označujejo predvsem tiste industrijske veje (črna metalurgija, tekstilna in obutvena industrija), ki v svojem tehnološkem razvoju zaostaja tudi v svetovnem merilu. Udeležba Gorenjske v slovenskem družbenem proizvodu stagnira, čeprav je dinamika rasti

vrednosti osnovnih sredstev in delež nekmetijske dejavnosti nad poprečjem Slovenije. Katere panoge industrije bi naj nosile spremembo v gorenjski strukturi industrije glede na neto proizvod oziroma, da bi absorbirale razpoložljivo delovno silo ter kapitalne naložbe? Odgovor je potrebno iskati na mednarodni ravni. Poglejmo prognozo razvoja industrije Zvezne republike Nemčije za leto 1980 z izhodiščem v letu 1962.

Vrstni red ind. panog	Zaposlitve	Neto proizvod.
Index leto 1980 : 1962		
1. Industrija predelave umetnih mas	235	675
2. Elektroindustrija	157	300
3. Papirna industrija	146	275
4. Industrija gume	145	252
5. Kemična industrija	135	450
6. Strojna	133	480
11. Kovinsko-predelovalna	120	215
12. Oblačilna	114	174
13. Finomehan. in optična	113	160
14. Črna metalurgija	102	180
15. Prehrabena industrija	93	198
19. Lesno-predelovalna	85	200
20. Tekstilna	66	175

Torej je ekonomsko-tehnično na struktura gospodarstva Gorenjske neugodna in se ne prilagaja tehnološkim in organizacijskim zahtevam moderne dobe. Preveč je razdrobljena, neprilagodljiva, statična, odporna proti nastajanju domačih oziroma prodoru tujih velikih gospodarskih sestavov (V Sisku imamo recimo ugodno sodelovanje Železarne s koncernom August Thyssen Gruppe, enako velja za železarno Smederevo), prevladujočih nosilcev nove tehnologije proizvodnje, veletrgovine in prometa. Nekaj časa je bilo pričakovati, da bosta Kranj in Škofja Loka prevzela samostojnost Gorenjske, kot npr.: Maribor in Celje Stajerske, čutiti pa je vedno močnejšo povezavo z Ljubljano. Vendar je spojitve gorenjskega območja z ljubljanskim še vedno srednje močan proces. Ljubljana pokriva nedvomno s svojimi silnicami gravitacije gospodarstva več ali manj celotno Gorenjske, vendar ne izpodri- va tega, da bi ne nastala posamezna središča gospodarstva Gorenjske. Dokaz temu je odpornost gorenjskega območja proti »preplavljanju« Ljubljane.

Presojanja sestava gospodarstva Gorenjske je potrebno opraviti še iz vidika infrastrukture gospodarstva. Razvoj cest, železnic, PTT povezav, cevovodov ter revolucija v prometu, sta omogočila tak nivo gospodarjenja, kot ga imamo oziroma kot si ga predstavljam v prihodnje.

Slovenija je doslej Gorenjski povečala pozornost (gradnja dveh odsekov avtocest, elektrifikacija železnice, modernizacija PTT naprav, gradnja RTV naprav ter letališča). Gorenjska je v cestnem oziru z Ljubljano bolj povezana kot medsebojno v lastnem okolišu. Geopolitična lega Gorenjske ne bo izkoriščena, saj so programi in zasnove sistema hitrih avtomobilskih cest preloženi na obdobje po letu 1980 oziroma 1985 (Kranjska gora- Ljubljana, predor skozi Karavanke). Povezava Gorenjske s Primorsko zahteva nujne posege, ker sedanje tehnično stanje ceste (Vrščič) ne ustreza. Gorenjska železniška magistrala Jesenice — Ljubljana ter Jesenice — Nova Gorica, zahteva ureditev teh »nižje razrednih« prog (povečanje osnega pritiska, vozlišč ter SV in TK opreme). Zelo težko bo rešiti energetske potrebe oziroma osnovati pravo energetsko omrežje, ki naj bi krilo povečanje potreb po energiji. Prenosno omrežje že danes ne zadošča.

(Se nadaljuje)
dipl. oec. Jakob Mavsar

»Oprostite,« je rekla... Prišla sem vas vprašat, zakaj ste danes aretirali mojo sestro...»

»Ime?« jo je prekinil.

Predstavila se mu je in povedala obenem tudi ime svoje sestre.

»Vam tega ni povedal gospod Druschke?« je vprašal suho.

»Zadeva o moji sestri mu še ni znana, je rekel,« mu je povedala Vera.

»Tako?« je vprašujoče zanosljal Zwick. »Potem vam moram seveda povedati jaz. Vaša sestra je sodelovala z OF! Menda veste, kaj je to?«

»Kako naj bi vedela?« je rekla Vera popolnoma naravno, da je bil Zwick prepričan, da v resnici ne ve.

»Potem vam bom povedal drugače: vaša sestra je organizirano sodelovala z banditi!«

»Z banditi? Ne, tega ne verjamem!« je rekla tako dobro zaigrano, da je bil Zwick prepričan, da o sestrinem sodelovanju v Osvobodilni fronti ničesar ne ve.

»Ne verjamete? In vendar je bila! Tu so dokazi, gospodična,« je rekel in vzel z mi-

Miha Klinar ČEŠNJE 10. ONSTRAN CESTE

ze šop papirjev, poleg katerih je ležala policijska bikovka.

Vera je zagledala nekaj izvodov Slovenskega poročevalca.

ca in letakov; slednjih nista tipkali z Ando; ni jih poznala.

»Vidite,« je govoril malce nadušljivo gestapovec... »Te stvari so delo vaše sestre in tistih, ki smo jih danes aretirali.«

Vera je nekaj trenutkov strmela v ciklostirane izvode Slovenskega poročevalca in v letake, tiste, ki jih ni poznala, ker jih nista tipkali z Ando. Prav začudenje nad temi letaki, je njenemu igranemu protestu dajalo videz pristnosti.

»Ne, gospod Zwick,« je vzklila... »Ne verjamem, da bi Anda pri teh rečeh sodelovala. Ne verjamem! Zagotavljam vam, da bi za to delo vedela potem tudi jaz! Skunaj stanujeva in vem, da ni nikoli kaj takega delala. Če bi, potem bi jaz zdaj ne prišla k vam: ne unala bi si priti, verjemite mi! Prepričana sem, da gre za pomoto in da je Anda nedolžna. Nedolžna je, gospod Zwick! Nikoli nisem opazila doma, da bi delala, kar ji očitate. Nikoli!«

»Kdo pa trdi, da se je ukvarjala s strogo prepove-

danimi stvarmi doma!« je zdaj povzel Zwick... »Aretirani so bili mnogo bolj predrzni, kakor si lahko mislite. Te stvari so tiskali in razmnoževali v tovarni. Pomislite, v tovarni, kar smo ugotovili po pisalnem stroju...«

Vera se je rahlo zdrznila, a se je takoj obvladala. Ni vedela, da imajo v tovarni enak stroj, kakor je njen in Andin.

»Da pa je delala doma, je seveda nihče ne krivi, kakor tudi ne krivimo vas, ki za sestrično početje niste vedeli

Koliko nepopisne lepote nudi naš gorenjski svet

Anton Blažej

V snežnem metežu gore

(Nadaljevanje)

Ko se je pognal ponovno iz snega je začuden zagledal pred seboj velikega gamsa. Uganil je, da je plaz zasul oba naenkrat na isto mesto. Gams se je divje poganjal in skakal iz snega, pa se zopet pogrezal vanj. Po daljšem trudu in naporu sta se srečno in nepoškodovana skobacala iz plazu. Ko sta bila prosta, sta začudeno obstala in strmela drug v drugega. Petra je prevzela topla hvala do živali, zdelo se mu je, da je gams njegov rešitelj. Sele čez nekaj minut je gams počasi nadaljeval pot in Peter mu je sledil. Ni se ga prav nič bal, sicer pa tudi žival ni mogla bežati, ker se ji je v sipskem snegu pogrezalo in je le skakaje počasi mogla naprej. Dalj časa sta tako hodila in vmes počivala. Peter je kar lažje hodil za gamsovo gazjo, dasi do smrti utrujen je čutil veliko uteho in srečo, ko je imel poleg sebe enako nesrečnega tovariša, pa čeprav

je bil štirinožec. Porodilo se mu je ponovno upanje, da se bo rešil in ne bo umrl strašne smrti in snegu.

Sneg je ponehal in zdelo se mu je, da tudi ni več tako globok, tudi hoja ni bila več tako naporna. Gams je hitreje napredoval. Peter se je gnil za njim, ker ni hotel za nobeno ceno zgubiti dobrega tovariša. Pritavala sta do nizkega gozdička, ki je kmalu prešel v odrasel gozd. Snega je bilo precej manj in gams jo je naenkrat ucvrl po gozdu. Žalostno je gledal Peter za njim, vendar mu ni bilo več tako hudo, ko je ostal sam v gozdu, ker je vedel, da mora kmalu priti v Aljažev dom. Bil je že davno popolnoma premočen do kože, skušal je počivati, kajti telo je bilo opešano, a ga je začel stresati mrz in moral je naprej. Pot je vodila strmo navzdol in ker je bilo snega le še za pol metra, je hitro napredoval.

Gozd se je položil, prišel je na travnik in ker je dobro vedel, da je dom le še za

streljaj oddaljen, ga je prevzela brezmejna sreča. Ura je kazala dve po polnoči, ko je z vso silo tolkel po vratih Aljaževega doma. Prišel je oskrbnik in ga odpeljal v toplo kuhinjo, ga preoblekel v suho obleko in mu dal žganja. Popil ga je nekaj silc, ne da bi čutil najmanjšo omotičnost. Ko se je pokrepčal še s čajem in prigrizkom, se je zleknil v posteljo in se prebudit šele, ko je sonce obsevalo že zahodno stran Triglava.

Ko se je naslednjega dne ves shujšan vračal proti domu po lepi gorski dolini Vrat, so se odbijali sončni žarki z globoko zasneženih pobočij in grebenov gora in blesteli v srebrnem blesku. Ozrl se je proti gori, ki mu je pripravila toliko strahu in trpljenja in je bela smrt že stegala roko po njegovem mladem življenju — od groze se je stresel.

Z veliko hvaležnostjo pa se je spominjal svojega zvestega tovariša — gamsa.

Dva dni po Petrovem povratku so gazili štirje planin-

ci globoki sneg v strmino proti zavetišču. Šli so iskat Joža, ki jih je z veseljem sprejel. Po široko zgaženi stezi se je z lahkoto in brez vsakega napora vrnil tudi on domov.

Konec

Tamar v ozadju Jalove, eden od bistvaše

Poslednji boj človeka z mlavo

O Špiku, Medvedu, so veliko pisali dr. Kugy, dr. Tuma, Jože Abram, Trentar in mnogi drugi. Tudi mi želimo naše bralce in še prav posebej ljubitelje in obiskovalce naših gora in Trente seznaniti z žalostno usodo tega človeka. Anton Tožbar, Špik,

Medved se je rodil 3. januarja 1835 v Trenti. Bil je strasten divji in pozneje zaprisežen lovec.

Leta 1870, je velik kosmatinec v Bohinju in Zajezerski dolini ter Trenti raztrgal in uničil veliko ovac, telet in koz. Pomladi leta 1871, se je medved znova po zimskem spanju pojavil v Vratih in je prek Skoka in Sovatne obiskal Križke pode. Ob koncu aprila so se odločili trentarski lovci, da ga poiščejo. V Belem potoku pod Križki mi podi med Pihavcem in Planjo so se lovci srečali z veliko mrcino. Ranjeni medved je napadel Antona Tožbarja in mu v boju odgriznil spodnjo čeljust z jezikom vred. Medved je bil silno velik in tri stote težak. Nesrečnemu Špiku, Medvedu so takoj priskočili na pomoč drugi lovci, ki so ubitega medveda končno ukrotili.

Anton Tožbar, Špik, Medved, je po tej tragični nesre-

in to
zan
spon
d
sestako
krie,
je
šemmol
je
in Ve
zat ne
Inakon
vič
Vam
deja
v sy
stedili
čep
razur
te. Toda
je el in
z
da
vor

Vaje vs
Oej, o
čes
si je
Alej sta
delsta m
ki mu je
zad m
raz osvol
cijo. Jese
dri vseh
so poveza
mng časa
novrtv,

in to ne odgovarjate zanj. Zelo žal nam je, go-
spod, da se je z vašo
sestako zgodilo... Toda
krive,« je rekel po kraj-
šem molku... »Prekršila
je za Velike Nemčije in
zato ne morem pomagati.
In takon je strog in pra-
viče vam naj bo sestrično
deja v svarilo, da ne bo-
ste šli po njenih poteh,
čeprav razumem, da jo ljubi-
te. Toda zakon je zakon,«
je in pogledal na uro
z željo, da bi končal razgo-
vor.

Večje vstala in šla.

Oj, o Veri, ne vedo ni-
česar, je rekla. Anda in
Aleš sta vedela za njeno
delo in molčala. Gestapo,
ki so mu je z aretacijami v
zadnjem mesecu posrečilo
razborsvobodilno organiza-
cijo Jesenicah, le ni pro-
drlovseh grup. Ostale pa
so povezane in treba bo
mnogo časa in morda tudi
novinarjev, da se bodo med

seboj zopet povezale in za-
živele...

Ko se je Vera vrnila do-
mov v svojo sobo, ji je bilo,
kakor da bi prišla v prostor,
iz katere so pravkar odnesli
mrliča; še ura na steni, ki jo
je mehanično pogledala ka-
kor vselej, kadar je prišla
domov, je stala; nihalo ni
tiktakalo; ustavilo se je že
dopoldan; včeraj sta pozabili
naviti uro.

»Sva,« je vzdihnila in oči
so ji zalile solze.

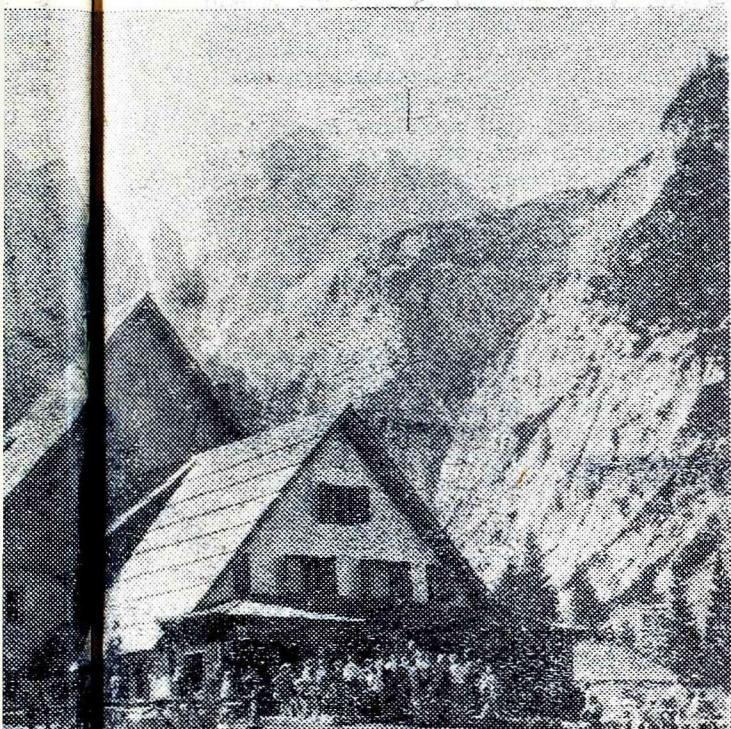
Zdaj je sama. Take samote
še nikoli ni občutila. V sen-
cih ji je razbijala bolečina.
Obstala je ob oknu in pritis-
nila čelo na šipo.

Zunaj je že zdavnaj nehala
snežiti. Česnja onstran ceste
— podoba ledene samote —
je z okostenelimi zasneženimi
vejami grabila v januarski
mrak.

»O Anda, Anda!« je Vera
znova zaihtela.

Ta večer so Ando odpeljali
v Begunje in stopila je na
pot, ki jo je tlakovala smrt.

Konec

od biser našega gorskega sveta

medvedom pred sto leti

Či že polnih dvajset let,
prosi in živoraril je po
Trentu, dokler se ga 22. de-
cembr leta 1891 ni smislila
smrti sekanju in priprav-
ljanju, ga je ubila smre-
ka. S svojo tragično ne-
srečo bojem z medvedom v
Belepotoku je bil Anton
Tožar Špič zvest in velik
učitelj vodnik dr. Kugyju,
dr. Kumu in drugim, ki so
ljubili raziskovati ter od-
krivati veličastni gorski svet
Trente. Poznana so mu bila
vsaka in vse stečine divja-
di, so iz tokav in za-
trep okrešljav in krnic vo-
dileti Bavškemu Grintov-
cu, Sem, Jalovcu, Razorju
in Štici ter Triglavu.

An Tožbar, Jože Komac,
Pav Andrej Komac, Mota,
Kop in Štrukelj, so ime
našega ponesli daleč prek
meje naše domovine.

Tožarjeva domačija pri
cerkvi neposredni bližini
alpinista Juliana, še danes
hrani čuva dragocene do-

kumente iz življenja tega
»najnesrečnejšega človeka iz
Trente«. Ker se je osebno bil
s tri stote težkim medvedom
ravno pred stotimi leti
(1871—1971) in ker je minilo
24. decembra osemdeset let
od njegove smrti, je najbolj
primeren čas, da se spomni-
mo nanj. Še toliko bolj, ker
je skupaj z drugimi kosezi
iz Bohinja, Doline in Trente
z velikimi in zlatimi črkami
pisal našo najstarejšo zgodo-
vino in ustvarjal pogoje za
zdravo rast našega množične-
ga in rekreativnega planin-
stva ter vzpon plezalnega, vi-
sokogorskega, smučarskega
športa in vrhunskega alpiniz-
ma.

Sedanjim in poznejšim ro-
domom planinstva in alpiniz-
ma moramo v najlepši luči
predstaviti in posredovati
svetle like, ki so ljubili naš
planinski svet že pred mno-
gimi leti in to takrat, ko je
bilo to resnično težko, nevar-
no.

Uroš Župančič

— Ravno tako se bo godilo pri zadnji tekmi v
tej deželi... je šlo kot svarilo in bodrilo skozi
Henrikovo dušo.

Zato se je razveselil nepričakovane prilike, da
se je nenadoma srečal s tistim črnookim nogome-
tašem, ki mu je zelo ugajal zaradi igralske zmož-
nosti.

Stopi bliže njega — in mu čestita — po češko!
On ga trdo pogleda.

Potem se nogometašu zablisne v očeh.
Počasi odgovori v istem jeziku — in doda na

koncu, da so mu esesovci v Lidicah ubili sorodnika.
Nogometaš prebode Henrika s svojim ostrim
pogledom.

Kar na vrh pa se mu omilijo poteze:
»Kako da še vedno tičiš v teh klamotah?«

Henrik je hotel odgovoriti, na dolgo in široko,
hotel je govoriti kljub nevarnosti, da ga lahko pri-

Valentin Polanšek

ONKRAJ MOSTU

mejo pri tej priči — a nogometaš je izginil kot pri-
kazen.

Henrik za preostali tisti dan ne ve, kam naj bi
se dal. Že mu je tlela misel v razburkanih možganih,
da se spravi proti mraku po skrivnih poteh dol mi-
mo kolodvora, mimo tržiškega mostu gor proti
Jodocibergu (kakor so Nemci preimenovali Joštovo
goro).

Neko popoldne po tistem so nogometaši spet
trenirali na nogometnem igrišču. Henrika in pro-
fesorja Petersona je slučajno prineslo tod mimo.
Tako je opazil, da je isto moštvo, katero je zadnjič
tako z lahkoto premagalo vojaško edinico. Ugotovil
pa je tudi, da ni bilo tistega črnookega srednjega
napadalca danes zraven. Dolgo sta stala vojak in
starec profesor ob igrišču in z zanimanjem sledila
spretnim kretnjam nogometašev. Ko so končali in
se razhajali, je ujel Henrik enega in poizvedoval za
črnookim.

Za odgovor je dobil prav dvoumne besede, češ ni
ga več, zginil je — in se kar nič ne ve, kam bi se
naj djal —

Henrik dolgo gleda mlademu nogometašu v oči.
Ta pa z nekako hudomušnostjo kljubuje njegovemu
pogledu.

»Škoda! Gotovo ga boste pogrešali...« pove
vojak.

Civilist pa mu prereže besedni tok: »Dober igra-
lec je bil. Gotovo ste ga opazili pri zadnji tekmi...
a ne?«

Nekako še skomigne z rameni, pa se mladi člo-
vek oddalji. Vojak in profesor pa usmerita korake
proti središču mesta.

Naslednji dan je Henrik čisto iz sebe. V bližnji
ulici njegovega vojaškega stana se skoraj zaleti neki
fantalin vanj, stisne mu pismo v roke — in švigne
za prvi vogal.

Pismo je od črnookega nogometaša.

Vojak Henrik je stopikal po tlaku, kakor bi
hodil bosonog po žerjavičih: »Lepo pozdravljen!
Mislim, da boš čimprej spoznal, da je treba iskati
zveze z nami! Lahko se obrneš na našega vratarja,
kadar trenirajo naši na nogometnem igrišču... Ne
oklevaj predolgo! Nasvidenje — Bims!«

Dasi je čutil toliko skupnega z onimi s hribov,
je bilo na drugi strani spet toliko nerazčiščenega v
njem, da je obupal tudi tokrat.

In prav v tistih dneh je Henrik spoznal podčast-
nika Walterja, človeka, ki je monogo vedel o Hen-
rikovih nekdanih sošolcih, kako so izkrvavevali na
vzhodni fronti. Walterja pa so večkrat ranjenega
in komaj okrevanega poslali na lažje službeno pod-
ročje tu sem v Oberkrain.

»Prekletu lahka služba, ko vsak dan pričakuje-
mo, da se bomo zbudili na nastavljeni partizanski
mini!« se je izgovarjal. Bil pa je človek vedrega zna-
čaja kljub svoji telesni pohabljenosti. Kar tam pred
kinom sta se mlada človeka spoprijateljila, kajti
imela sta same skupne poglede na to vojno sranje.

Podčastnik Walter je imel vselej dosti prostega
časa na voljo, zato je tudi redno hodil v kino. To
je bilo zanj tudi edino razvedrilo v mestu, zakaj
tiste prireditve za vojake so postajale vedno red-
kejšje. In vedno se je opravičevalo: Zaradi napetega
položaja!

Podčastnik Walter je bil kljub svoji vojaški in-
validni hibi vseeno čeden fant. Zato si je skušal
preskrbeti za vsako kino-predstavo novo slemlje-

valko. Ko se je v tej smeri izčrpal pri priseljenih
nemških ženskah, se je začel razgledovati po doma-
činkah Kranjčankah, katerih pa ni bilo dosti videti
v kinu. In še te so bile vase zaprte...

Do svoje spremljevalke je prišel podčastnik Wal-
ter pravzaprav na bolj prebrisan način: Kupoval je
vselej po tri vstopnice. Ker je bila kino-dvorana
majhna, so ponavadi vstopnice pošle. Tudi če je
bil zanič film. In tedaj je stopil podčastnik Walter
s svojima dvema rezervnima vstopnicama na plan.
Seveda ni dosegel vedno svojega namena. Čestokrat
pa je sedel sam — sredi dveh praznih sedežev.

Tisto sobotno popoldne, ko se je odločil Henrik,
da pojde v kino, kajti predvajali so življenjepisni
film o Rembrandtu, je stal seveda tudi podčastnik
Walter spet ob vhodu. V žepu pa tri vstopnice. Pod-
častnik je ob ohlapnem vojakovem salutiranju dobil
vtis, kot da ta človek hoče reči: Kajne, kakšne po-

kveke smo v teh vojaških cunjah! Henrik ni dobil
več vstopnice.

Postopa okoli, kot najbolj odvisna stvar vsega
sveta, gleda slike, obrabljene in skope, ki naj bi
uvajale v prihodnji film, premišluje o doktorju
Robertu Kochu, katerega življenje bodo pokazali
prihodnji na filmskem platnu — a vmes pa se po-
kaže v Henrikovem notranjem očesu tista športna
postava črnookega nogometaša. Spet se spomni pi-
sma, ki ga nosi kar v svojih vojaških papirjih.
Predrznost, kaj ne? se sprašuje. Spet stopa od kino-
blagajne do zadnjih vrat. Potem še obrne proti
vratom, ki vodijo ven na prostor pred učiteljskim.
Danes ni profesorja Petersona kje blizu?

Tedajci se mu približa podčastnik Walter — in
že ima vstopnico in kmalu je pogoltna temna kino-
dvorana, ki pa je polna fanfar tiste bahave Wochen-
schau, s katero še vedno prikazujejo zmage in zma-
ge in nič drugega kot zmage nemških armad na
vseh frontah, ki pa se baje umikajo iz dobro pre-
mišljene firerjeve taktike.

Henrik je zakašljaval s kljubujočim sunkom. Pod-
častnik pa je zavehal, kakor nekdo, ki ima že do
naveličnosti polna ušesa od slabe družine. Film je
skoraj nepreračunano prikazal življenje in umetni-
ško pot svetovno slavnega slikarja Rembrandta.

Po kinopredstavi sta podčastnik in vojak še dalj
časa skupaj. Henrik namenoma opušta tisto kleče-
plazno, strumno vojaško držo. V Stari pošti se mu
predstavi Walter kar na vsem lepem s svojim civil-
nim poklicem. Roke si prožita, pa se naprej tikata.
Široko se smejeta, ko ugotovita, da sta obadva
visokošolca in da oba želita doseči isti poklic in da
oba ne verjeta v zmago nemškega vojnega aparata.
Pa se končno zapredeta v strokovna študentovska
vprašanja in v svet mladih iskalcev vsega lepega,
dobrega in resničnega, prežeto s tisto silno vero v
boljšo bodočnost, daleč stran od te laži propagande
nacističnih krvolokov. Takšen je bil začetek tega
prijateljstva!

Venomer sta sedaj stremela, da se čim pogosteje
shajata. Pa če je bil to tudi kratek pomenek na
cesti. Kako je vabila vigrredna narava ven v zeleni
svet! Ampak sprehodi niso vodili nikogar več izven
obmeštja. Vsakemu je bilo na tistem jasno, da se
tam začne območje onih iz hribov.

»V imenitno žlobudro drsamo!« se pošali Walter,
ko gleda izpred zidu učiteljskega vrta tja prek
kolodvora in Stražišča gor na zelena pobočja, pose-
jana s cvetjem češnjevih nevest, »samo tukaj v
mestu smo še nekaki navidezni gospodarji. Tam
zunaj se pojavlja sila tretjega rajha samo s pohodi
večjih vojaških enot, ki spet in spet dregajo v
prazno.«

»Noči pa so vedno bolj zgovorno glasne!« je pičil
Henrik.

Walter in Henrik se v dveh rečeh nista ujemala.
Glede deklet, kar se tiče poznanstev prek rezervir-
nih kinovstopnic — in, kar je Henrika hudo bolelo,
skoraj omalovaževalno presojanje partizanskega bo-
jevanja. »Sila izbove protisilo!«

Podčastnik nekaj trenutkov premotriva vojaka.
»Morda imaš prav?«

Zaradi žensk pa sta se včas kar krepko spo-
rekla. Vselej pa se je tako končalo, da je obveljala
vojakova.

Polna, opojna pomlad 1944 je zadihala od juga,
ki je bil omehčan od jadranske sinjine. Po vrtovih
se je razcvetela lipovka!

Varno delo žerjavovodij

III.

Sestavka o varnem delu žerjavovodij želim skleniti s kritičnim pregledom nekaterih stališč in predlogov za kvalitetno vzgojo žerjavovodij. Te je 12. 11. 1971 izelala izpitna komisija za žerjavovodje, ki v zaključku izraža upanje, da bo vodstvo železarske predloge proučilo in dalo ustrezne naloge svojim službam ter temu ustrezne zahteve železarskemu izobraževalnemu centru.

Že takoj v začetku stališč in predlogov preseneča ocena sedanje kvalitete žerjavovodij, češ da so sedaj (po vojni) žerjavovodje slabši, da imajo malomaren odnos do varnega dela, da imajo skrajno malomaren odnos do žerjava in da strokovno niso sposobni negovati žerjava tako kot je predpisano. Tako prikazovanje stanja lahko — milo rečeno — nepoučenega zavede, dobronamerna kritika pa se lahko sprevrže v svoje nasprotje. Povedati je namreč treba, da je kvaliteta žerjavovodskega kadra predvsem taka, kakršno želimo. Koliko pa smo sploh pripravljeni dati (vložit) za pobojšanje kvalitete? Koliko pa smo sploh pripravljeni strokovno poglobljeno razreševati probleme na tem področju? Žerjavovodje imajo toliko malomaren odnos do vsega dela in do stroja (žerjava), kolikor jim je to dopuščeno. In prav toliko so sposobni negovati žerjav, kolikor smo jih za to usposobili in kolikor za negovanje resnično želimo. Če so žerjavovodje po kvaliteti slabši, smo popustili pri kriterijih za izbor izmed kandidatov. Če pa ni bilo kaj izbirati (premalo kandidatov) so bili potencialno možni kandidati premalo motivirani, torej bi bilo treba več ponuditi (večje OD, boljše pogoje varstva pri delu, boljše delovne odnose ipd.) in manj apelirati na zavest.

Problem kvalitete žerjavovodij prikazujem na vzročno — posledični način, s čimer hočem poudariti, da so vsi glavni aduti v naših rokah in v vsem tem ni nič mističnega. Izbor (kriteriji za psihofizične lastnosti), usposabljanja (zahtevani obseg teoretičnega in praktičnega znanja), odnos do dela (delo v skladu s predpisi, dogovori in načeli), disciplina (ukrepi operativne organizacije dela), interes za ta poklic oziroma za delovno mesto žerjavovodje (OD, pogoji dela in drugi motivacijski faktorji), varno delo (sankcioniranje odstopanja od norm varnega dela, oblikovanje novih norm varnega dela) — vsi ti elementi so odvisni od našega strokovnega dela. Odvisni so torej od strokovnih služb, operativnega strokovnega kadra, od odgovornih delavcev tovarne, ki operativno odločajo na posameznih organizacijskih nivojih tovarne in od samoupravnih organov, ki na osnovi

strokovno obdelanih predlogov spremljajo sistemske rešitve.

Žerjavovodja v tovarni ni pomemben poklic le zaradi številčnosti žerjavovodij, temveč predvsem zaradi pomembnosti dela, ki ga opravljajo. Interni transport v tovarni ima po obsegu in po intenzivnosti še vedno pretežno obsežnejše dela z žerjavi. Pomembnost dela žerjavovodij pa:

1. zahteva vsaj tako temeljito usposabljanje kot dosejaj, z novimi andragoškim metodami pa naj se učinki tega poklicnega izobraževanja še izboljšajo;

2. se kaže v tem, da z nepravilnim delom ogroža največje število sodelavcev oz. vse, ki se gibljejo v manipulacijskih in gabaritnem prostoru žerjava;

3. se kaže v tem, da čez 230 žerjavov z nosilnostjo nad 1 Mp predstavlja visoko vrednost osnovnih sredstev;

4. zahteva organizacijsko (glede dodeljevanja nalog) delno avtonomen, strokovno (glede načina dela) pa visoko avtonomen status.

Žerjavovodje se v tovarni vključujejo v pomožne linije in v glavnem linije tehnološkega procesa. V prvem primeru je karakteristika žerjavovodskega dela, da se delovne operacije pretežno ne ponavljajo, v drugem primeru pa je pretežno ponavljanje delovnih operacij. To ponavljanje delovnih operacij pri žerjavovodskem delu pa nikoli ne dobi značilnosti rutinskega dela in psihomotornega avtomatizma. Vedno nastopa že vrsta dodatnih sprejemljivih faktorjev, ki jih mora žerjavovodja pri svojem delu upoštevati. Eden od najpomembnejših je signalist — privezovalec, zaradi katerega delo z žerjavom postane delo v skupini, kjer mora biti delo posameznika (po načinu dela, po reakcijah ipd.) s pomočjo znakov za sporazumevanje usklajeno z delom sodelavca v skupini.

Ne bi mogel soglašati s konstatacijo, da so (sedaj) plačilne kategorije (4–8) za delovna mesta žerjavovodij določene glede na funkcijsko pomembnost in zahtevnost žerjava. Pa tudi prav ne bi bilo tako. Diferenciacija delovnih mest žerjavovodij po plačilnih razredih mora poleg funkcijske pomembnosti žerjava v procesu dela in zahtevnosti samega žerjava upoštevati še: 1. kakšno je obsežnejše dela v tehnološkem smislu (stalnost oziroma ponavljanje in različnost delovnih operacij); 2. fizikalne karakteristike manipulacijskega prostora in materiala, ki se prenaša z žerjavom; 3. karakteristika signalistov — privezovalcev kot sodelavcev v skupini in delovodje kot neposrednega vodje dela (psihofizične karakteristike, usposobljenost oziroma delovne izkušnje ipd.); 4. fizikalni in kemični delovni pogoji v kabini žerjava (toplotni režimi,

prah, plin, ipd.); 5. fiziološki položaj telesa pri upravljanju žerjava (vrsta kabine); 6. zahtevana intenzivnost dela (glede na planske zahteve, glede na operativno organizacijo dela); 7. »priklenjenost« na delovno mesto — kabino (odvisno od tega ali tempo dela diktira tehnološki proces ali ga diktira delovna skupina spodaj) ipd.

Sele upoštevanje takih elementov lahko pripelje do objektivnejšega vrednotenja žerjavovodskega dela. Kjer so pritiski žerjavovodij dovolj veliki, se današnje pomanjkljivosti v vrednotenju rešujejo z dodatki za izredno oteženo delo. To dejstvo le potrjuje oceno, da je sedanji razpon kategorij preozek in da kategorija za nekatera žerjavovodska mesta (v primerjavi z drugimi delovnimi mesti v posameznem obratu ali v tovarni) niso najboljše določene.

Ko komisija za izobraževanje žerjavovodij navaja stališča in predloge, začenja s profilom delovnega mesta. Predlaga, da je treba profil delovnega mesta žerjavovodja natančno opredeliti in ga glede na zahtevnosti rangirati v kvalifikacijske razrede PK, KV, VK in da je za pravilno zasedbo tako rangiranih delovnih mest treba kategorizirati vse žerjave v tovarni. Pri zahtevnosti posameznih delovnih mest pa je najbrž treba upoštevati zahtevnost samega žerjava (zahtevnost upravljanja, obseg izmenskega pregleda in preizkusa varnostnih elementov ipd.) in zahtevnost tehnološkega procesa, v katerega je žerjav vključen. Pomembno vlogo pa bi moral igrati tudi varstveni vidik samega dela z žerjavom oziroma stopnja nevarnosti, ki jo povzročajo posamezni tehnični in organizacijski defekti za delavce pod žerjavom. Za pravilno in stimulatивно zasedbo tako kategoriziranih delovnih mest tudi ni dovolj samo kategorizacija žerjavov, temveč tudi kategorizacija delovnih pogojev in organizacijskih pogojev, torej elementov, ki so bili že naštet v zvezi s plačilnimi kategorijami.

Glede ostalih predlogov se na tem mestu ne bom spuščal v podrobnosti. Moti le razmerje 150:32 ur v korist teoretičnega dela tečaja. Sam program, način izvedbe ipd. pa je zrel za korenito posodobljanje tako kot naše celokupno funkcionalno usposabljanje. Pot do zaključka in predlogov dalje pa bi morala iti v sledeči smeri: 1. Najvažnejše sistemske elemente poklicnega izobraževanja žerjavovodij bi morala obdelati ustrezná strokovna služba in pripraviti predloge sklepov, ki bi bili dani odboru za kadre v sprejem. 2. Nesistemske probleme in naloge pa naj do določenega roka rešijo posamezne strokovne službe, za kar naj se imenuje koordinatorja.

inž. Peter Polak

Plan proizvodnje in stopnja varstva

»Predlog plana proizvodnje železarne Jesenice v letu 1972,« ki je bil v zadnjem obdobju predmet razprave v samoupravnih organih, je bil obravnavan tudi na seji odbora za varstvo pri delu. To dejstvo je marsikoga začudilo, ker plana proizvodnje doslej nismo resneje povezovali s problematiko varstva pri delu. Zato bom skušal prikazati nekaj izhodiščnih razlogov za polemična vprašanja, ki jih je služba za varstvo pri delu (SVD) postavila na odboru za varstvo pri delu.

Sestavljalci predloga plana so nas v gradivu seznanili, da so pri tem upoštevali: 1. primerjalne podatke izvršitve plana v letu 1970 in predvideno izvršitev v letu 1971; 2. nove naprave in manjše izboljšave ter 3. da so pri izdelavi sodelovali (med drugimi tudi) obratovodje. Vsi trije navedeni elementi pa so tesno povezani s težavami, s katerimi se SVD srečuje pri svojem operativnem delu.

Ko SVD pride pred odgovorne osebe obratov s konkretnimi zahtevami po nujnih tehničnih ureditvah, dograditvah, odstranitvi pomanjkljivosti ipd., da bi se zmanjšali največji riziki za delavce (izvajalce dela), se pogosto izgovarjajo na planske obveznosti, ki da jih obrat mora izpolniti. Na podobne izgovore SVD naleti tudi pri drugih intervencijah, s katerimi se stopnja varstva pri delu skuša obdržati na primerjem nivoju, kot npr.: pri zahtevah, naj se nujni tehnični ukrepi za zavarovanje pred poškodbami ali zdravstvenimi okvarami izvedejo ob remontu ali večjem popravilu delovne priprave.

Oglejmo si glavne vrste pomanjkljivosti v tovarni, ki pomembno vplivajo na stopnjo varstva pri delu in ki bi morale biti upoštevane pri oblikovanju proizvodnih in delovnih planov tako na nivoju obrata kot na nivoju tovarne.

1. Ponekod se znatne preobremenitve žerjavov pri rednem tehnološkem postopku. Večje planske zahteve pri enakih ostalih pogojih povečujejo rizično stopnjo pri delu z žerjavi. Ob razredčenih vzdrževalnih skupinah ter ob neizkušenih (novih) sodelavcih, ki opravljajo funkcijo signalista-privezovaleca, riziki lahko narastejo do nedopustne stopnje.

2. Možnost permanentne urejenosti prehodov in delovnih mest, v obratih ter premikalnih stez notranjega železniškega prometa, se z večjimi količinami materiala in pri enakih ostalih pogojih zmanjšuje. S tem pa se povečujejo viri nezdod in poškodb ter — zaradi nekaterih stranskih učinkov — tudi drugih zdravstvenih okvar. Z nenadnim izpadom transportnega sredstva ali z nepremišljenim posegom tehnološke priprave dela (TPD), se lahko stopnja varstva pri delu poslabša do nedopustne meje.

3. Vključevanje novih ali rekonstruiranih delovnih priprav in naprav ter delovnih prostorov v obratovanje oz. uporabo in v planirano proizvodnjo, ne da bi bila predhodno zagotovljena predpisana stopnja varstva pri delu. Pri ostalih v tovarni uveljavljenih pogojih je tako postopanje nedopustno. Tehnične pomanjkljivosti pa je začasno možno ublažiti s strogo normiranimi organizacijskimi ukrepi in s temu prirejenim funkcionalnim usposabljanjem delavcev.

4. Ohranjanje rizičnega načina dela, ki je v nasprotju z normo o varnem načinu dela in ki ga — tam kjer obstaja — dosedaj ni bilo možno odpraviti prav zaradi tega, ker ga oblikovalci proizvodnih in delovnih planov niso upoštevali. Tej vrsti pomanjkljivosti lahko rečemo tudi vsiljeni kolektivni tempo dela, ker gre za kršenje norme o varnem načinu dela s strani npr. vse posade pri neki delovni pripravi, proizvodnem agregatu ali pa v tehnološkem oddelku.

5. Operativna organizacija dela se ponekod večjim planskim zahtevam prilagodi le tako, da posameznika sili k neoptimalnemu in s tem nedopustnemu tempu dela. Večje hitrosti gibanja strojev ali strojnih elementov predstavljajo direktno nevarnost za nezgode in poškodbe, večja kontinuirna ali časovno nepravilno razporejena fizična in psihična naprežanja pa predstavljajo potencialno možnost za zdravstvene posledice, ki se pokažejo po daljšem času.

Da bodo odgovorni delavci obrata (predvsem obratovodje) bolje izpolnjevali svoje obveznosti v pogledu varstva pri delu, mora vsak delovati »preventivno« tudi pri oblikovanju proizvodnega plana matičnega obrata. To pa pomeni, da morajo zavestno vztrajati na takih obratnih proizvodnih planih za naslednje obdobje (leto), ki bodo vsebovali odstranitev oz. možnost odstranitve pomanjkljivosti. Pot k doseganju tega cilja pa prav gotovo niso nižji proizvodni in delovni plani, temveč vnaprej predvidene oz. istočasno z oblikovanjem proizvodnih planov izdelane konkretne organizacijske izboljšave v obratu in tovarni. Pa ne samo to. Upoštevanje morajo biti tudi realne možnosti v pogledu kadra (število, kvaliteta, usposobljenost ipd.). Ta faktor je bil močno poudarjen tudi pri razpravah o planu v posameznih DE.

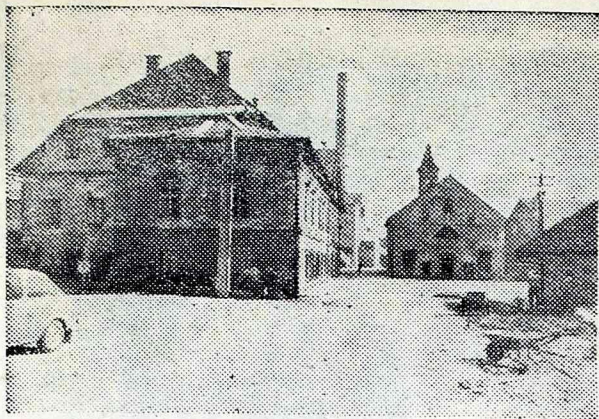
Naslednja vprašanja, ki jih je SVD v sklopu razprave o proizvodnem planu za leto 1972 postavila na seji odbora za varstvo pri delu, torej nimajo retoričnega pomena, temveč globok vsebinski pomen za celokupna prizadevanja na področju varstva pri delu:

— Ali so bile predvidene in upoštevane kakšne organizacijske izboljšave in katere?

— Ali so bile predvidene in upoštevane kakšne spremembe na področju kadrov (število, kvaliteta, fluktuacija ipd.) in kakšne?

— Ali je bila predvidena in upoštevana odstranitev rizikov v pogledu varstva pri delu (ki obstajajo prav zaradi tega, ker niso bili upoštevani pri oblikovanju proizvodnih in delovnih planov) in katerih?

inž. Peter Polak

Spomeniško zaščiten kompleks v središču Železarne z graščino v kateri je tehnični muzej in cerkvi-
jo iz leta 1600

SPOŠTOVANI BRALCI

Pred vami je nova priloga Muzejski vestnik, kot bodoča občasna rubrika glasila Železar.

To prilogo so narekovale potrebe, da bralce seznanimo in tekoče informiramo o dejavnosti tehničnega muzeja nasploh in z vsemi nalogami, ki so vezane z muzejsko-zgodovinsko dejavnostjo. S to prilogo želimo razširiti muzejsko dejavnost navzven in tako muzej sam bolj približati bralcem in ostalim občanom, skratka široki javnosti.

Vsebinska priloga bo delovno informativnega značaja s poudarkom na zgodovino našega železarstva, našega kraja, skratka služila nam bo kot nekakšno muzejsko glasilo v miniaturni, zakaj vsi muzeji izdajajo svoja glasila, vestnike, zbornike in podobno, česar si pri nas dosedaj še nismo mogli privoščiti.

Prepričani smo, da bo s to rubriko dosežen namen, da bomo pridobili številne bralce, ki jih zanima tovrstno branje in kar je glavno, da bomo pridobili širši krog občanov, ki bodo pripravljeni sodelovati z muzejem oziroma kakor koli pomagati pri zbiranju zgodovinskih dokumentov, podatkov in slikovnega gradiva.

Naša zgodovina je tako bogata in pestra, da ji lahko posvečamo več pozornosti in skušamo zbrati vse kar nam lahko ohrani spomin na nastanek in razvoj ne samo železarstva, temveč tudi na celoten razvoj, gibanje prebivalstva, razvoj kraja samega, razvoj kulture, športa, delavskega gibanja itd.

Muzejski delavci se bomo trudili, da bomo zbrali ustrezno gradivo za sleherno prilogo, prisluhnili pa bomo tudi kritiki naših bralcev, ki nam bo vsekakor dobrodošla.

Spominska obeležja v obratih železarne Jesenice

V preteklem mesecu si je tričlanska komisija ogledala vsa spominska obeležja v Železarni z namenom, da ugotovi predvsem število plošč, lokacijo, vzdrževanje teh obeležij in poleg tega preveri pravilnost imen in števila zajetih padlih borcev in ostalih žrtev na posameznih ploščah v obratih.

Komisija je svoje delo opravila in žal tudi ugotovila številne pomanjkljivosti tako na samih ploščah, kakor tudi glede vzdrževanja teh obeležij in celotnega spomeniškega okolja. Žal moramo reči, da vsa obeležja niso vzorno vzdrževana, obratno nekatera so celo zelo zanemarjena.

Ni naš namen, da bi na tem mestu kazali na tiste, ki so dolžni, da skrbijo za ta obeležja in njihova okolja in to pozabljajo, niti ni namen, da bi hvalili tiste, ki vzorno skrbijo za red in čistočo teh obeležij in morda zaslužijo celo pohvalo. Namen tega sestavka je, da apeliramo na vsa obratna vodstva, da gledajo na ta obeležja z nekoliko več etike in pietete, saj so konec koncev to spomeniki naše revolucije — spomeniki posvečeni delavcem in uslužbencem naše delovne skupnosti, ki so padli ali kakor koli žrtvovali svoja življenja v borbi, ki jo je naš narod bojeval za svoj obstoj, za svoj jezik, kulturo in za nacionalno osvoboditev.

Kako stare so pravzaprav naše Jesenice

Prepričan sem, da je precej bralcev, ki se zanimajo za zgodovino našega kraja. Prav gotovo se je že marsikdo ukvarjal z vprašanjem, kako

stare so Jesenice, kdo so bili prvi naseljenci in kdaj so bile sploh naseljene.

Kaj sploh vemo iz preteklosti o Jesenicah? V vsakem kraju se navadno najde nekdo, ki zbira različne dokumente, gradivo in razne podatke ter vse to počasi poveže v nekakšno krajevno kroniko, ki navadno predstavlja zanimivo in privlačno branje. Take kronike predstavljajo tudi sestavni del celotnega slovenskega naroda. Nastaja vprašanje, zakaj se na Jesenicah dosedaj še nihče ni lotil tega vsekakor obsežnega, pomembnega in odgovornega dela.

Kranj je recimo že pred leti izdal obsežno knjigo ob 900 letnici mesta. Tržičani se intenzivno pripravljajo na podoben zgodovinski jubilej. Tudi Radviljica je znana kot staro srednjeveško mesto na Gorenjskem. Kaj pa Jesenice? Res je, da Jesenice niso staro mesto. Obratno, Jesenice so pravzaprav eno najmlajših slovenskih mest, saj so bile proglašene za mesto šele marca 1929. leta. Takrat se je jeseniški posestnik in župan Andrej Čufar vpisal v jeseniško kroniko kot prvi župan mesta Jesenice. Ni pa s tem rečeno, da so Jesenice v bistvu tudi tako mlade. Če brskamo po dokumentih, ki so ohranjeni, delno tudi v tehničnem muzeju železarne Jesenice, lahko ugotovimo, da se Jesenice omenjajo že v letu 1004. Ni pa znano, kako veliko je bilo takratno naselje ali vas, kajti trg gotovo še niso bile. Tudi Ortenburški rudarski red iz leta 1381 omenja Jesenice kot nekakšno središče takratnih rudarskih in plavžarskih obratov v Karavankah. Jesenice, kot krajevno ime, se zlasti v poznejšem času pogosto pojavljajo v raznih dokumentih, kar so ugotovili zgodovinarji, zlasti tisti, ki so se ukvarjali z razvojem železarstva na Jesenicah. Karakteristično obdobje za razvoj in pomen Jesenic prav gotovo predstavlja začetek 16. stoletja, ko so takratni fužinarji preselili topilniško dejavnost iz Karavank v dolino.

V tem času je tudi belopeška gosposka čutila potrebo, da postavi na Jesenice svojega predstavnika, oziroma nekakšno upravo, kajti znano je, da so Jesenice spadale pod zemljiško gosposko Wiessenfels (belopeško). Iz teh razlogov je omenjena gosposka na Jesenicah gradila tudi prvo upravno poslopje, ki je še sedaj znano kot stara Kosova graščina. Iz dokumentov je razvidno, da je bila ta graščina dograjena leta 1521, s prenovitvijo in dograditvijo leta 1821 pa je dobila obseg in obliko, kakršno ima še danes.

Z naraščajočim prebivalstvom na Jesenicah se je tudi takratna duhovščina pričela zanimati za ta predel in zaradi odročnosti župnijske cerkve v Rodinah dala zgraditi cerkev na Jesenicah, ki je bila posvečena leta 1524.

Kmalu po tem času, leta 1528, je fužinar Bucceleni odkupil južno od Jesenic znatna zemljišča z namenom, da preseli plavže iz Planine pod Golico v dolino reke Save, kjer je bila zagotovljena zadostna vodna energija za pogon obratov, ki jih je imel v načrtu. Tako je nastalo na kraju med Hrenovico in reko Savo novo naselje z gradicem, fužinami ter modernim plavžem, ki je po številu prebivalcev kmalu preraslo stare Jesenice. To novo naselje je dobilo ime po reki Sava in stari Jeseničani se še dobro spominjajo Save, ki se je po dograditvi obratov Kranjske industrijske družbe preimenovala v Staro Savo in ki danes predstavlja spomeniško zaščiten kompleks s tehničnim muzejem že v osrčju same tovarne.

Kdaj je bila dograjena znana Ruardova graščina ni točne letnice vendar se domneva, da so jo pričeli graditi skupaj s plavžem in fužinami kmalu po letu 1530, nekako v obdobju 1538—1544. Znan pa je podatek, da je bila zgrajena oziroma posvečena podružnična cerkev na Savi leta 1606, kar nam samo dokazuje, da je naselje Sava že takrat štelu razmeroma veliko število prebivalcev, če je bila potrebna podružnična cerkev.

Gornja slika nam predstavlja člane strokovnega odbora na Savi ob priliki stavke leta 1904. To sliko hrani tehnični muzej, vendar pa nam žal niso znana imena članov tega odbora. Za izpolnitev dokumentacije se obarčamo na bralce Železarja, zlasti starejše, če bi nam hoteli priskočiti na pomoč. V kolikor poznate osebe na sliki, nam to sporočite osebno ali pismeno na uredništvo Železarja oziroma na tehnični muzej železarne Jesenice, oddelek za delavsko gibanje in NOV.

Kaj in kako pa je bilo preje? Se vedno je namreč zelo odprto vprašanje, kdo so bili prvi naseljenci v tej dolini ali izhajajo le-ti še iz pradavnine, iz dobe Ilirov — Keltov, ali kasnejših Rimljanov, ali pa so pričeli naseljevati tako Jesenice, kot Gornjesavsko dolino v dobi kolonizacije, ko so frajzinska, brižinska in tolminska gosposka jele intenzivno naseljevati ožjo Gorenjsko in Tolminsko s kolonisti iz južne Tirolske. (»Inichen, Pustertal«). Znan kot intenzivni kolonizator ožje Gorenjske in Kočevske je bil grof Ortenburški, v katerega fevd je sodila celotna Gornjesavska dolina, razen Dovja in Mojstrane. Premalo imamo dokumentov o tem, da bi lahko trdili, da so bili ti kolonisti prvi naseljenci na Jesenicah in v naši dolini. Še manj pa imamo argumentov, da bi lahko trdili obratno, oziroma, da so Jesenice nastale že v pradavnini. Jesenice in Gornjesavska dolina žal niso arheološko raziskane, kar je prav gotovo škoda, da se s tem delom še ni pričelo. Ne moremo namreč mimo dejstev, da je Bohinj poznan kot naselbina Keltov. Še celo več, v Bohinju so arheologi našli grobišča, ki datirajo še 500 let pred našim štejem, to se pravi v dobo Ilirov.

Znane so tudi arheološke najdbe in izkopanine v okolici Blede in na samem blejskem otoku. Tudi vas Rodine po svojih izkopaninah sodi v dobo iz časa Rimljanov. O davni dobi prvih naseljencev v teh krajih nam govorijo tudi grobišča najdena v Mostah pri Žirovnici, ki so jih odkrili pri zemeljskih delih na novi trasi za cesto. Po okostjih ki so jih našli v grobovih, so strokovnjaki sklepali, da sicer sodijo v rimsko dobo, več pozornosti pa so posvetili kamnom in ploščam teh grobišč, ki po ornamentiki sodijo prav gotovo vsaj v rimsko dobo.

Eden najzaneslivejših dokumentov o prvotnih naseljencih v tej dolini, so prav gotovo ostanke naselbine na vrhu hriba Ajde nad Potoki, ki že po imenu da slutiti, da je bila zgrajena v času Ajdov, ki so se zadrževali na Slovenskem. Temeljita arheološka raziskava teh zanimivih ostankov in eventualna najdba grobišč prebivalcev te naselbine, bi nam prav gotovo odkrila dobo iz katere izhaja ta naselbina in pripadnost takratnih prebivalcev. Podobna neznanka, ki sodi skoraj v isti čas kot naselbina na Ajdi, je tudi selišče nad Sotesko, ki prav tako še čaka temeljitih raziskav. Zanimiva je tudi Turška jama nad Završnico. Čeprav ne sodi v antično zgodovino, je vsekakor zanimiv objekt iz naše preteklosti.

Vse to, kakor tudi najdba kamenite sekire na samih Jesenicah, rimskega novca na Javorniku, dalje bakrene sulice in bodala v Karavnakah, so dovolj zgovorni dokazi, da je bila naša dolina naseljena še v dobi pred našim štejem, zato je prav gotovo škoda, da vse to še nismo temeljiteje raziskali.

V nadaljevanju bom skušal osvetliti in prikazati razvoj in dogodke, ki so nam poznani iz preteklosti in ki so tesno vezani z današnjimi Jesenicami, tako glede razvoja gospodarstva, kakor tudi razvoja kulture in utrjevanja slovenstva v teh obmejnih krajih.

Nadaljevanje sledi.

Stane Tušar

Koledar pomembnejših dogodkov za januar

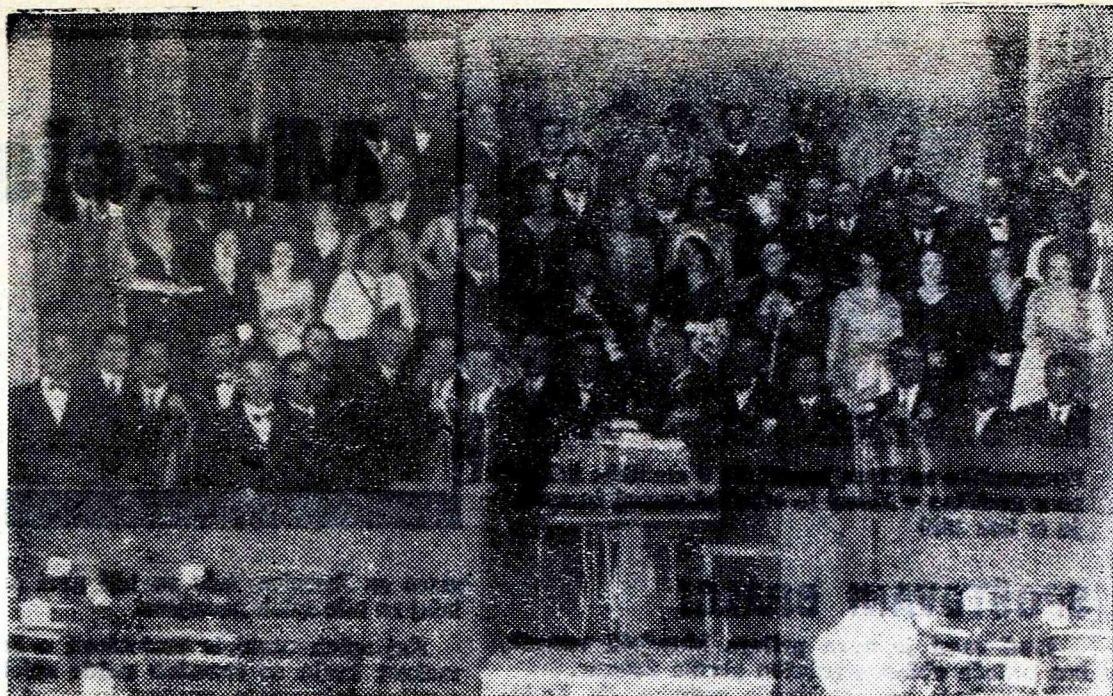
1. januarja 1940 je takratna oblast zapečatila upravne prostore Delavsko-prosvetnega društva Enakost na Jesenicah in zaplenila društveno imovino. Tako je prenehala dejavnost društva, katerega naslednica je današnja DPD Svoboda Tone Čufar.

3. januarja 1942 ustrelje Nemci v Dragi pri Begunjah 36 talcev. Med njimi je padel tudi znani pečovodja Franc Mencinger, po katerem ima DPD Svoboda Javornik danes ime.

5. januarja 1896 so šteje Jesenice kot trg 719 prebivalcev in 90 hiš, leta 1817 pa 478 prebivalcev in 81 hiš.

8. januarja 1956 je bila v dopoldanskih urah svečana otvoritev novozgrajenega poslopja železniške postaje na Jesenicah.

9. januarja 1942 napadejo Nemci Cankarjev bataljon v Dražgošah. Bataljon je pod vodstvom Jožeta Gregorčiča nudil napadalcem tak odpor, da so morali popustiti. Tako se je razvila znana dražgoška bitka, v kateri so Nemci morali priznati poraz, kljub temu, da so partizane izrinili iz vasi in jo požgali. Nemški oficir, ki je vodil borbo, je izjavil: »Komandantu partizanov bi kot vojaku pripel najvišje odlikovanje, kot banditu pa bi rezal jermeno na hrbtu.«

Na sliki, ki jo hrani tehnični muzej železarne Jesenice, je neka gledališka skupina, žal iz naše dokumentacije ni razvidno, katera in kdaj je bila posneta. Prav gotovo sodi ta posnetek v obdobje med obema vojnama. Bralce prosimo, če jim je kaj znano o tem, da nam sporočijo, katera gledališka skupina je to, kdaj je bil posnetek narejen, kje in po možnosti drsko delo, ki je bilo odigrano.

10. januarja 1942 se je civilna uprava na Bledu iz varnostnih razlogov preselila v Celovec. Na Bledu so ostali le še Gestapo, SD, žandarmerija in urad političnega komisarja za utrjevanje nemštva. Tako je tudi najvišji okupacijski organ priznal, da na Gorenjskem ne sedijo tako trdo v sedlu.

12. januarja 1872 so prešle Ruardove fužine na Savi, Plavžu in v Mojstrani pravno veljavno v posest KID.

13. januarja 1934 je tovarna elektrod na Dobravi izdala razglas o odpustu vseh delavcev v tovarni, ki so se udeležili volitev kandidatov za delavske obratne zaupnike.

15. januarja 1920 je bil na Savi pri Jelenu občni zbor jeseniške podružnice JSDS (jugoslovanske socialdemokratske stranke), na katerem so kritično ocenili politično situacijo in položaj v stranki (za vso Slovenijo), ki se ni hotela udeležiti kongresa. Za predsednika je bil izvoljen Anton Žnidar, tajniške posle pa so zaupali Marčiču.

16. januarja 1944 pride na delo v Železarno (takrat KIG) 24 Francozov, ki so jih mobilizirali v Franciji za prisilno delo v Reichu. V tem času je bilo v taborišču Podmežaklje že čez 230 Francozov, poleg 300 Slovencev iz ljubljanske pokrajine.

19. januarja 1886 je umrl Viktor Ruard, zadnji lastnik plavžev na Savi, katere je prodal Kranjski industrijski družbi.

19. januarja 1942 iznenadijo kolone nemških žandarmerijskih enot borbe Gorenjske čete na Lipanski planini nad Pokljuko. Borci pod vodstvom Staneta Bokala sprejmejo borbo in se s strateškim manevrom umikajo proti Lipanskemu vrhu. Borba se razvija v visokem snegu pri — 30° C. V tej legendarni bitki je padlo 20 borcev, med njimi tudi Stane Bokal in Franc Kraus, oba z Jesenic. Enega pa so Nemci ujeeli in ga odvedli v begunjske zapore.

21. januarja 1906 je ponoči izbruhnil v novozgrajenih obratih KID na Jesenicah požar, ki se je zaradi lesenih konstrukcij zgradb in močnega vetra razširil na vse predelevalne obrate. Gasilci, ki so bili kmalu na mestu požara, so imeli zaradi velikega mraza oteženo delo pri gašenju. Najbolj so bili prizadeti obrati žičarne in žebjarne. Poleg velike škode, ki jo je utrpela tovarna, so bili močno prizadeti tudi delavci iz teh obratov, ki so izgubili delo.

21. januarja 1942 ustrelje Nemci v Dragi pri Begunjah 14 talcev, med njimi deset mladincev z Javornika in Podmežaklje. V tej skupini sta bili ustreljeni dve mladinki z Javornika 17-letna Mimi Zupan in 21-letna Zofija Traven. Ustreljeni mladinci so tvorili jedro skojevske organizacije v tistem obdobju.

22. januarja 1888 je upravni svet KID sklenil, da skoncentrirajo železarsko dejavnost na Jesenicah, zgrade v ta namen novo tovarno z modernimi Siemens-Martinovimi pečmi za topljenje železa, kakršne so v svetu že uporabljali. Takrat je bilo tudi govora, da se obrate v Bohinju preseli na Jesenice.

22. januarja 1939 je bila sklicana izredna skupščina Bratovske skladnice na Jesenicah, na kateri so pooblastili upravni odbor, da pripravi gradbeni program za gradnjo nove bolnišnice na Jesenicah, ker stara bolnica ni zmogla vseh potreb. Vseh zavarovancev in družinskih članov je bilo čez 9.000, postelj na oddelkih obstoječe bolnice pa le 54. Ob tej priliki so vpisali v sklad za gradnjo 800.000 dinarjev.

25. januarja 1941 je bilo 51 naprednih jeseniških delavcev poslanih v internacijo v Ivanjico pri Medurečju. Na jeseniški in javorniški postaji je demonstriralo veliko število delavstva, zlasti žena. V večini so bili to bivši člani Svobode in Enakosti, delavski zaupniki in člani SMRJ.

26. januarja 1348 je strahoten potres opustošil področja od morja do Alp. Kronisti so zabeležili največja opustošenja na Koroškem. Južna steina Dobrača nad Ziljsko dolino se je podrla in zasula pod seboj 17 naselij in gradov. Reko Ziljo je množina zemlje zajezila tako, da je nastalo veliko jezero. Vsega je bilo po pripovedovanju porušeni 26 mest in čez 40 gradov. O pustošenju na Kranjskem ni podatkov.

26. januarja 1919 je bil na Jesenicah ustanovni občni zbor Delavskega prosvetnega in športnega društva Svoboda. Otvorili ga je Franc Erjavec. Izvoljen je bil 13-članski odbor. Za prvega predsednika je bil izvoljen Ivan Hladnik, za tajnika pa Nikolaj Bernard. Prvi načelnik telovadnega odseka je bil Janko Pušelj, odličen telovadec in lahko-atlet.

27. januarja 1942 se je pričela epopeja legendarnega igmanskega marša. 750 borcev I. proletarske brigade z vrhovnim štabom se je v hudem mrazu prebijalo prek visokih planin Igmana. Na tem pohodu je bila tudi Cankarjeva četa, v kateri so bili večinoma Slovenci, ki so bili leta 1941 izseljeni v Srbijo, med njimi tudi jeseniški delavec Albin Pibernik z ženo Julko, ki je zaradi posledic ozeblin kmalu zatem v Foči umrla, in njun sin.

28. januarja 1929 je jeseniška žandarmerija aretirala in odvedla v ljubljanske sodne zapore 11 telovadcev DPD Svobode Jesenice, ker so vadili simbolične vaje ob napevu Internacionalne.

28. januarja 1943 je bil ob napadu nemških čet na štab Zahodnokokrškega odreda na Koroškem težko ranjen Matija Verdnik-Tomaž, organizator vstaje na Koroškem. Tovarišem je uspelo, da so ga spravili na varno k Mešecnikovim v Bistrico. Zaradi zastrupitve je po nekaj dneh v hudih mukah umrl.

29. januarja 1950 je bil izvoljen v dvorani Titovega doma prvi delavski svet Železarne Jesenice.

30. januarja 1885 je KID spričo naraščajoče ekonomske krize nameravala prodati nekdanje Ruardove fužine na Savi, Plavžu in Mojstrani ter fužine v Radovni, vendar zaradi kritične situacije ni našla kupca.

31. januarja 1766 je Valentin Ruard kupil pod prisilno prodane fužine na Savi za 60.000 goldinarjev.

Za hitrejši razvoj Gorenjske

V četrtek, 23. decembra dopoldne je bila na Jesenicah 13. seja sveta gorenjskih občin. V osrednji točki dnevnega reda so razpravljali o ugotovitvah in zaključkih postopka izdelave izhodišč dolgoročnega programa razvoja Gorenjske. Predstavniki inštituta za ekonomska raziskovanja tov. Kržišnik, ki je obenem pripravil celotno študijo, je uvodoma ugotovil, da Gorenjska skoraj v vseh pogledih zaostaja za ostalimi področji Slovenije. Za marsikoga bo morda taka ugotovitev nekoliko čudna, vendar je dejstvo, da zaostajamo tako pri kadrih, v vlaganjih v industrijo, pri proizvodnih rezultatih, kakor tudi v prometu in drugem. V materialih, ki so že pripravljeni so tudi ugotovitve, da bodo letni porasti gospodarstva v sedanjem gibanju razvoja tudi v bodoče nižji kot pa so predvideni za razvoj republike Slovenije, da bo Gorenjska še naprej kazala neusklajene odnose. V gradivu so razložene tudi nekatere rešitve.

Navzoči na seji so v živahni razpravi poudarili, da bi morali na Gorenjskem čim-

preje ujeti slovensko poprečje, če ne celo preseči. Dolgoročni razvoj tudi predvideva, da naj bi leta 1985 dosegli 3500 dolarjev narodnega dohodka na prebivalca, prav pa bi bilo, da bi tako številko dosegli s sedanjim prebivalstvom, brez prevelikega uvoza delovne sile z drugih področij. Pomembna pripomba navzočih na seji je bila tudi v tem, da naj bi pred dokončno izdelavo študije z dolgoročnem razvoju sproti pripravili akcijske programe za določena področja.

Precej časa so ob razpravi o dolgoročnem razvoju Gorenjske govorili o problemih prometnih zvez. Ni nova ugotovitev, da je Gorenjska prometno slabo razvita, da je slabo povezana tako s sosednjo Primorsko, kakor tudi z Avstrijo in Italijo. Predstavniki inštituta so pravzaprav predlagali, da bi morali tudi na Gorenjskem govoriti o ureditvi cestnega križa in ne samo o hitri cesti. Predstavniki gorenjskih občin tudi niso bili zadovoljni z odgovorom na postavljeno vprašanje v republiški skupščini glede hitre ceste in karavan-

škega cestnega predora. Menili so, da je bil odgovor vse preveč splošen. Zato so se domenili, da naj bi eno od naslednjih sej sveta posvetili samo vprašanjem ureditve prometa in prometnih zvez. Na seji naj bi predstavniki izvršnega sveta Slovenije in cestnega sklada Slovenije obrazložili namene in načrte glede ureditve problema.

Za četrtkovo sejo sveta gorenjskih občin je bila predvidena tudi razprava o obliki in vsebini regulative obrti in davčne politike v preteklem in v prihodnjem obdobju, pa so jo zaradi malo časa predstavili na poznejši čas. Pač pa so se domenili, naj bi vse gorenjske občine predvidele denar za ureditev in financiranje arhivske službe na Gorenjskem.

Počastili smo osemdesetletnike

V četrtek, 23. decembra smo pionirji s Koroške Bele obiskali v Domu upokojencev na Javorniku upokojence, ki so praznovali osemdeseto leto svojega življenja.

Poleg tega sta bila z gradivom poslanim odbornikom, posredovana tudi odgovora LIP Bled glede žage na Belci in pa Cestnega podjetja Kranj, glede obnove mostu v Kranjski gori.

Lesno industrijsko podjetje Bled predlaga dve možnosti in sicer, da naj bi na žagi Belci še vedno vršili usluge razreza lesa za prebivalce Gornjesavske doline, ali pa da nova kmetijska organizacija odkupi žago in obrat v Mojstran in tako poskrbi za zaposlitev delavcev, ki prebivajo na tem področju. Most čez Pišenco v Kranjski gori pa med tem že služi svojemu namenu, čeprav bodo asfaltirno prevleko položili šele spomladi.

Društvo upokojencev na Javorniku v minulem letu

Društvo upokojencev na Javorniku je enajstega novembra odprlo svoj povečani (adaptirani) Dom upokojencev na Javorniku. Že več let nazaj se je občutila potreba zaradi povečanja članstva v društvu, da se razširijo prostori. Iz teh razlogov se je odbor odločil, da se loti tega dela. To nam je v letošnjem letu uspelo. Dom je povečan za 110 sedežev, tako, da lahko sprejme do 170 članov.

Društvo upokojencev na Javorniku je v zadnjih letih porastlo za več kot trikrat. Trenutno šteje društvo 710 članov, pričakujemo pa, da se bo v prihodnjih letih še povečalo za nadaljnjih 100 ali

Novoletna čestitka

Odbor Društva upokojencev na Javorniku, Koroška Bela, želi vsem svojim članom, ter vsem občanom Jeseniške občine, vesele ter srečne novoletne praznike ter srečno in zdravo novo leto 1972.

Prav posebno pa to želimo vsem tistim podjetjem v naši občini, ki so nam v letu 1971 kakorkoli pomagala pri povečavi našega upokojenskega doma na Javorniku.

Posebno se zahvaljujemo: Železarni Jesenice, glavni odboru Društva upokojencev SRS — Ljubljana, Vatrostalni Zenica, vsem trgovskim podjetjem na našem terenu: Zarja Jesenice, Murka Jesenice, Delikatesa Jesenice, Rožca Jesenice, Kovinotehna Jesenice, Vodovod Jesenice ter Športmetal Jesenice. Nadalje vsem obrtnikom na Javorniku, ki so po svoji uvidevnosti prispevali, da smo povečavo doma uspeli v tako kratkem času uspešno zaključiti.

Zahvaljujemo se tudi vsem članom za moralno in gmotno pomoč ter delavcem, ki so delo v redu dokončali.

Vsem iskrena hvala, ter veliko poslovnih uspehov v letu 1972.

Društvo upokojencev
Javornik-Koroška Bela

Seja občinske skupščine

Za torek, 28. decembra je bila napovedana 26. seja obeh zborov Skupščine občine Jesenice. Kot osrednja točka dnevnega reda je bila predlagana razprava o poročilu Zdravstvenega doma Jesenice o zdravstvenem stanju in zdravstveni problematiki. Ker je bila to obenem zadnja seja v letošnjem letu, je bila predvidena tudi potrditev nekaterih odlokov, ki so potrebni za nemoteno delo v novem letu.

Odbornikom je bilo posredovano nekaj sprememb v

odloku o upravnih taksah, saj z koncem leta prenehajo veljati zvezni predpis, zamenjala pa ga bodo republiška določila. Potrdili naj bi tudi predlog, da bi potrebe proračuna v prvih treh mesecih leta 1972 financirali v višini četrtine letošnjih izdatkov. Tudi v odloku o komunalnih taksah naj bi naredili nekaj sprememb, podaljšali pa naj bi tudi veljavnost letne osnove v višine letnega zneska davka od stavb za letošnje leto, enako kot je bilo leta 1970.

in sanitarije. V te prostore se pride skozi poseben vhod.

Pogoji za delo in bivanje bodo neprimerno boljši. V slabem vremenu jim bo na razpolago tudi telovadnica ter ostali didaktični material, ki ga ima šola. Oddelka bosta tako pod isto streho kot je uprava. Odpadlo bo plačevanje najemnine, kurjave in razsvetljave, kar vse je do sedaj plačevala krajevna skupnost Kranjska gora.

Uspodobitev prostorov je financirala Skupnost otroškega varstva Jesenice v višini 25 milij. starih dinarjev. Opremo bodo preselili iz starih prostorov, nekaj pa jo dokupili s svojimi prihranki. Okoli je vrtcu zelo naklonjeno, saj so dobili mnogo igrar in drugega materiala.

To je zagotovo najlepše novoletno darilo najmlajšim prebivalcem Kranjske gore.

V Kr. gori nov vrtec

Lani ob tem času so se učenci osnovne šole v Kranjski gori preselili iz 120 let stare zgradbe v novo, veliko in moderno šolo.

Letos pa se bodo v nove prostore preselili tudi gojenčki vrta. Ta deluje že tri leta in je do sedaj gostoval v zdravstvenem domu. Prostor niso ustrezali, ker so imeli na razpolago štiri majhne sobe za dve skupini. Otroci so bili utesnjeni v enem prostoru, ali pa razporejeni v dve grupi in je bilo delo vzgojiteljice zelo težko. Prehrano so imeli v šoli in so se morali kar dvakrat oblačiti in obuvati in spet dvakrat slačiti, da so končali s kosilom. Malico so jim nosili v vrtec.

V četrtek, 30. decembra 1971 pa bodo gotovi prostori v prvem nadstropju nove šole. Tam imajo dve igralnici za 50 otrok (100 m²), garderobo

Ambrožič. Zapeli so nekaj pesmi.

Gledal sem njihove srečne obraze, ki so s pozornostjo in zanimanjem spremljali vse, kar smo jim pokazali. Zamislil sem se, kaj vse so že doživeli. Veliko hudega in tudi lepega. Preživeli so dve svetovni vojni in trdo delali v tovarni, pa so se vedno kljub tolikim letom tako čili.

Ko smo se poslavljali, smo si zaželeli srečno novo leto, oni pa so nas še obdarili s slaščicami.

Matej Udir in Andrej Beg,
4. b. r. osn. šola Kor. Bela

Obiskali in obdarili 93 starejših občanov

Pred novoletnimi prazniki so predstavniki krajevne skupnosti Sava oziroma člani komisije za socialna vprašanja obiskali in skromno obdarili 93 nad 75 let starih prebivalcev tega terena. Obiska in novoletnih čestitk so bili vsi izredno veseli in ne-

malokatera solza se je utnila ob tej zares lepi potezi krajevne skupnosti Sava.

To izredno humano potezo je krajevna skupnost izvedla že drugo leto in prav bi bilo, da bi jo posnemale tudi ostale krajevne skupnosti pa tudi delovne organizacije.

torek od 9. do 13. ure. Ob tem času člani lahko dobijo vsa potrebna pojasnila, seveda v okviru možnosti društva. Redni članski sestanki so vsako prvo soboto v mesecu. Na teh sestankih obravnavajo tekoče zadeve upokojencev, ki so trenutno najbolj zanimive zanje.

Letos je društvo imelo 11 izletov po vsej Sloveniji in tudi prek naših meja. V zimskih mesecih pa imajo v programu predavanja, predvidoma vsak teden ob sredah. Tem predavanjem bodo kot doslej: potopisne, zgodovinske, zdravstvene in podobne.

Društvo vabi vse člane, da obiskujejo dom, kjer bodo vedno dobrodošli.

JEZIKOVNI POGOVORI

Zadnjič smo začeli brskati po časopisih in ugotovili, da le preveč uporabljamo tuje izraze, ker se nam ti zdijo imenitnejši in enostavnejši, namesto da bi poiskali zanje primeren slovenski izraz. Se ob nekaterih primerih si pogledamo, da nismo krivični v svojih presojah.

Sestavek, ki ga imam sedaj pred očmi, govori o proizvodnji jekla pri nas in na nekem mestu pravi takole:

»Pri tem je doseženo soglasje proizvajalcev in družbenih dejavnikov o prioriteti optimalizacije obstoječih kapacitet v tem petletnem obdobju.«

V razmeroma kratkem stavku sem trčila kar ob tri izraze, za katere dvomim, da jih bo vsak bralec na prvi pogled razumel. Pa si pogledajmo, kateri izrazi so to: **PRIORITETA** — Beseda je izpeljana iz latinske prior, ki pomeni samostanskega predstojnika, prioritete pa pomeni prednost po času. **OPTIMALIZACIJA** — je iz latinske besede, ki pomeni najugodnejši dosežek, višek. **KAPACITETA** — tudi iz latinske, njen pomen pa je: zmogljivost. Zdaj, ko smo si nekako pojasnili manj znane besede, poskušajmo povedati isto misel drugače:

Pri tem je doseženo soglasje proizvajalcev in družbenih dejavnikov o prednosti dosežkov ob najugodnejših zmogljivostih.

Velikokrat imamo priložnost prebrati misel, da produktivnost kontinuirano raste. Ustavili se bomo ob dveh izrazih, čeprav je prvi nekako po sili zašel na naše rešeto. To je beseda **PRODUKTIVNOST**, uspešnost pri delu. Besedo je mogoče popolnoma uspešno nadomestiti s slovenskim izrazom, vendar se je že tako zasedla v našem izrazoslovju, da jo lahko spregledamo. Zato pa je izraz **KONTINUIRANO** toliko manj dobrodošel in popolnoma nepotreben, saj slovenska beseda nepretrgano pove dovolj natančno, da mislimo na tisto produktivnost, ki nepretrgano raste.

Na mnogih mestih imamo priložnost brati, da je kdo kaj **DRISTIČNO** povedal kot na primer tule:

»Morda je nekoliko drastično povedano, pa vendar se moramo zavedati tega, da je danes delovna sila pri nas neke vrste dobrina...«

Beseda izhaja iz grščine in ima naslednje pomene: močno učinkujoč, izrazit, nazoren, oster, robat, neotesan, prostiški... Kako naj najdemo pravi izraz? Ker vemo, da bi težko rekli, da kupčujemo z delovno silo, bi lahko povedali takole: Morda je nekoliko grobo povedano, pa vendar se moramo zavedati tega, da je danes delovna sila pri nas neke vrste dobrina.

Med mnogimi sklepi, za katere se odločamo, lahko najdemo tudi tegale: »Utrjevanje in razvijanje samouprave tako v delovnih skupnostih kot na terenu v vseh asociacijah...«

Beseda **ASOCIACIJA** je iz latinščine in ima naslednje pomene: vezava, druženje, poslovna družba, združenje, miselnostna zveza, spajanje molekul... Težko bi ugotovili, na kaj so mislili tisti, ki so sprejeli ta sklep, vsekakor pa lahko takoj ugotovimo, da bi za razumevanje moral stati namesto besede asociacija drugačen izraz.

Na nekem mestu sem lahko prebrala naslednje: »Pri nas se zadržuje vrsta stereotipov, ki jih bomo morali začeti odstranjevati.« Beseda je sestavljena, vendar bi bili prehitri, če bi mislili, da sodi na to mesto. V Slovarju tujk namreč lahko najdemo tole pojasnilo k besedi stereotip: tiskarski odlitek (odlitek tiskovnega stavka na kovinsko ploščo). Malo se mi zdi, na kaj je govornik mislil s tem izrazom, a si nisem čisto na jasnem. Mogoči sta dve razlagi: da imamo ljudi, ki drugače govorijo kot delajo, ali da je še veliko ljudi pri nas, ki so starega kova in nočejo nobenih sprememb. Katerikoli pomen naj že ustreza tujki, je jasno, da bi veliko več zalegla slovenska beseda in če bi bila ena premalo, ne bi škodila manjša razlaga, saj vendar pišemo v časopise zato, da so bralci o nečem dobro obveščeni, ne pa le zato, da je nekaj napisano.

Ljudje smo že tako ustvarjeni, da zelo radi svetujemo in na splošno vplivamo na voljo drugih. Za ta pojav uporabljamo različne izraze, eden zelo pogostih je tale: »Predsednik je apelin na vse dejavnike...« Beseda je izpeljana iz francoske apel in pomeni klic, poziv, opomin, torej naj bi **APELIRATI** pomenilo klicati, vabiti, ker pa je v ozadju tega vabila še druga stvar bi bil natančnejši izraz: sklicevati se: Predsednik se je skliceval na vse dejavnike jeseniške občine in njenega gospodarstva, da čimbolj pomagajo pri izgradnji hale, s čemer bi se uredili tudi mnogi drugi problemi.

Na nekem mestu je bil govor tudi o zdravstveni službi in kaj bi bilo vse potrebno za njeno uspešno delo:

»Če naštetemu dodamo še psihologijo in interno, bomo optimalno pokrili vsa potrebna področja.«

Moti me izraz iz latinščine **OPTIMALNO**. Ne vem, zakaj ga ne bi smel zamenjati slovenski: najbolj ustrezno, saj mu je popolnoma enakovreden, po vrhu vsega pa ga bo razumel vsakdo, ne pa drobna peščica izbrancev.

V sestavku, ki govori o kulturnih dejavnostih, je mogoče zvedeti, da se najdejo tudi taki ljudje, ki sicer nimajo dosti smisla zanje, z njo pa se ukvarjajo le toliko, da dobijo večji ali manjši delež družbenih sredstev. Dopisnik nadaljuje: »ZKPO mora take parcialne interese zavirati v (ta beseda je verjetno izpadla pri tisku: lastnem) interesu in v okviru družbenih interesov.«

Ugotovitev je pravilna, bolj me moti izraz **PARCIALNI** kot interesi. Tudi ta beseda se je že tako udomačila, da je nima smisla preganjati, namesto tujke iz latinščine parcialno pa bi povsem mirno lahko bilo napisano: delno. Torej: ZKPO mora take delne interese zavirati v lastnem interesu in v okviru družbenih interesov.

Pa naj bo o tem dovolj. Kot ste lahko opazili, smo danes brskali in pomatili pred lastnim pragom, morda se bomo drugi podali še kam drugam.

Novosti v jeseniški knjižnici (3)

124

ZIVOTIĆ Miladin. Miladin Životić: Človek i vrednosti. Beograd 1969. 235 str. 8°. (Biblioteka Današnji svet.)

— Naslovi poglavij: 1. Pozitivističke teorije vrednosti. 2. Da li je marksizam filozofija humanizma? — 3. O poimanju ljudske suštine. 4. Marksov socijalistički humanizam. — 5. Instrumentalna vrednost nauke i scijentizam. 6. Tehnika i tehnicizam. 7. Građansko društvo i moral. Humanizam i moralizam. 8. Socijalizam i političko-pravne vrednosti. — 9. Religija i socijalistički humanizam. — 10. Po čemu se razlikuju filozofija i umetnost. — 11. Ideologija i vrednosti. 12. Socijalizam i kultura. — Zaključak.

130.2:159.964.2

MARCUSE Herbert. Herbert Marcuse: Eros i civilizacija: filozofsko istraživanje Freuda. Zagreb 1965. 242 str. 8°.

— Zdaj že pokojni Marcuse je eden glavnih ideologov študentske gibanja. Izhaja iz Freuda (princip veselja proti principu realnosti). Po Freudu sicer civilizacija ni mogoča brez prevlade drugega načela — t. j. brez represivne vzgoje in represivne morale. Marcuse skuša — na filozofski, ne na psihoanalitski ravni dokazati, da je mogoča svobodnejša družba, ki bi jo uravnaval kultivirani eros. — Vsebina: I. Pod vladavinom načela zbiljnosti: 1. Skriveni smjer u psihoanalizi. — 2. Podrijetlo potisnutog indivisuuma. — 3. Podrijetlo represivne civilizacije. 4. Dijalektika civilizacije. — 5. Filozofska međugra. — II. S onu stranu načela zbiljnosti: 6. Povijesne granice postojećeg načela zbiljnosti. — 7. Fantazija i utopija. — 8. Likovi Orfeja i Narcisa. — 9. Estetička dimenzija. — 10. Transformacija spolnosti u eros. 11. Eros i thantos. — Epilog: Kritika neofreudovskog revizionizma.

Pogovor: Daniko Pejović: Psihoanaliza i filozofija.

130.2

RUS Vojan. Vojan Rus: Kultura, politika in morala. Maribor 1969. 210 str. 8°.

— Knjiga vsebuje ponatise člankov: I. Kultura in politika: Evropska kultura in človek med dialektiko in metafiziko. — Stari in novi odnosi med kulturo in politiko. Nekaj temeljnih resnic o umetnosti. — O temeljih in mestu vzgoje-izobrazbe. — Stalinov »Diamat« in filozofija v SSSR. — Izvirnost in neizvirnost. — O dosedanji in prihodnji slovenski filozofiji. — Politika in prosveta v sedanjem trenutku. — Nacionalna kultura in njene perspektive. — // II. Morala in politika: Možnosti in razpotja naše moralnosti. — Politika in morala v socializmu (s posebnim pogledom na SZDL in kadrovska vprašanja). — Dialektično in nedialektično pojmovanje morale in naša praksa. — Za polnejšo vlogo kritike. — Problem avantgarde v sodobnem socializmu. — Politika, kultura in morala — tu in sedaj.

130.2

WHITE Leslie A. Lesli Vajt: Nauka o kulturi. Studija o človeku i civilizaciji. Beograd 1970. 408 str. 8°. (Misao i dileme.)

— L. White je začetnik nove vede kulturologije; ta obravnava kulturo kot stvar zase, ki je ni mogoče izločiti iz človeka in iz družbe. Kulturologija torej ni veja njej sorodnih ved: sociologije, psihologije, antropologije oziroma etnologije. Vsebina: Uvod: Kulturologija i marksizam (napisala Zagorka Pešić Golubović). — I. Nauka je upražnjevanje nauke. — II. Simbol: izvor i osnova ljudskog ponašanja. — III. O upotrebi alata kod primata. — IV. Duh je oduhovljeno življenje. — V. Širenje područja nauke. — VI. Kulturološka nasuprot psihološkim tumačenjima ljudskog ponašanja. — VII. Kulturne determinante duha. VIII. Genije: Njegovi uzroci i pojavljivanje. IX. Ichnaton: Veliki čovek nasuprot kulturnom procesu. X. Mesto matematičke stvarnosti. XI. Definicija i zabrana radoskrnavljenja. XII. Čovekova kontrola nad civilizacijom: Jedna antropocentrička iluzija. XIII. Energija i evolucija kulture. — XIV. Nauka o kulturi. — Bibliografija, registri.

141.157

TEILHARD DE CHARDIN Pierre. Pierre Teilhard de Chardin: Budućnost čovjeka. Split 1970. 317 str. 8°.

— Vsebina: Pogled na razvoj. — Društveno nasljeđe i razvoj. — Veliki izbor. — Razmišljanje o razvoju. — Novi duh. — Život i planeti. — Ljudska planetizacija. — Nekoliko misli o duhovnom odjeku atomske bombe. — Vjera u mir. Oblikovanje noosfere. — Vjera u čovjeka. — Nekoliko misli o pravima čovjeka. — Ljudski skok evolucije i njegove posljedice. — Gibanje i geneza. — Usmerenja i uvjeti budućnosti. — Bit ideje o demokraciji. — Miče li se čovječanstvo biološki u sebi ili se ne miče? Osnovno pitanje. — Vjerojatno postojanje ispred nas »ultraljudskoga«. — Kako pojmiti ljudsku jednodušnost na Zemlji i kako se nadati njezinu ostvarenju? Od predljudskoga do ultraljudskoga. — Svršetak vrste. — Zaključak. — Chardin i njegovo djelo (Drago Šimudža).

Slovenska gimnazila in ameriška high school

Za začetek: sestavek ne sodi v vrsto člankov, ki zadnje čase pretresajo našo gimnazijsko javnost s takšno ali drugačno kritiko te ustanove, vendar drži, da so mi ti članki dali pobudo zanj.

Letos sem maturiral na jeseniški gimnaziji, jeseni pa mi je Youth for Understanding Program omogočil šolanje na high school v Združenih državah, v zvezni državi Michigan. Živel sem v manjšem mestu s sedem tisoč prebivalci in dva meseca hodil v tamkajšnjo srednjo šolo. In kaj sem ugotovil?

Dejstvo je, da ameriške štiriletne srednje šole — high school — skoraj ne moremo primerjati z našo gimnazijo, čeprav naj bi bili obe splošno izobraževalni srednji šoli. Različni cilji, različne oblike pouka, različne zahteve — skratka: Amerika in Evropa sta daleč vsaksebi.

Prva velika razlika je v pestrosti pouka. Medtem ko naša gimnazija skoraj povsem izključuje praktične predmete (tudi tehnični pouk in praktična znanja so včasih čista teorija), vključuje high school v svoj urnik številne tehnične predmete in zajema skoraj celotno področje naših srednjih strokovnih šol. Francoščina, španščina, latinščina, komercialna angleščina, praktična angleščina z literaturo, ustvarjalno pisanje, osnove jezikovne kompozicije, dramatika, zgodnja ameriška literatura, sodobna ameriška literatura, angleška literatura (1. in 2. stopnja), primerjalna svetovna literatura (dve stopnji), govornišvo (dve stopnji), žurnalizem — to so filološki predmeti, med katerimi sem lahko izbiral. Potem pa številni predmeti iz naravoslovnih in družbenih znanosti, nazadnje pa še predmeti kot: strojepisje, avtomehanika, fotografiranje, kmetijska in lesna stroka, zlatarstvo, zborovsko petje, šolski orkester, gospodinjstvo, nega otrok pa še in še. Torej high school ni samo vmesna stopnja med osnovno šolo in univerzo, pač pa usposobi dijake za številne poklice. Temu cilju primeren je tudi obisk — večina ameriške mladine po osemletki konča tudi srednjo šolo.

Druga razlika je v obremenjenosti urnika in s tem učenca, pa tudi učitelja. Vsak dijak ima dnevno pet ur pouka (šolska ura traja petinpetdeset minut) in eno prostoro v študijski sobi ali knjižnici, kjer lahko piše naloge, ponavlja učno snov ali bere knjige. Vendar je pouk vsak dan enak, vsak dan se zvrsti istih pet predmetov. Tako je dijak prisiljen, da letno izbere samo pet učnih predmetov, kar ga pripelje do zgodnje ozke usmerjenosti. Večina učne snovi je uokvirjena v nekaj enoletne ali dvoletne tečaje, seveda z izjemo

Katarina — dovolj si ljubila

Da, zares dovolj. Ubožica! Jadrana je od Filipa Burgondskega do mladega študenta — upornika. No, pa je vseeno preživela.

Torej: čas dogajanja — stoletna vojna okrog leta 1400, kraj — Pariz.

Spoznali smo Pariz v letu 1400, ko je bilo to sedanje velenje mesto še v povojih, komaj rojeno. Bilo je majhno mesto, obdano z zidovi. Dogajanje v njem pa je bilo dokaj burno: med seboj so se vojevali obrtniki, vse te skupaj pa so hoteli zatreti Argonci, a so potem vse skupaj »podjarmili« Burgondci s Filipom na čelu. Precej zmedeno kajne? Pa saj bi niti ne bilo, ko ne bi bili zmedeni tudi ustvarjalci. Saj kar niso vedeli, kaj bi prikazovali: trenja v mestu ali Katarinine ljubezni.

Katarina je bila hči mestnega zlatarja in se je zaljubila v mladega poročnika — Argonca. Potem so le-tega Burgondci ubili in se je hitro vnela za poročnikovega brata. Za Katarino pa je bil vnet celo sam Filip, ki si je podjarmil Pariz. Tako je hodila od enega sovražnega tabora k drugemu, ne da bi ji kdo storil kaj žalega. Sovražnega tabora, sem rekel. Burgondci in Argonci so si bili namreč hudo v laseh. Končalo se je vse skupaj dokaj filmsko: s happy-edom, namreč. Saj pravim, čez srečen konec ga ni!

Torej že spet zgodovinski film, v katerem nismo od vseh važnih trenj v zgodovini spoznali nič drugega, kot ljubezenske dogodivščine kaknega nepomembnega dekleta. V vse to je vključena še prava modna revija paradnih dvornih oblek. Ne vem zakaj, toda v takih slabih filmih često slišimo kar solidno, celo dobro glasbo. Tudi filmu je botrovala. Sicer je bila realizacija še kar zadovoljiva. Kamera je večje beležila dogajanje, tudi scena je bila dobra. A vse skupaj, ves film mislim, je bil slab. Da, prav zares. Režiserju Bernardu Borderiju se ni zdelo vredno napraviti vsaj soliden film. Napravil je prav osladno, parado, v kateri prevladuje, kot že rečeno, seks. Med igralci je bil najboljši Pierre Brasseur, medtem ko je glavna igralka Olga Georges-Picot pokazala le »telesne« kvalitete, ne pa tudi igralskih.

A gledalci so film kar dobro sprejeli. Ko sem odhajal iz kina, so bili kar navdušeni in res ne vem, kje je njihov okus. Sicer pa je okus poprečnega gledalca tak, da prav z veseljem »požira« take in podobne filme. Saj je res, da morajo imeti neko razvedrilo, vendar ne tako cencno. Sicer pa, pustimo gledalcu kar je gledalčevega in upajmo, da se nas bodo kmalu spet »usmilili« s kakšnim boljšim filmom — kvalitetno boljšim, namreč.

Igor Škrli

FILM • FILM • FILM • FILM • FILM

Izredno uspela in vsebinsko mikavna drama O'Nella: Strast pod brestom, ne bo razočarala ljubitelje odrske umetnosti

Slovenska gimnazija in ameriška high school

(Nadaljevanje z 18. strani)

tujih jezikov. Tako ta srednja šola dijaka precej ozko usmeri tudi v primeru, da se odloči za nadaljnji študij na visoki šoli. Je to prav ali ne? Odgovor ni enostaven. Pogledimo ta problem na naših gimnazijah! Dijaki se vse česče pritožujejo, da so preobremenjeni s šolskim delom in učenjem, vse odločneje zahtevajo bifurkacijo — razdelitev na dve smeri pouka: prvo s poudarkom na naravoslovnih predmetih, drugo s poudarkom na družbenih. Najbrž je zahteva utemeljena in bi bila taka razdelitev v večini primerov pozitivna —

a nikakor ne smemo v svojih prizadevanjih dlje. Zakaj? Lep primer nam je ameriški srednješolec. Če se je pred vpisom na high school odločil za študij jezikov, bo ob koncu šolanja, po štirih letih, vedel kaj malo o matematiki, še manj pa o kemiji, biologiji ali fiziki. Nekaj učnih predmetov je sicer obveznih — tako da vzgoja ni povsem enostranska, toda če se vsa štiri leta uči dva tuja jezika, ima vsako leto lahko le še tri druge predmete. Nekaj od njih je obveznih, tako da je končni izbor kljub na videz bogati izbiri kaj reven. Tudi zahtevnost

učnega programa je dosti manjša kot na naših gimnazijah, zato je splošna razgledanost ameriškega maturanta prav porazna. Hkrati so učenci pri tem načinu šolanja prikrajšani za »razrede«, kot si jih mi predstavljamo. Učitelji imajo predavalnice, v katerih poučujejo vsak svoj predmet, dijaki pa hodijo iz ene učilnice v drugo. Tako se znajdeti v istem razredu prvošolec (freshman) in četrtošolec (senior), pa se od obeh zahteva isto znanje — in v večini primerov je zahteva prilagojena zmognostim prvošolca. Soloh so šli Amerikanci v strahu pred obremenjenostjo srednješolcev predaleč.

A kljub vsemu ozka usmerjenost ni taka hiba, ker ji je prilagojeno že poučevanje na osnovni šoli, pa tudi kasnejši študij. Tudi v osnovni šoli je učenec manj obremenjen kot pri nas in v višjih razredih se lahko z izbiro predmetov usmeri za ta ali oni poklic oziroma tako ali drugačno smer šolanja na srednji šoli. Sicer usmerjenost ni tako ozka kot pri nadaljnjem šolanju, ker morajo učenci izbrati več različnih predmetov, ki sodijo k splošni razgledanosti in izobrazbi. V zadnjih dveh letih osnovne šole imajo po sedem predmetov, od katerih je le nekaj vnaprej določenih, obveznih, ostale pa učenec izbira sam. Tako ne pride do tega, kar se pri nas na žalost vse preprosto dogaja: da učenec ki bi bil lahko zelo dober — recimo mizar ali orodjar, ne dokonča osnovne šole, ker ne zna tujega jezika, ker ima nezadostno oceno iz angleščine.

Hkrati pa je zaradi manjše zahtevnosti na srednji šoli visokošolski študij daljši in zahtevnejši. Najprej tri leta college, kjer usmeritev še ni dokončna, potem pa še university, ki pa že temeljitejšo izobrazbo kot naša univerza.

Zadnje čase se labilnost celotnega gospodarstva Združenih držav kaže tudi v šolstvu — vse bolj manjka materialnih sredstev, pa tudi kader nima zadostne izobrazbe. Torej nič kaj rožnata perspektiva, čeprav zaenkrat stvar še ni resen problem.

Vsekakor pa prav nič ne bi škodilo našim dijakom in profesorjem, če bi si vsi skupaj ogledali ameriško srednjo šolo. Kaiti marsikaj koristnega bi videli in se morada tudi česa naučili — mogoče prijaznega sožitja, ki vlada med učitelji in učenci, ali na bi se odvadili prepisovanja pri testih, ker ameriški šolarji tega ne počnejo (redke izjeme so v potrditev pravila).

Janez Resman

Čestitke ob prvi letošnji premieri

Prav gotovo pomeni za kulturno zavzete ljudi in ljubitelje umetnosti vsaka premiera v amaterskem gledališču Tone Čufar neke vrste praznik. Še prav posebno zadovoljstvo pa pomeni uspela predstava. Žal je bilo letos takih veselih trenutkov zelo malo, o čemer bi kazalo posebej spregovoriti, zato smo toliko bolj zadovoljni z zelo uspelo prvo letošnjo premiero — dramo Nobelovega nagradjenca Evgena O'Nella: STRAST POD BRESTI.

Predstava nedvomno sodi med boljše uprizoritve našega gledališča. K temu so z izredno uspelo igro prispevali vsi glavni igralci: Slava MAROŠEVIČ, Bojan ČEBULJ, Matjaž MODIC, Teo LIPICER in

Nace SMOLEJ. V povsem novem igralskem konceptu se je izkazala Slava Maroševičeva, ki je znova pokazala svoje velike igralske sposobnosti. Prijetno je presenetil tudi mlad, perspektivni igralec Matjaž MODIC, ki ima na odrskih deskah ob vztrajnem delu še veliko bodočnost. Zelo dobro sta odigrala svoji vlogi starejših farmarjevih sinov Nace Smolej in Teo Lipicer, ki sta v nekaterih prizorih celo zelo imenitno odigrala zahtevna značaja zrasla na precej osamljeni ameriški farmi. Starega trdega farmarja Cabota, je prepričljivo zaigral Bojan Čebulj, ki je delo tudi režiral in zasnoval izredno funkcionalno in dopadljivo sceno.

Z uspešno režijo je uspel ob sodelovanju in pomoči igralcev in ob izredno funkcionalni glasbi, ki jo je zasnoval in izvajal Jože BEDIČ, ustvariti pravo ameriško farmarsko vzdušje. Nekaj drobnih režijskih povrsnosti, bi kazalo v interesu res uspešne predstave v naslednjih ponovitvah odstraniti. Z dovolj zahtevno razsvetljavo je svoj delež k uspehu prispeval Pavle TORKAR. En sam masovni prizor so kot farmarji in farmarke odigrali mladi igralci in igralka, ki se jim sicer vidi, da je bil za večino to njihov odrski krst, vendar pa imajo mnogi med njimi imenitne dispozicije, da s pridnostjo in vztrajnostjo postanejo dobri igralci.

Ves ansambel zasluži resnično priznanje in čestitke. Zanimiva odrska zgodba in zelo dobra igra, bo nedvomno privabljala še v večjem številu ljubitelje dramske umetnosti. To še toliko bolj, ker so vsi prostori ogrevani in je tako zagotovljeno res prijetno počutje gledalk in gledalcev.

Karate tudi na Jesenicah

Pred dvema letoma so pričeli v Ljubljani s tečajem karateja. Do tedaj je bil ta šport pri nas še nepoznan, Obiskovati ga je začelo kar petsto mladincev in mladink. Med njima tudi Jeseničana Milan Jekovec in Tone Maček. Vztrajali so le tisti, ki so imeli veliko volje in vztrajnosti, da dosežejo uspeh.

Vse svoje znanje sta člana Karate kluba TAK — Olimpija, (težko atletski klub — Olimpija v Ljubljani) prikazala najbližjim prijateljem. Ker je bilo zanimanje in navdušenje za ta šport na Koroški Beli zelo veliko sta ustanovila začetniški tečaj. Tu je začel karateja na Gorenjskem.

Fanta sta izbrala štiri najbolj prizadevne mladince: Milana Gačnika, Mira Jelaviča, Darka Kristana in Andyala Gervalla za bodoče pomočnike. Le-ti so pomagali pri nadaljnjem razvoju karateja na Jesenicah. Njihov začetek je bil zelo težak. Ti so se vključili v TAK — Olimpija. Z velikim trudom in vztrajnostjo pravih športnikov so danes nosilci istih pasov, kot Jekovec in Maček, ter s tem postali trenerji, obenem pa asistenti Olimpije. Veliko razumevanja je pokazal predsednik TVD Partizana na Koroški Beli Franc Iskra, ki je z razumevanjem nudil prostore mladim karateistom za treninge.

Letos jeseni so pričeli z začetniškim tečajem. Prijavilo se je okoli sto mladit.

V soboto, 4. decembra smo povabili trenerja Olimpije 24 letnega japonskega mojstra Takashiya Tokuhisa, nosilca 3 dana.

Prve izpite (za 8 KYU) je polagalo 40 mladincev in mladink (vsi ti so člani TVD Partizana na Koroški Beli). Po izpitih smo japonskega mojstra prosili, da bi nam odgovoril na nekaj vprašanj.

Kaj mislite o naših mladincih in mladinkah, ter o njihovi možnosti za uspeh?

»Pokazali so vse kar zmorejo. To je dovolj za začetek. Toda pot do uspeha je dolga ter naporna. Možnost do uspeha imajo.«

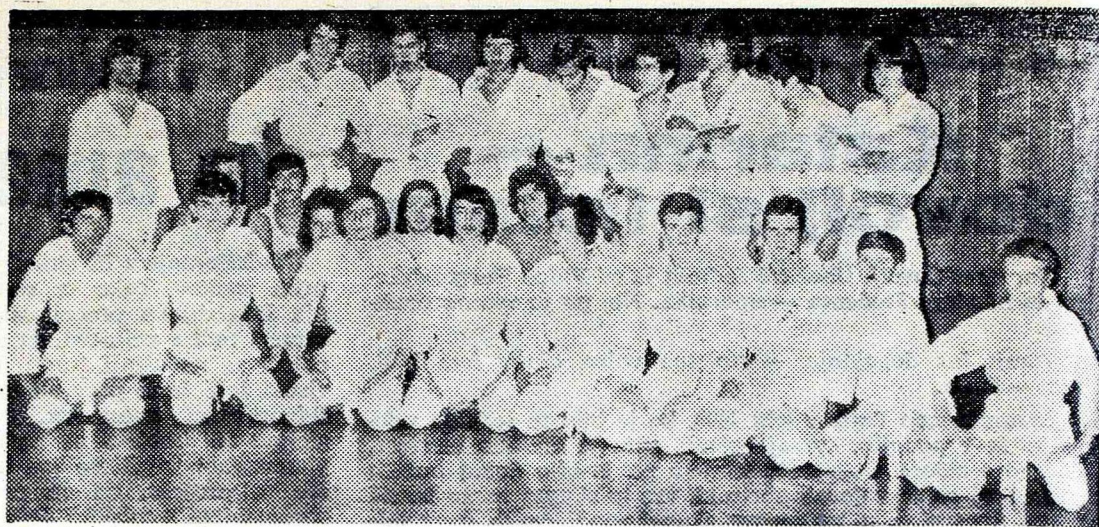
Ali bi nam povedali nekaj o zgodovini karateja in o tem koliko je pri nas poznan?

»Judo. Aikido, Karate ter Jiu-Jita so štiri panoge športa, katere začetki so bili osnovani v Okinavi. Takrat so se s tem ukvarjali tajno in bil je dostopen le ožjemu krogu ljudi. Pozneje pa se je ta šport razširil po vsej Japonski. Prvi mojster karateja je bil Glichin Funahoshi. To je bilo približno pred petdesetimi leti. V Sloveniji karate poznamo že dve leti. Tu bi rad stleniral nekoga, da bi dosegel črni pas (mojstrski naslov), da bi tudi Slovenija dosegla nivo Jugoslavije.

V Sloveniji imate evropske športe, ki so zelo zanimivi in ki privlačijo gledalce. Pri nas pa je karate nacionalen šport.

In tudi v prihodnje nameravamo ostati zanimivi pri vzgajanju karateja. Za karate sta važna tehnika in moč. Najvažnejši pa je razum.«

Mi smo ravno tako vzljubili karate in se vam zahvaljujemo za vaš trud, da ste nas vzgajali in nam pokazali pot k uspehu. Obljubljamo vam, da se bomo še naprej trudili in da bomo v tem športu čim več dosegli. Naša pota pa bodo lepša v telovadnicah kot v gostinskih lokalih.

Mladi člani — prvi tečajniki karateja na Jesenicah

Nekaj besed o nesrečah v gorah

Ker se Slovenci po drugi svetovni vojni vedno bolj množično vozimo z motornimi vozili, so nekateri od nas mislili, da nas je to navdušenje do motorizacije popolnoma prevzelo, in da bomo na vse drugo skoraj pozabili. Pri tem mislim predvsem na naš skoraj že narodni šport — gornštvo.

Vendar ni tako. Globoko zakoreninjena ljubezen našega človeka do gora, do alpinizma in smučanja, se do danes ni zmanjšala, pač pa je vedno večja le morda v drugačnih kombinacijah.

V razdobju med obema svetovnjima vojnima smo pretežno »hribolazili«, manj pa smučali. Hoja po hribih je bila za Slovenca vedno zelo priljubljen šport, lahko bi rekel na prvem mestu, medtem ko smo smučanju posvečali manj naporov. To je jasno! Smučati ne more in ne zna vsak. Smučanje kot šport je le za maldino, čeprav si danes starostne meje smučarjem ne bi upal postaviti, ker je videti, da vedno več smučajo tudi starejši ljudje.

Nasprotno pa hojo v hribe, bodisi po cestah, stezah ali bližnjicah zmore veliko več ljudi.

Ne bo odveč, če za gore postavim preprosto definicijo **DA SO NEVARNO LEPE!**

Pri tem ne bom izgubljal besed o njihovih lepotah, ker jih poznamo. Mnogo manj pa vemo o nevarnostih v gorah. Občasno le preberemo v dnevnem časopisju ali drugih revijah članek, včasih zelo kratek, o neizkušeni, željni le uspehov, planik, lovorik in...

Kot zdravnik na področju Julijcev in kot član gorske reševalne službe, sem več kot desetletje sodeloval pri delu te organizacije in jo dobera tudi spoznal. Pri tem sem se seznanil z njenimi nalogami, z nesrečami in — ponesrečenci.

Vse je res, kar smo lepega brali ali napisali o naših gorah — mogoče še premalo — ali žal, ko pa ima ta medalja tudi drugo — temno stran. Gore, kot element prirode, v kateri se giblje, živi in dela, skratka biva človek, so včasih zelo krute. In čeprav so

dejansko skozi stotisočletja vedno iste, za človeka niti v enem samem letu niso vedno enake.

Danes je recimo pot suha, prehodna, jutri je to že potok, hudournik, potem plaz, poln smrtne nevarnosti. Danes gledamo steno, srebrno sivo prelepo in veličastno, jutri pa je ta siva, mrzla grmada, iz katere se vsipljejo plazovi kamenja ali snega.

Povsem nasprotujoče si spremembe v gorah, ne samo v enem letu ali mesecu — celo v enem samem dnevu, dolgem le 24 ur, lahko gorniku upodobijo raj ali pekel.

Vsem je več ali manj znano, da v enem samem dnevu na gorski poti lahko doživite zelo spreminjajoče vreme. Medtem, ko te zjutraj pozdravi sončna zarja, si lahko čez eno uro ali dve že premočen do kože, zatem te morda spet obsije sonce, ki ga pozneje prežene snežni metej in tako naprej...

V igri z naravo, ki je kruta, pa zmaga vedno le močan, v naporih prekaljen poedinec. Žal pa vsi tisti, ki se trudijo na vrhove za rožami, pa tudi za »štampljkami« ni-majo vedno zadostne kondicije. Psihično in organsko so pripravljeni le za normalne situacije, dočim pri izrednih običajno odpovedo.

In tako se v tej množici »plazilcev in plezalcev« najde staro in mlado, netrenirano in neizkušeno, željno le uspehov, planik, lovorik in...

Vprašam se, kako naj petdesetletnik, že z nekaj naduhe, z malo okvaro srca, s težo za 10 kg preveč, prepleza naporno Hanzovo steno v Prisojniku, ko se pa v tretje nadstropje pelje vsak dan le z dvigalom.

Pa vendar ni malo takih in podobnih, ki so zelo ambiciozni in imajo veliko veselje z naravo.

V primerjavi s poškodbami in situacijami na cesti (promet), kjer se večkrat ne da kaj naprej napovedati — je situacija preventive nezgod v gorah mogoče bolj trdna. Mi, ki poznamo razmere v gorah in udeležence pohodov v gore, lahko postavimo preven-

tivo nezgod na objektivne in trdne temelje.

Na vprašanje **kdo sme v gore** je mnogo težje odgovoriti, kot pa na vprašanje, **kdo zmore gore!** Naj naštejemo nekaj pogojev, ki so potrebni vsakemu, ki želi priti na vrh Prisojnika, Špika, Razorja...

— predvsem telesna in duševna moč in kondicija,

— primerna oprema, ki je za hojo v gore največkrat odločilnega pomena,

— vsaj približno poznavanje poti, smeri in terena,

— ne nazadnje, skoraj prvenstveno, izkušnost v hoji po hribih,

— poznavanje vsaj osnovnih elementov prve pomoči in končno

— primerno zdravstveno stanje.

Čeprav je samo po sebi umevno, da bolan človek ne bi smel hoditi v gore, želimo omeniti tiste starejše ljudi, ki so oblezli že precej sveta in ki tudi v poznejših letih mislijo, da niso za staro šaro ter hočejo biti junaki. Ko pa taki pridejo v naročje gora, večkrat že na pol poti omagajo in se nemočni sediti. Ti tako imenovani »potencialni srčni ovkvarjenci« lahko svojo gorsko pot končajo v bolnici ali pa tudi bolj žalostno...

Kadar slišimo ali beremo o neizkušeni, se nam vsiljuje vprašanje, kaj je vzrok temu ali onemu dogodku?

Na nekaj teh sem že dal odgovor, podčrtal pa bi še naslednje: velik in pomemben vzrok nesreč je precenjevanje svojih zmognosti! To velja posebej za mladino, pri kateri je ta vedno povezana z željo po slavi, uveljavitvi samega sebe in nemalokrat tudi vzrok za »šopirjenje« pred drugimi!

Podobno velja tudi za ravninske ljudi iz južnih predelov države, ki bi dali in naredili vse za uspehe gornštva, niso pa sposobni več, kot za lažjo in nenevarno hojo po dobrih poteh, brez strmin, previsov in sten.

Se nekaj besed o poškodbah samih. Te niso nič drugačne kakor vse druge rane, prizadete kjerkoli na zemlji od grobe sile. Velika razlika je le v lokaciji ponesrečenja

in njegovem transportu v bolnico. Tu se prometna nezgoda bistveno razlikuje od gorske. Na glede na težo in katastrofalnost prometnih nesreč je prva pomoč (razen izjemoma) za njo kaj hitra, prav tako tudi transport. Pri neizkušeni hoji pa niti prvo niti drugo ni hitro, ampak je treba ure in ure čakanja!

Transport pri nesreči v gorah pa je sploh poglavje zase in predstavlja nekaj izrednega.

Za pot v bolnico s ceste je potreben le človek, za transport čez stene in previse jih velikokrat ni zadosti niti 30! To izredno težko, naporno in odgovorno službo pa vrši Gorska reševalna služba.

Za izjemne fizične in psihične napore, ki jih pri reševanju ponesrečenih planincev pretrpijo člani gorske reševalne službe, jim gre v zgodovini našega gornštva največja čast in slava.

Za gorsko reševalno službo ni sposoben vsak. Ta humana organizacija dela zastoj in je redke primer človeške solidarnosti in požrtvovalnosti, ko za največje napore in tveganja reševalec ne zahteva nič, da pa vse.

Sicer moram omeniti, da dobijo člani Gorske reševalne službe — kadar rešujejo v stenah in gorah, dnevnic in povrnjeno izgubo na za-služku — to pa je tudi vse (sicer pa dobivajo dnevnic tudi drugi za različne seje in sestanke, na katerih sedijo le v klopek).

Zadnja leta se povsod v svetu pri reševanju težkih ponesrečenec (iz cest, na frontah in iz hribov) vse bolj uveljavlja helikopter. Reševanje, ki včasih traja ure in ure se opravi s pomočjo njega v najkrajšem času. To je reševalna prednost za težkega ponesrečenca, ki tako hitro pride do bolnice.

Največja ovira za reševanje s helikopterjem je relativno visoka nabavna cena, vendar bi se ta enkratna velika investicija zelo hitro in dobro obrestovala.

Upajmo, da bomo tudi mi dočakali dan, ko bo reševanje s pomočjo helikopterja pri nas čisto normalen pojav!

dr. Stanko Vilman

Biti — to je misliti

Za XI. pokal Vitranca

Naše življenje je v primeru z nesmrtno naravo ničeno, naša dejanja pa nas lahko povzdignejo visoko k njej, takrat nas najbogateje obdari in nam pokaže pot do bajno lepih prestolov bogov na njenih vrhovih. Ali slišiš, dragi popotnik, kako bije gori srce. Če slišiš, si eden izmed redkih izbrancev, ki jim gore poklanjajo vse najlepše. Tam gori, med skalnimi vrhovi, ko je nad teboj samo modro nebo, pod tabo pa globoke zelene doline, si pravi človek, vreden tega imena. Daleč za teboj so enakomerni kalupi vsakdanjega življenja, ki v svoji dirki za materialnimi dobrinami nimajo časa za duševne potrebe človeka. Toda človeka ni narava ustvarila za robota, ni mu bila namenjena marionetna vloga, vendar je danes samo še poslušno orodje, moderni suženj vse razvitejše civilizacije.

Kaj torej iščeš v naravi, dragi popotnik? Duševnega miru, počitka želiš, za nekaj uric pozabiti na betonsko in jekleno džunglo? Prav imaš, le tu, v naravi, iz katere izhajaš, boš zaživel svojo renesanso kot živo bitje, kot človek. Če si tam ena izmed nešteti človeških ničel, ujeta v nezlomljive spone moderne tempa življenja, si tu v gorah, v gozdu, ob reki osebnost, veš da si nekdo, veseliš se življenja, srečen si ob pogledu na tolikšno lepoto in ko pomisliš, da bo morda nekoč tudi sem segla roka civilizacije in komformizma, te zazebe pri srcu.

Kako prav imaš, da se bojiš za ta zadnja svetišča miru in tišine, neomadeževana, tak kot jih je ustvaril največji umetnik — narava. In ne samo ti, vsi ljudje, ki mislijo vsaj nekaj let naprej in se zavedajo, da morajo tudi bodoče generacije živeti, se naj prizadevajo, da se mora spoštovati to naše največje bogastvo — narava. Ona je naš prijatelj ne pa sovražnik, ki ga je treba na vse načine uničevati. Dokler se bo na vse gledalo samo skozi ekonomsko računico, toliko časa bodo padala drevesa na veliko v naših gozdovih, zastrupljale in zajezevale se bodo reke v čudovitih gorskih dolinah in kopanje v morju bo kmalu zdravju škodljivo, ljudje po mestih pa bodo noč in dan vdihavali zastrupljen zrak in se počasi, a vztrajno uničevali. Kje so tu koristi? Kje meje?

Če ne sebi, pa bodočim rodovom omogočimo dostojno življenje na zemlji. Nimamo pravice, da jim čisto zastrupimo zrak in vodo, uničimo v betonski babilon in se trkammo po prsih, da smo jim dali vse, kar smo največ mogli. Najlepše darilo jim bo prav gotovo zdravo okolje v katerem bodo živeli, to pa ni vsakdanje pehanje za čim boljši položaj, za prioriteto vlogu v svetu, dajmo jim vsaj konček tiste pameti, ki jo današnji generaciji tako primanjkuje. Naučimo jih spoznati, da danes niso več vprašanja nacionalnosti ali nacionalizma poglavitna. Če ne mi, naj vsaj oni poskušajo

biti vsaj malo kozmopoliti, saj je vse človeštvo en sam velik narod, ki se mora krepko boriti za svoj obstanek. Mi se sprašujemo, zakaj vojna v Vietnamu in indijski podcelini, neredi v raznih deželah, oboroževalna tekma med interesnimi bloki, a ničesar ne storimo proti temu. Smo res čisto nemočni? Mogoče pa bodo tisti, ki prihajajo, znali bolje popraviti vse te napake, ki jim jih bo zapustila naša generacija. Spoznali bodo, kako prepomembno vlogo v obstoj življenja na zemlji ima neokrnjena narava, kako nesmiselne in pogubne za človeštvo so vojne in kako zastrašujoče je nenehno naraščanje oboroževanja, ki presega že danes vsa pričakovanja. Mogoče bodo takrat zaživi složno ljudje vseh barv kože, vseh narodov in se prizadevali za lepše življenje vsega človeštva.

In ti to že veš, dragi popotnik, iskalec lepote po vseh skritih kotičkih zemlje. Kako lepo bi bilo, ko bi vsi ljudje mislili tako kot ti. Ne verjameš v bogove, a se vseeno oziraš po gorskih vrhovih za njimi. Na tihih livadah, sredi temnih gozdov tvoje oko išče dobre vile, čeprav veš, da so doma samo v pravljicah in kadar buči prek gora nevihta se spomniš na trentarskega Zlatoroga, ki je s svojimi rogli razdejal dolino pod Triglavom, čeprav poznaš naravne pojave in veš, da so nastale gore v silnih krčih zemlje pred mnogimi tisočletji. Vse to ti že veš, a ker liubiš to deželo, ker imaš rad vso zemljo in vse ljudi, iščeš bogove in dobre vile, ki bi prinesli med ljudi veselje in radost. Veliko časa že iščeš in še boš iskal, dolga bo še tvoja pot, dokler jih ne boš zagledal visoko gori na oltarjih spoznanja, ljubezni in resnice.

Mitja Košir

Petega in šestega januarja bo v Kranjski gori veliko tekmovanje v veleslalomu in slalomu za XI. pokal Vitranca. Vodil ga bo organizacijski komite, katerega predsednik je Maks Završnik, podpredsednik inž. Franc Žerjal, sekretar Vojteh Budinek in tehnični vodja inž. Ljubo Bizjak. Tekmovanje se šteje za evropski pokal. Vojteh Budinek, ki je bil na tekmovanju v Val de Isère v Franciji je povedal, da so obljubile udeležbo vse prve smučarske države v Evropi, ki bodo poslale do tri predstavnike A razreda in večje število tekmovalcev B razreda. Poleg tega pričakujejo najboljše tekmovalce iz vzhodnoevropskih držav, iz ZDA, Kanade in Španije.

Izvedbo tekmovanja bodo s svojimi prispevki omogočile številne organizacije in podjetja. Pokrovitelj tekmovanja bo Lesnina Ljubljana, brunarico za časomerilca pa so zgradili s prispevkom Slove-nijales.

Tekmovanje bo na novi FIS progi, ki so jo uredili lani, letos pa zatravili. Da bodo imeli vsi tekmovalci kar najbolj enake pogoje, so kranjskogorski in podkorenški gasilci progo poškopili ter jo utrdili. Steptali jo bodo z novim teptalnim strojem pri tem pa bodo pomagali tudi vojaki JLA.

Organizacijski komite pričakuje, da bo na startu približno 120 tekmovalcev. Glede na to, da je nova proga lepo vidna z glavne ceste pričakujejo veliko število gledalcev, čeprav bo to prireditev prvič prenašala tudi televizija.

B.

Jesenice : Finkenstein 10 : 6

Mladi jeseniški igralci so nastopili v nedeljo proti ekipi Finkensteinu iz Avstrije, ki je bila pojačana z dvema igralcema iz Beljaka. Po lepih in napetih borbah so se končno izkazali jeseniški igralci ter premagali goste s

Koroške z 10:6. Najboljši igralec je bil domačin Rudi Buh, ki je dobil vse igre. Po dvakrat pa so bili uspešni Mužnik D., Ravnikar F. in Ušeničnik M.

Povratno srečanje v Finkensteinu bo spomladi.

MA jeseniške in radovljiske občine nadaljujejo s športnimi srečanji

V soboto, 25. decembra so se v Lescah in Radovljici zopet srečali mladi iz Elana, Plamena, Železarne in Verige. Tokrat so se pomerili v dveh disciplinah, v dveh različnih krajih.

V Lescah je bilo tekmovanje v šahu. Organizator je bil zopet v zadregi, ker so samo oni pripravili popolno ekipo. Primorani so bili sprejeti v disciplini stoječi stav 30 strelav. Ob tem bi lahko dodal še naslednje. Mladi iz Železarne in Kroke so bili popolni amaterji, saj se nihče resno ne ukvarja s tem športom. Vendar pa so iz Elana in Verige poslali ekipo, ki spadata že v tekmovalni vrh. Težnja takšnih srečanj pa ni, da bi pritegnili

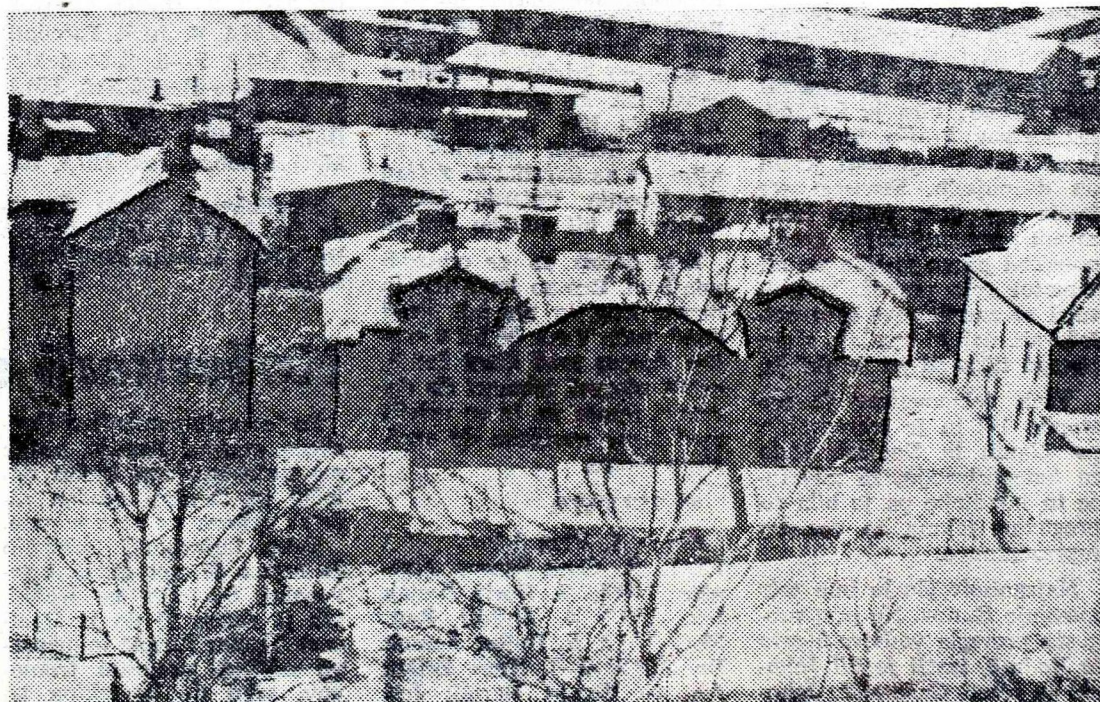
tiste, ki se s tem ukvarjajo intenzivneje, ampak le tiste, ki pokažejo voljo do sodelovanja in zbliževanja med temi aktivisti. Ob tem zapisu ne morem mimo kritike mladih iz samskih domov. TK v Železarni si v zadnjem času prizadeva pridobiti čim več mladih iz samskih domov za sodelovanje na raznih srečanjih pa tudi drugod. Še pred nedavnim so prav oni sami trdili, da jim TK nudi pre malo zabave in športa. Za to srečanje smo povabili mlade šahiste. V soboto pa smo žal ugotovili, da ni prav nobene-nega od njih, čeprav so obljubili sodelovanje!

Rezultati:

Streljanje z zračno puško:
1. Elan Begunje, 2. Veriga Lesce, 3. Železarna Jesenice.

Prehodni pokal je tako dobila ekipa Elan iz Begunj.

Šah posamezno: 1. Martin Jan - Železarna Jesenice, 2. Franc Remšek - Veriga Lesce, 3. Janez Macuha - Veriga Lesce.

Po urbanističnem načrtu, se bodo zaradi novih gradenj rušile očitane stavbe

Nova presenečenja

V novi dvorani Podmežakljo se vrstijo presenečenja. Kdo bi si upal pomisliti, da bo Kranjska gora premagala moštvo Medveščaka, ki je samo teden dni prej pripravilo mnogo boljšemu moštvu Jesenic grenko razočaranje. V športu je vse mogoče. Vloga favorita je zdaj drago stala tudi moštvo Medveščaka. Čez noč pridobljene možnosti za visoko uvrstitev so izginile v srečanju za katerega je malokdo pričakoval, da bo Medveščak poražen. Velika volja predvsem pa kolektivna igra sta pripomogla, da so se mladi igralci Kranjske gore resnično iz vsega srca po končanem srečanju veselili zmage. Maloštevilni gledalci, ki so ostali še zvesti hokejski igri so uživali v razburljivi igri in predvsem po doseženih golih Kranjske gore, ki so bili res efektni. Po igri sodeč in po številnih zamujenih priložnostih, bi morala

Kranjska gora : Medveščak 5:4 (2:2, 2:1, 1:1)

Jesenice, 25. 12. 1971. Dvorana Podmežakljo, gledalcev 500, sodnika Benedičič in Petrič (Jes.).

Streli za KG: Hafner 2, Hribar 2, Hiti 1,

vloga favorita biti zamenjana, saj so bili Kranjskogorci tisti, ki so diktirali tempo igre in bili nosilci vseh napadov.

Moštvo Jesenic je odigralo srečanje v Ljubljani z moštvom Slavije. Zmaga seveda ni bila vprašanje, vendar pa tudi zmage proti slabšim nasprotnikom niso več lahke, kot pred leti.

Že to dejstvo potrjuje, da postaja državno prvenstvo veliko bolj privlačno in seveda rezultat vsakega srečanja nejasen do konca.

Poleg starejših vrstnikov so začeli prvenstvo SRS tudi mladinci. Oba moštva Jesenic in Kranjska gora v srečanjih z Olimpijo nista imela uspeha. Mladincem se še bolj pozna pomanjkanje treninga in je zato razumljivo, da v borbi za naslov prvaka SRS ne morejo enakovredno sodelovati.

za Medveščak: Sinovec 1, Krmelj 1, Renaud 1, Belinič 1.

Kranjskogorci so v razburljivem srečanju zaslužen premagali moštvo Medveščaka.

ka. Bili so boljši nasprotnik vseh 60 minut igre, razen zadnjih pet minut, ko so branili priporjeni rezultat. V drugi tretjini so imeli precej smole saj so zamudili tudi tri čiste situacije za doseg gola, ko je bil vratar Sinanovič že premagan. Vsi igralci za borbeno igro, predvsem v obrambi in pametno igro v napadu zaslužijo vso pohvalo. Premagali so nasprotnika, kateri je že začel segati po 1. mestu in je zato zmaga še toliko več vredna.

Slavija : Jesenice 1:9 (1:3, 0:1, 0:5)

Ljubljana, 26. 12. 1971. Dvorana Tivoli, gledalcev 1000, sodnika Petelin in Krisch (Ljubljana).

Streli za Jesenice: M. Jan 1, S. Košir 1, Tišler 4, Žbontar 1, Hiti 1,

za Slavijo: Ulčar 1.

Jeseničani so imeli absolutno premoč ter so vso tekmo močno napadali. Kljub temu pa so domačini dosegli prvi gol, ko je obramba spet zaspala. Domačini so se dobro branili, tako da je našim šele v zadnji tretjini uspelo popolniti mrežo vratarja Lomovška, ki je branil zelo dobro.

2,05,9, 10. Stjepan Puhak Medv. 2,06,2, itd.

Članice: 1. Draga Žuraj Br. 2,15,0, 2. Marj. Matvoz Fuž. 2,18,6, 3. Tanja Žerjav Ol. 2,22,7, 4. Mojca Verdnik Ol. 2,23,2, 5. Vida Tevž Tr. 2,26,9, itd.

Mladinci: 1. Marjan Vovk Jes. 2,00,7, 2. Mišo Magušar Ol. 2,03,0, 3. Dušan Gorišek, Rad. 2,04,1, 4. Jurij Potočnik Fuž. 2,04,2, 5.—6. Sašo Jekler Jes. in Jože Meglič Trž. 2,04,7, 7. Uroš Ugrin Jes. 2,05,0, 8. Bojan Križaj Trž. 2,05,6, 9. Matjaž Šoberl Jes. 2,07,8, itd.

Mladinke: 1. Sonja Gazvoda Jes. 2,14,0, 2. Jelka Cerpez Br. 2,14,4, 3. Jelka Jocič Trigl. 2,18,4, itd. T. Š.

Košarkarji so že odigrali prvo tekmo

Po jesenski pomladitvi članskega moštva Jesenic, so se pri košarkarskem klubu odločili za izredno zgoden začetek priprav na novo sezono.

Tako košarkarji trenirajo že mesec in pol dvakrat tedensko. Udeležba na treningih je dobra (9 do 14 igralcev). Trener Kavčič je pripravil odlični program treningov, tako da bo ekipa na začetku spomladanskega dela SKL dobro pripravljena.

V zimsko sezono 1971/72 je s polno volje stopil tudi sankaški klub SD Jesenice. Priprave tekmovalcev, ki so do sedaj potekale več ali manj samoiniciativno, so se pričele odvijati pod vodstvom obeh klubskih trenerjev Julija Ulčarja za tekmovalce na naravnih progah in Janeza Hrovata za tekmovalce na umetnih progah.

Klubske vrste so se z odhodom nekaterih tekmovalcev na odsluženje vojaškega roka nekoliko razredčile in oslabile, saj so vojaško sukno oblekli Jože Divjak, Boris König — dva zelo perspektivna tekmovalca in reprezentanta ter Vinko Lavtižar in Milan Trček. Tako je računati, da bodo jedro klubske reprezentance sestavljali pri članih Julij Ulčar in Maks Klinar iz starejše in preizkušene generacije tekmovalcev ter mnogo obetajoča brata Marjan in Brane Štefelin, pri mladincih, katerim se je priključilo nekaj novih tekmovalcev, pa bosta morala zaradi prehoda Braneta Štefelina in Daniloviča med člane krepko poprijeti predvsem Marjan Meglič in Mirko Klinar kot najizkušnejša mlajša tekmovalca. Kot vedno pa bo problem pri članicah in mladinkah, ki jih ta precej težki šport ne privlači v tolikšni meri kot fante, vendar vodstvo kluba računa na sodelovanje šolarjeve in Filipajeve pri članicah in Rozmanove pri mladinkah.

Čeprav so bile priprave tekmovalcev individualne, je testiranje njihove fizične sposobnosti, ki ga je izvedla 21. t. m. tehnična komisija Sankaške zveze Slovenije za najboljše tekmovalce, pokazalo zelo zadovoljive rezultate, saj so najboljše rezultate dosegli prav tekmovalci jeseniškega kluba — oba brata Štefelin, Rihtar, Štalc in Meglič.

Kar se tiče tekmovalne opreme je trenutno stanje v klubu za naše razmere zadovoljivo, večjo podrejenost pa bodo doživeli tekmovalci kluba na raznih prireditvah v inozemstvu, predvsem zaradi izpopolnjenih drsnih plošč s plastičnimi vložki na sankah inozemskih izdelovalcev, kot so Ebner, Gasser, Piltz in drugi.

Sankaški klub Jesenice je v zadnjih letih doživel določeno stagniranje, vendar je opravičilo za to v premaknitvi standardne tekmovalne proge s ceste Prihodi—Jesenice k precej oddaljenim Savskim jamam. Ta premaknitev tekmovalne proge je povzročila zaradi svoje oddaljenosti manjšo udeležbo in zainteresiranost starih navijačev sankaškega športa, kot tudi pripravljenost mlajših za sodelovanje v tej težki, toda zelo atraktivni tekmovalni panogi.

Zaradi predvidene udeležbe slovenskih sankačev v sezoni 1971/72 na tekmovalnih v inozemstvu tako na umetnih in naravnih progah, bo prišlo tudi v klubskih vrstah do določene delitve tekmovalcev. Tako so tekmovalci Maks Klinar in oba brata Štefelin določeni, da bodo prvenstveno tekmovali na umetnih progah, ostali tekmovalci z Ulčarjem na čelu pa na naravnih progah.

Z rednim treningom so pričeli tekmovalci na že pripravljeni tekmovalni progi pri Savskih jamah, svoj prvi nastop pa bodo imeli 2. 1. 1972 na medklubskem tekmovalju v Sori.

Glavna prireditev kluba, to je XVI. mednarodno tekmovalje za prehodni pokal mesta Jesenic bo 20. 2. 1972. Vodstvo kluba upa, da bo glede na tradicijo in vsakokratno kvaliteto prireditve, saj se letos upošteva tekmovalje za kategorizacijo tekmovalcev, tudi udeležba inozemskih tekmovalcev številna in kvalitetna.

Omeniti je še močno sekcijo tekmovalcev z navadnimi sankami, v kateri delujejo marljivo in uspešni tekmovalci — Dokl. Vinko Razinger, Jalen, Meglič in Soklič, ki nas bodo kot vedno uspešno zastopali na tovrstnih prireditvah, predvsem pa na njihovem republiškem prvenstvu v Sori 23. 1. 1972.

Da so nezadostna finančna sredstva velik problem v tej športni dejavnosti ni nič posebnega, vendar bo vodstvo kluba skušalo tudi v bodoče to vrzel uspešno zapolniti in tako nadaljevati s tradicijo uspehov in popularnosti sankaškega športa na Jesenicah.

postavi: Lozar, Hrastav, Čampa, Vujačić, Noč, Muharemovič, Serše in Vauhnik.

Jeseničani so igrali vso tekmo dobro, bili so odlični v obrambi, v napadu pa so v drugem polčasu napravili nekaj napak, ki pa so glede na neuigranost razumljive.

Koše so dosegli: Noč 6, Seršen 8, Vujačić 14, Vauhnik 18, Čampa 24.

V naslednjem kolu igrajo Jeseničani z Radovljico. Br

Doma po tradiciji

V nedeljo je bilo na Črnem vrhu tradicionalno meddruštveno tekmovalje v veslalomu. Izvedeno je bilo prvič na dveh progah. Kakor običajno so se tudi tokrat domači tekmovalci zelo dobro odrezali, čeprav so se šele v soboto zvečer vrnili s tekmovalja na Pohorju.

Prvo progo je zakoličil s 30 vrati Janez Šmitek in je merila okoli 900 metrov, štart na njej pa je bil ob pol desetih. Drugo progo je trasiral Jože Klinar, bila je kakšnih 100 metrov krajša, imela pa je 34 vrat. Drugi štart je bil ob dvanajstih. Traserja sta imela pri delu veliko težav zaradi pomanjkanja snega, ponekod pa ga je bilo zaradi zametov celo preveč. Tekmovalci se zaradi tega niso pritoževali, saj je letošnja zima povsod tako ali pa še slabše.

Vseh tekmovalcev je nastopilo 142 in je tekmovalje pri članih in članicah štel za kategorizacijo, za mladince in mladinke pa je bila to pregledna tekma za sestavo reprezentance.

Najzanimivejše je bilo tekmovalje članov. Na prvi progi sta prevzela vodstvo Štravs in Bedrač, tretji je bil Jakopič in četrti Gašperšič. Jakopič je bil na drugi progi takšen mojster, da je bil ob kon-

cu prvi za tri desetinke pred Štravsom, Pesjak je osvojil tretje mesto, Bedrač pa je bil diskvalificiran. Favorit tekme Gašperšič je že na začetku prve proge padel, s forsirano vožnjo pa je še dosegel četrti čas, na drugi progi pa je tvegati preveč in tik pred ciljem padel in odstopil. Zelo dober je bil zopet Rant s četrtem mestom. Gazvoda že na prvi progi ni blestel, na drugi pa mu je šlo vse po zlu. Jaunik z dobrimi štirimi sekundami zaostanka in petim mestom ne more biti povsem zadovoljen. Sedem desetink za njim sta se uvrstila že željan in Bernik. Veteran Mirko Klinar je bil soliden deveti.

Zelo dobro so se odrezali mladinci. Res so imeli boljšo progo, ker so startali pred člani. Toda Vovk bi bil s svojim časom med člani četrti, ostali njegovi tekmeči do devetega mesta pa bi se urinili med člane uvrščene do enajstega mesta.

REZULTATI:

Člani: 1. Blaž Jakopič LA 1,59,1, 2. Cena Štravs Jesenice 1,59,4, 3. Boris Pesjak Jes. 2,00,2, 4. Andrej Rant Nov. 2,01,8, 5. Dušan Jaunik Br. 2,03,2, 6.—7. Tone Željan Jes. in Tomaž Bernik Jes. 2,03,9, 8. Davo Senci Medv. 2,05,0, 9. Mirko Klinar Jes.

Kaj bomo gledali v kinu

Kino RADIO

1. in 2. januarja amer. barvni film POZNO JE ZA HEROJE, v režiji Robert Oldrich, v gl. vlogi Michel Kein, ob 17. in 19. uri.

3. januarja amer. film VA-BA ZA MORILCA, v režiji J. Lee Thompson, v gl. vlogi Gregory Peck, ob 17. in 19. uri.

4. in 5. januarja ital. barvni film DRAGO BOM PRODAL SVOJO KOŽO, v režiji Mike Fitzgerald, v gl. vlogi Mike Marshall, ob 17. in 19. uri.

6. januarja amer. ital. CS barvni film PETORICA ZA PEKEL, v režiji Frank Kramer, v gl. vlogi John Garko, ob 17. in 19. uri.

7. januarja amer. angl. barvni film PREKLETA SREČA, v režiji Jack Smeyt, v gl. vlogi Woren Biti, ob 17. in 19. uri.

8. in 9. januarja nem. barvni film ZAKLAD AZTEKOV, v režiji Robert Slodmak, v gl. vlogi Lex Barker, ob 17. in 19. uri.

10. januarja jap. CS barvni film TIHOTAPCI ZLATA, v režiji Jun Fukuda, v gl. vlogi Akira Takarada, ob 17. in 19. uri.

11. in 12. januarja amer. angl. barvni film ROP IN SLEPILO, v režiji Peter Hall, v gl. vlogi Ursula Andres, ob 17. in 19. uri.

13. januarja amer. barvni film IDEALNA PESTUNJA, v režiji Frank Tashlin, v gl. vlogi Jersy Lewis, ob 17. in 19. uri.

14. januarja angl. barvni film DOBER POSEL V ITALIJI, v režiji Peter Collinson, v gl. vlogi Michael Caine, ob 17. in 19. uri.

15. januarja amer. barvni film ČRNI PANTERJI V HARLEMU, v režiji Ossie Davis, v gl. vlogi Godfrey Cambridge, ob 17. in 19. uri.

Kino PLAVŽ

1. in 2. januarja ital. barvni film DRAGO BOM PRODAL SVOJO KOŽO, ob 18. in 20. uri.

3. in 4. januarja amer. barvni film POZNO JE ZA HEROJE, ob 18. in 20. uri.

ZAHVALA

Ob težki in boleči izgubi mojega dragega nepozabnega moža, brata, strica in svaka

FRANCA KATRAŠNIKA

se najtopleje zahvaljujem zdravnikom za njihov trud, da bi ga ohranili pri življenju, njegovim sodelavcem iz centralnega skladišča v Železarni za sožalje in denarno pomoč, darovalcem cvetja in vencev, pevcem iz Bohinjske Bistrice za žalostinke, govornikom za poslovilne besede ob odprtem grobu, Zvezi borcev, gasilcem in vsem, ki so se poslovlili od njega na domu, ga spremili na zadnji poti in mi izrekli sožalje.

Zalujoča žena Pavla, sestra Minka, Francka z možem, nečaki in nečakinje in ostalo sorodstvo

5. januarja amer. ital. CS barvni film PETORICA ZA PEKEL, ob 18. in 20. uri.

6. in 7. januarja amer. barvni film ČRNI SERIF, ob 18. in 20. uri.

8. in 9. januarja amer. angl. barvni film ROP IN SLEPILO, ob 18. in 20. uri.

10. in 11. januarja nem. barvni film ZAKLAD AZTEKOV, ob 18. in 20. uri.

12. januarja amer. barvni film IDEALNA PESTUNJA, ob 18. in 20. uri.

13. in 14. januarja amer. angl. barvni film PREKLETA SREČA, ob 18. in 20. uri.

15. januarja amer. angl. barvni film ODISEJA V VESOLJU, ob 18. in 20.30.

Kino DOVJE-MOJSTRANA

1. januarja amer. CS barvni film PEKLENSKA STEZA INDIANAPOLISA.

2. januarja franc. nem. ital. CS barvni film KATARINA DOVOLJ SI LJUBILA.

5. januarja amer. barvni film POZNO JE ZA HEROJE.

8. januarja amer. barvni film ČRNI SERIF.

9. januarja ital. barvni film DRAGO BOM PRODAL SVOJO KOŽO.

12. januarja nem. barvni film ZAKLAD AZTEKOV.

15. januarja amer. angl. barvni film PREKLETA SREČA.

Kino KRANJSKA GORA

1. januarja amer. barvni film JUNAKI ZAHODA.

2. januarja amer. barvni film ČRNI SERIF.

4. januarja amer. film VA-BA ZA MORILCA.

6. januarja ital. barvni film DRAGO BOM PRODAL SVOJO KOŽO.

8. januarja amer. barvni film POZNO JE ZA HEROJE.

9. januarja amer. angl. barvni film PREKLETA SREČA.

11. januarja jap. CS barvni film TIHOTAPCI ZLATA.

13. januarja amer. angl. barvni film ROP IN SLEPILO.

15. januarja nem. barvni film ZAKLAD AZTEKOV.

Kino DELAVSKI DOM JAVORNIK

1. januarja franc. nem. ital. CS barvni film KATARINA DOVOLJ SI LJUBILA, ob 19. uri.

2. januarja amer. barvni film JUNAKI ZAHODA, ob 17. uri.

2. januarja amer. film VA-BA ZA MORILCA ob 19. uri.

5. januarja amer. barvni film ČRNI SERIF, ob 19. uri.

8. januarja ital. barvni film DRAGO BOM PRODAL SVOJO KOŽO, ob 19. uri.

9. januarja jap. CS barvni film TIHOTAPCI ZLATA, ob 17. uri.

9. januarja amer. barvni film POZNO JE ZA HEROJE, ob 19. uri.

12. januarja amer. angl. barvni film PREKLETA SREČA, ob 19. uri.

15. januarja amer. angl. barvni film ROP IN SLEPILO, ob 19. uri.

Novoletne čestitke

Kolektivu obrata plavž želim srečno ter uspešno novo leto 1972.

Ivan Žust

Srečno novo leto 1972 želi kolektivu valjarne žice in vsem sodelavcem v Železarni vojak

Ferid Zukič
V. P. 6653/7
22400 RUMA

Vojak Zoran Razinger želi vsem delavcem OTK iz Železarne mnogo sreče in uspehov v letu 1972 in obenem vse prav lepo pozdravljam.

Zoran Razinger
V. P. 4869/3 B
77002 BIHAČ

Kolektivu Železarne želim mnogo uspehov v novem letu še prav posebno pa martinarskim zidarjem

Anton Samsa
upokojeni
martinarski
zidar

Mnogo sreče in uspehov v letu 1972 želi delovnemu kolektivu

Enver Keserović
vojak
V. P. 4868/1
77002 BIHAČ

ZAHVALA

Sindikalnemu odboru elektrodne oddelka se iskreno zahvaljujem za novoletno darilo. Obenem jim želim tudi srečno novo leto 1972.

Rezka Ladič

ZAHVALA

Sindikalnemu odboru livarne se iskreno zahvaljujem za denarno pomoč, ki mi je bila zelo dobrodošla.

Franc Razinger,
livarna — modelna
mizarna

SREČNO VOZNJO V LETU 1972

Avto-moto društvo Jesenice, ki je namenilo sredstva za novoletne čestitke Društvu prijateljev mladine na Jesenicah, želi vsem svojim članom, kakor tudi ostalim voznikom motornih vozil srečno vožnjo v novem letu!

Voznike motornih vozil, ki še niso člani avto-moto društev ob vstopu v novo leto vabi, da se vanje včlanijo. Član AMD potuje pod varstvom svoje organizacije doma in v tujini brezskrbneje, ker je deležen v primeru potrebe posebne pozornosti in pomoči. Izkorišča lahko tudi storitve in usluge, ki jih nudijo avto-moto društva, republiška zveza in AMZ Jugoslavije.

Pomoč in storitve članom so glavni del programa, ki ga organizacije AMZ Jugoslavije vse bolj širijo in razvijajo. Ta pomoč sega daleč prek naših meja, ker je AMZ Jugoslavije združena s 30 milijoni avtomobilistov v Evropi, člani avto in turing klubov, povezanih v mednarodne organizacije AIT, FIA in FIM.

Da bi AMZ Jugoslavije omogočila vsem motoriziranim turistom članom AMZJ posluževanje njene pomoči, je uvedla sistem »AMZJ PRIPOROČA«.

Ob vstopu v novo leto želi AMD Jesenice, da bi se sleherni voznik včlanil v avto-moto društvo in postal s tem deležen vseh ugodnosti, ki jih nudijo društvo, republiška zveza in AMZ Jugoslavije.

Trgovska podjetja: Rožca, Delikatesa, Zarja in Mesarsko podjetje Jesenice ter trgovini: supermarket Union in P-market

OBVEŠČAJI

cenjene kupce o poslovnem času trgovin in mesnic ob novoletnih praznikih:

— V petek, 31. 12. t. j. zadnji dan starega leta bodo poleg samopostrežnih trgovin in mesnic odprte tudi vse druge trgovine s prehrabnim blagom, neprekinjeno preko opoldan — do 17. ure.

Opozarjamo kupce, da bodo vse trgovine na predvečer novega leta, t. j. v petek 31. 12. odprte le do 17. ure, t. j. do petih popoldan.

— v ponedeljek dne 3. januarja 1972 bodo od 7. do 10.30 odprte vse samopostrežne in druge trgovine s prehrabnim blagom ter mesnice.

Tega dne boste v vseh trgovinah na območju občine lahko kupili svež kruh, mleko in meso v mesnicah.

Vsem kupcem želimo srečno 1972. leto.

ŠAHOVSKO DRUŠTVO JESENICE

razpisuje

dne 2. januarja 1972 ob 9. uri v šahovskem domu (za Jelenom)

NOVOLETNI BRZOPOTEZNI TURNIR,

ki se ga lahko udeleže vsi šahisti Železarne in Jesenic. Vabljeni!

Odbor šahovskega društva
Jesenice

Šahisti združeni v ŠAHOVSKEM DRUŠTVU JESENICE žele delovnim ljudem v Železarni in občini

SREČNO NOVO LETO 1972

z željo, da bi dali vsem težavam in nadlogam mat.

Odbor šahovskega društva
Jesenice

ŽELEZARSKI IZOBRAŽEVALNI CENTER JESENICE

želi vsem absolventom strokovnih šol, delavcem, tečajnikom, nekdanjim in sedanjim sodelavcem in delovnemu kolektivu Železarne

USPEŠNO NOVO LETO 1972.

ZAHVALA

Ob dograditvi strehe nad drsališčem Podmežakljo se zahvaljujemo vsem železarjem in občanom ter ostalim, ki so finančno ali s svojim delom prispevali, da je ta objekt pokrit. Prepričani smo, da bo vsakdo našel v njem vsaj del razvedrila in zadovoljstva ob športnih, kulturnih in drugih prireditvah.

Istočasno z zahvalo, prosimo vse, da nam pomagajo še naprej pri nadaljevanju gradnji vsaj enako ali še bolj kot doslej.

Vsem želimo srečno novo leto 1972.

Sportno društvo Jesenice
Odbor za gradnjo hale

KDO IZ MENE POJE:
LJUDJE, LJUDJE, LJUDJE...

Pablo Neruda

s pravim imenom Ricardo Neftali Reyes Basualto se je rodil 12. julija 1904 v Temucu na skrajnem jugu Čila kot sin železničarja. Svoj pesniški priimek je povzel po češkem pesniku Nerudi (Jan Neruda, 1834—1891), potem ko je končal klasični licej (gimnazijo) v rodnem mestu, kjer je spoznal slavno čilsko pesnico Gabriele Mistral, ki je usmerjala njegove prve pesniške korake. Še ne osemnajstleten študent na univerzi v Santiagu se je udeležil pesniškega natečaja, na katerem je njegova zbirka La canción de la fiesta prejela prvo nagrado in opozorila čilsko literarno javnost, da dobiva čilska kultura v tem mladem pesniku novega pomembnega pesnika. To predvidevanje je Pablo Neruda potrdil vnovič leta 1923, ko je objavil izbor pesmi iz svojega prvega obdobja v zbirki Crepusculario, ki ji je že leta 1924 sledila zbirka ljubezenske lirike Veinte poemas de amor y una canción desesperada. Z obema je prinesel osvežitev v čilsko poezijo in se že dvajsetleten uvrstil med pomembne čilske pesnike. Naslednja zbirka Tentativa del hombre infinito je bila še večji korak naprej, saj je pomenila revolucijo oblike in tematike v čilskem pesništvu. Revija Cabalo de bastos, ki jo je ustanovil in urejal, knjigi proze X Anillos (s soavtorjem Tomásom Lagom) in El habitante y su esperanza (1925), predvsem njegove prejšnje pesniške zbirke so napravile Nerudovo ime znano tudi v kulturnih krogih izven meja njegove domovine, kar je Nerudu olajšalo tudi pot v čilsko diplomacijo. Postal je konzul v Rangun, na Ceylonu, v Džakarti, Buenos Airesu in naposled (1934) v Madridu, kamor si je želel že od srečanja z Rafaelom Albertijem (1926) in Federicom Garcio Lorco (1933), španskim pesnikoma, ki uživata s svojo poezijo svetovni sloves.

Madrid je bila najbrž najpomembnejša postaja Nerudovega življenja. Špansko vzdušje, še bolj pa vzdušje, ki ga je širila v poeziji generacija najpomembnejših modernih španskih pesnikov (Lorca, Alberti, Aleixandre, Altolaguirre, Hernández), ki jih je Neruda poznal že prej in s katerimi se je spoprijateljil, je s pesniškim pa tudi levičarskim družbenim gibanjem preprijalo tudi Nerudo in potrdilo, da entuziazem, s katerim je leta 1934 prišel v Madrid, ni bil prazen, marveč je v tem ustvarjalnem pesniškem vzdušju naraščal, kar se je odražalo v književni reviji El caballo verde para la poesía, ki jo je ustanovil in vodil Neruda. Ta čilski pesnik je bil istočasno tudi borec za uveljavitev pesniške smeri in teženj okrog njegove revije. Z esejem Conducta y poesía je zavrnil obtožbe in oporekanja, ki jih je na omenjeno pesniško generacijo naslavljal španski pesnik in nobelovec Juan Ramón Jiménez (1881—1958). V tem času se je Pablo Neruda udeležil tudi kongresa za obrambo kulture pred fašizmom v Parizu, kjer se je seznanil s še nekaterimi španskimi pesniki, med njimi tudi z novim prijateljem Raúlom Gonzalesom Tuñónom, s Francozi Eluardon, Aragonom, Barbussem, z Rusoma Aleksandrom Tolstojem in Ilijo Ehrenburgom ter s peruanskim pesnikom Césarjem Vallejom. Po povratku v Madrid je dal natisniti pesmi Condea di Vallmediana, španskega pesnika z XVI. stoletja, umorjenega zaradi svojih satirčnih pesmi. V Madridu je izšla druga izdaja Nerudove zbirke Residencia en la tierra. Tako je potekal čas v delu in ustvarjanju vse do izbruha španske državljanske vojne poleti 1936.

Izbruh španske državljanske vojne je postavil pesnika Nerudo v vrste pesnikov-borcev proti fašizmu, kar pa ni bilo po godu čilskemu reakcionarnemu režimu, ki je premestil Nerudo najprej v Pariz, potem pa ga odpustil iz diplomatske službe. Toda pesnik je še bolj aktivno sodeloval v boju proti fašizmu v Španiji in se proti temu zlu boril tudi s svojo pesniško besedo. Tako je leta 1937 nastala zbirka España en el corazón — Španija v srcu. Ko je 1938 prišel v Čilu (podobno kakor v našem času) na oblast režim čilske ljudske fronte, je pesniku poveril zopet dolžnost čilskega konzula v Parizu, kjer je po Francovi zmagi poskrbel za zaščito španskih emigrantov in za njihov azil v Čilu.

Leta 1941 je Neruda postal čilski poslanik v Mehiki. Fašisti, ki jim je bil protifašistični pesnik trn v peti, so ga hoteli ubiti. Grupa fašistov ga je napadla, a se ga ji ni posrečilo pobiti do smrti.

V tem času je v Evropi že drugo leto divjala druga svetovna vojna. Vse buržoazne države z izjemo Britanije in kasneje ZDA so klonile pod Hitlerjevo premočjo. Evropo je reševala samo Rdeča armada in odporniška gibanja, ki so jih vodili isti ljudje kakor v boju proti fašizmu v Španiji. Tudi Rdeča armada se je umikala in šele pred Stalingradom je fašističnim napadalcem pošla sapa. Junaški boj Rdeče armade v tej odločilni bitki je navdihnil pesnika, da je napisal »Canto a Stalingrado«. Poleg te sta leta 1942 izšli še dve njegovi zbirki — Tercera residencia in Dura Elegia.

Iz obdobja pesnikovega protifašističnega boja bi moral omeniti še zbirko Las furias y las penas. Leta 1943 se je na povratku v Čile ustavil v Peruju in obiskal mrtvo inkovsko

LISTI

Uredil kulturno-umetniški klub TONE ČUFAR

Številka 6

Jesenice, 24. decembra 1971

Pablo Neruda

Pojasnilo nekaterih stvari

Vprašal boš: kje je španski bezeg?
In metafizika, pokrita z makom?
In dež, ki često bobna
svoje besede in jih napolnjuje
s praznino in pticami?

Vse, kar me je doletelo, ti bom povedal.

V Madridu, v neki četrti
sem živel z zvonovi,
z urami in drevjem.
Od tam lahko vsak hip zagledaš
izmozgani obraz Kastilije
kakor ocean iz usnja.
Mojo hišo so krstili
za hišo rož, kajti vsepovsod
bohotno so cvetele geranije.
Bila je lepa hiša. Hiša
s psi in majhnimi otroki.

Raúl, še pomniš?
Se še spominjaš, Rafael?
In ti, ubiti Federico,
ki spi pod rušo v neznanem grobu,
se še spominjaš mojega balkona, kjer
junjske je rože potopila
v tvojih ustih luč.
O bratje, bratje!

Vse bilo je glasen zvok, sol gibanja,
vzhajanje kruha v srca utripu.
Trgi moje arguellske četrti s svojim kipom
kakor črnih med polenovkami,
olje je doseglo žlice,
temni hrup
korakov in rok je polnil ceste,
množica in litri, jedki kis življenja,
nasedla riba,
pletež streh z ledenim soncem, v katerem
je omagala strelca,
blazno nežna slonkoščenost krompirja,
paradižniki vsakdanja jed od tu do morja.

A neko jutro iz vsega so izbruhnili plameni
in neko jutro ognji zrastle
so iz zemlje
in goltali življenje za življenjem.
Od takrat ogenj.
Smotnik od takrat.
In od takrat kri.

Banditi z bombniki in Marokanci.
Banditi s prstani in kneginjami.
Banditi s črnimi menihi, blagoslovljajočimi zločin
so prihajali z neba, da bi pobijali otroke. In kri
otrok, preprosta kot otroci,
je zalila ceste.

Šakali, ki odvratni bi bili celo šakalom.
Kamni, ki nanje bljuvale bi še bodljike.
Črni gadje, ki celo bi gadje se jih sramovali.
Pred njimi videl teči sem kri Španije
in videl jo kipeti v besnem valu
nožev in ponosa.

Generali,
izdajalci,
glejte mojo mrtvo hišo,
glejte mojo strto Španijo,
ki iz vsake mrtve hiše
še vedno strelja razbeljeno kovino
z okenskih polic, kjer so cvetele
nekdanje rože.

Iz vsake špranje, iz vsake pore,
iz vsake luknje v Španiji
se dviga Španija.
Iz vsakega ubitega otroka raste puška
z ostrostrelskimi očmi.
Iz vsakega zločina rojevajo se krogle,
ki našle bodo sedež v zločinskih srcih
nekega dne.

Vprašujete: zakaj vam moja pesem
ne zapoje o sanjah, o grebenih
velikih vulkanov dežele moje?

Pridite, pogledajte kri na cestah,
pridite, pogledajte
na cestah kri,
pridite, pogledajte, to je,
to je kri vse zemlje
na cestah Španije.

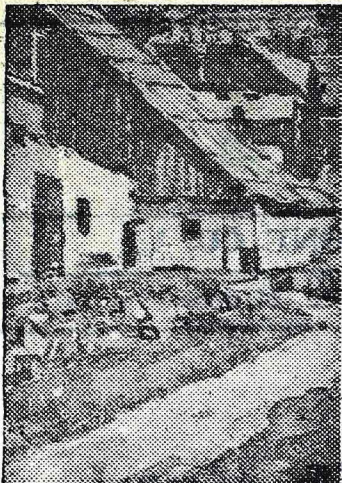
(Pablo Neruda, Explico algunas cosas
v prepisni Mihe Klinarja)

mesto Macchu Picchu, po katerem je naslovil istoimensko poemo, ki sem jo leta 1965 poslušal na kongresu PEN-Cluba v avtorjevi recitaciji. V tem dvajsetletnem obdobju, ki sem ga preskočil, so nastala še mnoga druga pesnikova dela (Himno y regreso — 1947, Canto general — 1950, Todo el amor — 1953, Las uvas y le viento — 1954, Odas elementales — 1954, Nuevas odas elementales — 1955, Obras completas — 1956, Tercer libro de las odas — 1957, Estravagar o — 1958, Navegaciones y regresos — 1959, Cien sonetos de amor — 1960, Las piedras de Chile — 1961 itd.), pa tudi sam pesnik je doživel novo preganjanje v domovini s strani novega reakcionarnega čilskega režima, ker je leta 1944 postal član Komunistične partije Čila, in moral emigrirati. V času blejskega kongresa PEN je bil emigrant, a ni izgubil vere, da bodo v Čilu zmagale zopet napredne sile delovnih množic, kar se je tudi zgodilo.

Danes je pesnik — nosilec Leninove nagrade (1953) in letošnje Nobelove nagrade — zopet diplomat in sicer čilski poslanik v Parizu, v tistem Parizu, kjer je v času španske državljanske vojne zvedel za smrt svojega prijatelja in velikega španskega pesnika Federica Garcie Lorca, ki so ga ubili Francovi fašisti.

MIHA KLINAR

Samo smrt

So samotna pokopališča
in grobovi, polni nemih kosti,
v srcu, ko odhaja skozi rov,
je temno, temno, temno.
Kakor brodolom je odmiranje, svoji notranjosti,
kakor da se utapljam v srcih,
kakor da strmoglavljamo s kože duši na dno.

Trupla so,
noge iz hladnega lepkega kamna,
smrt biva v kosteh
kot čisti zvok,
prihajajoč iz marsikaterega zvona, iz marsikaterega groba,
kakor lajež brez psa,
naraščajoč ž vlago solz ali dežja.

O sam sem gledal kdaj pa kdaj
krste in jadra
odjadrali z bledimi mrtveci, z ženami z mrtvimi kitami,
z lici belimi kot angeli,
z zamišljenimi, z notarji omoženimi deklicami
krste jadrajoče po vertikalni reki mrtvih,
po vijoličasti reki
z jadr, v dihu smrti razpetimi,
z nemim dihom smrti gnanimi.

S takim šumom prihaja smrt
kakor čevlji brez noge, obleka brez človeka,
prihaja in udarja s prstanom brez kamna in prsta,
prihaja in vpije brez ust, brez jezika, brez grla,
in vendar temno njeni koraki odmevajo
in njena obleka tiho kakor drevo šumi.

Ne vem zagotovo in morda le slutim,
da njena pesem barvo mokrih vijolic odseva,
vijolic, navajenih zemlje,
zakaj smrt ima zelen obraz
in zelen pogled
z jedko vlago vijoličinega lista
in njena barva je mrka, brezčutna kakor zima.

Toda smrt hodi po svetu, oblečena tudi kot metla,
ki pometa in išče pokojne po svetu,
smrt živi v metli:
to je jezik smrti, ki za mrtveci stika,
to je igla smrti, ki išče nit.

Smrt biva v posteljnakah,
v mehkih žimnicah, v črnih volnenih odejah,
živi zleknjena, potem nenadoma hušne,
hušne glas teman, ki napihne rjuhe
in postelje odjadrajo v črn pristan,
kjer stoji smrt in čaka v admiralski suknji.

(Sólo la muerte, v prepesnitvi M. Klinarja)

Pablo Neruda

Dvajseta pesem

Lahko bi napisal stihe, najbolj otožne, to noč.

Napisati recimo: »Noč je zvezdnata,
trepetlika zvezdnata, trepetlika daljav.«

Veter te noči, begunec pod nebom, pesmi mrmra.

Lahko bi napisal stihe, najbolj otožne, to noč.

Ljubil sem jo in ljubila je ona mene kdaj pa kdaj.

V nočeh, sorodnih tej, sem jo jemal v naročje.

Poljuboval sem jo na prostem nešteto krat.

Ljubila me je, ljubezen sem ji večkrat vrnil.

Kako ne bi tako velikih oči imel rad.

Lahko bi napisal stihe, najbolj otožne, to noč.

v vednosti, da je nema. Z občutkom, da je odšla.

O noč, ki stran ne gre, brez nje še manj.

Stih je rosa in pada na dušo, ki je nekaj trav.

Saj važno ni, če moja ljubezen ni njene roke zadržala.

Noč je trepetlika, brez nje sem sam.

Saj to je vse. Nekdo v daljavi poje. V daljini.

Izgubil sem jo in zadovoljstva ne poznam.

Kot da se ji bližam, predse gledam.

Išče srce jo, brez nje sem sam.

Stara, vedno ista noč oblači v belo sebi znana stebila.

Ljudje se spremenijo. Človeka ni včerajšnjega.

Pa saj ne ljubim je, a kako sem jo rad imel.

Da se njenega sluha dotakne, je veter iskal moj glas.

Od drugega. Od drugega bo. Kot pred poljubljanjem mojim
Vse njeno: besede, oči in krasni stas.

Pa saj ne ljubim je, zagotovo, in jo tudi ljubim.

Tako je ljubezen kratka in tako dolga pustinja pozab.

Ker v nočeh, sorodnih tej, sem jo jemal v naročje.

Izgubil sem jo in zadovoljstva ne poznam.

Najsi bo to bolečina zadnja zaradi nje
in ta pesem poslednja, za njo napisana.

(Veinte poemas de amor y una canción desesperada
1924)

Prevedel Valentin Cundrič

Naraščajoči dan

Zvok poraja števila,
umrljiva števila in številke z blatom,
plesnive žarke in umazane bliske.
Zvok, ki narašča, kadar
noč prihaja samotna kakor mlada vdova,
kakor golobica, mak ali poljub,
in trosi svoje zvezde čudovite.

Zvok prečisti luč
in pretaplja samoglasnike;
kot cvetni listi se osipa jok,
veter iz zvokov se zaganja v val,
zablesti, v njem hlad in prožnost rib.

Vlažne ribe iz zvoka, počasne in nagle,
lokaste gmote zlata s kapljami na repu,
morski psi iz drhteče pene in lusk,
modrikasti lososi z zledenelimi očmi.

Kuhinjski pribor, ki pada, zelenjadni vozički,
zmečkani grozdi pod stiskalnico ječe,
gosli, polne vode, sveže detonacije,
poplavljeni motorji in sence iz prahu,
tovarne, poljubi,
klokotajoče steklenice,
grla,
okrog mene noč zveni,
dan, mesec, čas,
doni kot vreča, polna mokrih zvoncev,
preplašeni glasovi, krhki kakor sol.

Valovi morja, padci,
kremplji, koraki morja,
nagla plima razsekanih živali,
piski v hripavi megli
so glasniki nežno nežne zore,
ki se na puščobnem morju drami.

Duša, strmoglavljena iz sanj,
še vedno v krogu svojih črnih golobic,
drsi v zvenenje
še zastrta s krpami odsotnosti.

K zvokom se obrača duša
in praznuje naglo svoj združiteni obred,
preden strmoglavi v svoje dno.
Lupine molka in modri motnosti
kot steklenice v mraku apotek.
Molk, pokrit z lasmi.
Molk, ki se zaganja na brezčnost rož
in v stroje, v jadra sanj v brezračnosti prostora,
v vlake iz brezdušnega jasmína in v rast in ladje,
pod tovorom iz senc in senčnikov upognjene.

Iz molka raste duša
v cvet trenutka in
se razlistava v tišino dneva
in tone z obrazom k zemlji v zvonečo luč.

Robati čevlji, hišni pribor in živali,
val zagriženih petelinov, ki se razkropi,
ure tiktakajo kakor prazni želodci,
kolesa, ki se po rjasti progi vrte,
in bele straniščne školjke, ki kot enooki golobi
bude se z lesenimi očmi
in z grgranjem izplakovalnih skodel skoro tako
kakor katarakti šume in bobne.

Glejte, kako močvirja dvigajo svoje veke
in kako vrata odklepajo rdečo ključavnico
in kako cvetni venec svoje oblike odstira.
In stvari, ki rastejo,
mostovi kakor postelje pod zaljubljenimi
pod težkimi natovorjenimi vlaki ječe,
noč je odprla svoj črni klavir
in iz belih tipk
je na svoj sodni stol skočil dan kakor konj.

Iz zvokov raste dan,
iz stopnjevanja in dostojanstva
in tudi iz zaves in odtrganih vijolic,
iz daljav, iz ravnega bega senc
in kapelj, padajočih nebu iz srca
kot kri neba.

(Pablo Neruda, Un día sobresale,
v prepesnitvi Mihe Klinarja)

Marko Hudnik

Pred odhodom

Zadnje ure pred odhodom sem prebil blizu železniške postaje. Mislim, da takrat še nisem nameraval odpotovati, oziroma nisem vedel, da nameravam: kar tako sem se potikal tam okoli. Na nekem vogalu se mi je pridružil S., sošolec iz gimnazije. Zdaj ima videz ostarelega filmskega igralca in lahkoživca, v resnici pa nikoli ni bil to ali kaj podobnega. Tudi poznejši pohod je bil poln srečanj z mladostjo, naletela sva še na sošolca M., in še na nekoga: to je bil V., ki je z univerze prestopil v bar in je tam tudi obtičal. Ko sva srečala V.-ja sem bil že malo omotičen, zdelo se mi je, da se ves svetovni prostor steka v konec tiste ulice, in tam je V., stara sablja. In ta V. me je poudarjeno melanholično pogledal, reči hočem, da je v melanholiji njegovega pogleda bilo nekaj pomenljivega. Ko da bi hotel reči sic transit gloria mundi ali kaj podobnega neumestnega, kar bi cikalo na nekdanja velika pričakovanja.

Z S.-om sva šla po svoje naprej. Iskala sva lokal, samo da ni jasno za kaj: za natakanje ali za odtakanje. Morda je bilo drugo ta hip bolj pereče. S. je vedel za nek primeren prostor v domu visokošolk. To naj bi bilo v tem času popolnoma zapuščeno velikansko poslopje z mnogimi celicami, se pravi kabini. Kakšno presenečenje naju je čakalo: samo dve kabini, pred vsako vrsta čakajočih visokošolk. Ščebetanje in smeh. Seveda se nama je preveč mudilo, da bi se na karkoli ozirala, vdrla sva mimo vrste vsak v svojo kabino, jaz v levo, on v desno; v vsaki kabini je že čepela študentka, kolegice na prednjem hodniku pa so spričo najine naivnosti dobile množičen napad smeha. Kako sva mogla le pomisliti, da bi ena ali druga kabina bila lahko prazna? Zdaj bi lahko storila dvojce: lahko bi ostala tu pri študentkah, te so bile takoj pri volji, da naju sprejmejo medse, lahko bi pa tudi odšla naprej. V smehu čakajočih študentk je bilo čutiti precej naklonjenosti do dveh ubogih odisejev; ni bilo čisto izključeno, da bova konec koncev še delovna protekcije, da naju bojo spustile naprej, ne sicer na katero vrsto, ampak nekam v sredo, torej medse. Torej se mi je prej pretirano mudilo, sem zdaj postal ravnodušen. Morda se mi tudi prej niti ni tako mudilo, ampak sem to le hlinil iz pohlepa po avanturah, saj brez te nuje nikakor ne bi upal vdreti v dom visokošolk?

Tu so se torej najina pota ločila. Po S.-ovih grimasah sem sklepal, da bi se rad vključil v družbo, sam pa sem postal nekam malodušen. Odšel sem brez posebnih ceremonij.

Naslednja postaja je bil bar, v katerem so točili modne pijače mladim levom. Tu si lahko naročil razne vrste originalnega konjaka in viskija, imeli pa so tudi preprosta žganja za starejše ljudi. Nikakor se nisem mogel odločiti, kaj bi pil. Točajki pri šanku sem rekel, da si bom pijačo zmešal sam, za začetek naj mi da le limono in sladkor, kaj bom prillil, bom povedal pozneje. Dolgo sem mešal zmes, da je postala penasta. Oddih v pitju mi je bil dobrodošel, pijača, ki sem jo v preteklih urah popil, se je počasi usedala. Zdaj mi je prišlo nenadoma do zavesti, da bom pravzaprav moral odpotovati, in to še ta večer; presenetljivo: to preprosto dejstvo sem imel vse do tega trenutka nekje v pozabi! Zdaj pa se bo že zaradi časovne stiske treba prav na hitro odločiti: žganje ali viski? Najprej sem se iz te dileme hotel izmazati, mrmral sem nekaj o klevovaci, pa me točajka ni razumela, morda sploh ni vedela, kaj je to klevovaca. Sicer pa se tako ali tako nisem nameraval izmazati s klevovaco, ampak s travarico; spričo hrumenja v lokalu se nisem mogel zbrati in izreči pravega imena. Lokal je bil nabit z nemirnimi gosti, zunaj je začelo deževati, vedno novi so prihajali. Mislim sem TRAVARICA, govoril sem KLEKOVACA, točajka me ni razumela. Morda sploh ni poslušala mene, ampak nekega drugega gosta.

Neko novo skupino je odpravila, zdaj se je spet ozrla k meni. — Konjak, — sem rekel in mešal sladkor z limoninim sokom naprej. Samo ozrl sem se, pa mi je že nalila v kozarec nekaj kapljic nečesa; zasumil sem, da je to najdražja vrsta francoskega konjaka.

— Samo koliko? — sem vprašal.

— Seveda, — mi je odvrnila. V tem SEVEDA je bil zaobsežen nekakšen poduk: zdaj boš vedel, kaj je to pravi konjak in kako se postreže; pa tudi koliko stane.

— Jaz sem seveda hotel navadni domači konjak, — sem zamomljal. Nekaj časa je kazalo, da ne ve, kaj naj stori. V mislih sem preštel kovance, kar sem jih imel po žepih. Poskusil sem presoditi, koliko bo stal ta konjak. Nisem imel dovolj.

— Mislim sem, da bom dobil navadni konjak, — sem vztrajal. Zdaj je mirno postavila kozarec v stran in mi nalila novega. Že po količini — bilo je običajnih pol deci — sem spoznal, da je to tisto, kar hočem. Po okusu in po ceni. Seveda so se mi potihem malce pocedile sline za tistim pravim konjakom; sicer pa, poduhal sem ga, točajka je pustila steklenico nekaj časa odprto, kakor od pijanosti sem se malce

Sebe preseči

Otrok, ki hoče sadež doseči.
Preseči lasten doseg.
Sebe preseči.

Ikarju so odpovedala krila,
ko je hotel sebe preseči.
Človek — pes na verigi planeta.
Ustvarjen ves po njegovi meri.

Sebe preseči.
Preseči lasten doseg.
Sad na Rimski cesti doseči.

Njim pa niso odpovedala krila.
Šli so do zadnje meje človeškega.

Do zadnje meje?
Vsak človekov korak je bil tak.
Kamen v šapi pitekanropa.
Ogenj v varstvu vestalk.
Leonardove fantazmagorije.
Lilienthalov padec.
Wrightov polet.
Gagarinov skok.
Zmeraj čez mejo človeškega.

Naloga izpolnjena.
Na delovnih mestih,
pred tastaturo.
Dobrovoljski, Volkov, Pacajev.
Mehak pristanek.
Niso jim odpovedala krila.

Smisel življenja: sebe preseči.
Po še nedoseženem seči.
V velikem, malem.
Enkrat na tisoč let,
vsak dan nešteto krat —
sebe preseči.

1. jul. 1971.

Podoba

Podobo gledam. Petnajst let.
Kraj grma vrtnic si sedela.
V obleki rožni, sama cvet.
Let osemnajst tedaj si štela.

Podobo gledam ves prevzet.
Poletja jasnega sinjina.
Ves rožnat in svetel je svet.
Kako živo veselje je spomina!

Milina mlada v teh očeh,
prezaupljivih, polnih vere.
Nevedna še, da to je greh,
poznala nisi svetu mere.

Čebele znašale so med.
Pod rožno bluzo brstje cvelo.
Skopnel je v srcu mojem led,
ga čustvo žlahtno je prevzelo.

Mar res prešlo je petnajst let,
vmes taborišča, smrti vrsta,
ponižanj, udarcev roj neštét?
Ti si ostala čista, čvrsta...

Pa steče spet naj petnajst let,
ob grmu vrtnic boš sedela.
Čeprav se že osul bo cvet,
zaupno boš s podobe v svet strmela.
(1955)

opotekal in se sklonil nad grlo; pri tej reči je tako ali tako poglavitno vonj. Alkohol je tu in tam.

Zmešal sem si torej pijačo in popil. Pri vratih sem opazil inženirja K., ki je starejši možakar z rdečim obrazom in popolnoma belimi lasmi. Vedel sem, da gre tudi on na vlak, pravzaprav bi lahko šla skupaj. Vendar mi je nekaj prišepnilo, da je bolj dostojno, če gre vsak zase. — Tudi po njegovem obnašanju sem takoj videl, da ne bi bilo na mestu, če bi se mu pridružil. Seveda, zmerom sva si bila zoprna, zmerom sva si tudi to tajila, in zdi se, da je v vsakem primeru bolje oditi v družbi, kakor pa sam. Pa vendar...

Nalašč sem se zagledal v neko točko nad šankom, da bi mi ga ne bilo treba pozdraviti. Videl sem, da bo naročil le malenkost in da bo takoj nato odšel. S., L. in V. so bili nekje daleč, tu je bil na razpolago le inženir K., ki bo odšel pri desnem izhodu, medtem ko se bom jaz odpravil ven pri levem. To sem pozabil omeniti, povedati bi bil moral že od vsega začetka: lokal je imel dva izhoda.

Ženske pesmi

TIHO

Tiho
po prstih
prišel si.

Komaj
si dotaknil
se lic in belega čela
in že si spet
tiho
po prstih
odšel.

Za teboj
se razpuhtela
je sled,
bela
ovčica na nebu.

Samo srce
zanjo še ve.

TI SI

Ti si vroča skala,
ki iz morja štrli.
Sonce jo ogreva,
da žari.
Jaz sem morje hladno,
okrog skale valovi,
pljuska vanjo
in jo boža,
prsi ji hladi.

Pride noč,
skalo
hlad prevzame.
Morje
skalo
objame,
upokoji se
in zaspi.

ČAKAM

Čakam
in vem,
da ne pričakam.

Drevje se bo obletelo,
lastovke odletele,
steze bo zamelo
in jaz bom čakala,
ne pričakala.

Ko drevje ozeleni
in lastovke spet prilete
in se steze odpro,
me bodo našle prav tako:
čakala bom.

NOCOJ

Nocoj
sem sanjala o tebi:
prisedel si k meni na klopi,
kjer sem te čakala,
da te nikdar ne pričakam.
Govoril si mi besede,
ki mi jih ni nihče še nikoli
ali pa sem jih le jaz poslušala
kakor še nisem nobenih nikoli
in sem tiho jokala,
ker te ne bom več čakala,
četudi ne pričakala.

IGRAJ SE

Igraj se, otrok!

Odšel je očka,
več ga ne bo.

Sonce in trata,
rdeča žoga in sinje nebo,
skozi peščice pesek polzi.

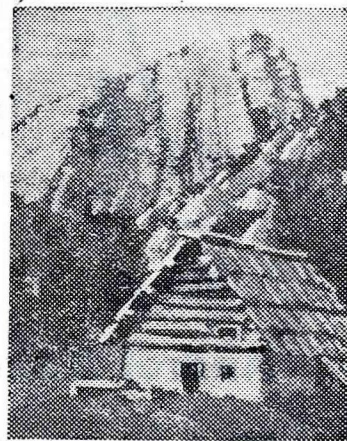
Meni čas skozi prste polzi,
z belimi nitmi mi zaljša lase,
prsi mi boža z mrzlo dlačo.

Odšel je očka,
več ga ne bo.

Igraj se, otrok!

(1960)

Cvetko Zagorski

Benjamin Gracer

Pesmi iz podzemlja

*Ko te prebode bolečina,
prisluhneš podzemlju
z veselo masko KLOVNA...*

NA OBISKU

*Ko sem zadnjič odšel k hudiču
(To se vsakemu kdaj pripeti)
so vrage v zboru tožili,
da se v podzemlju dogajajo
hude reči*

*Majhni prostori
Stare peči —
in velika dobava grehote
menda že ogenj duši*

*Zato je kralj vseh hudičev
parlamentu predložil
peklenski načrt:*

*Tako zdaj osebno
že dolgo po svetu potuje
kot čeden gospod
in ljudem govori,
o stvareh, ki jih ni
o časih, ki bodo in so bili —
in kolikor manj ga razumemo
toliko bolj govori
s slapovi besed
nam besedo in misel votli...
in vsak dan bolj upa,
da svet zapekli...*

BASEN

*Igrajmo volčiči
volčji otročiči*

*Igrajmo se:
gobec ob gobec
z gobcem za gobec,
da zavohaš kri —
kri, ki vzkipi...*

*in tulimo
tulimo
tulimo
klic k razdejanju
nas naelektri
(Najslajše je duh ločiti od snovi):
Daviš
udaviš
izdaviš:
ena, dva, tri —
danes jaz — jutri ti
(V igri tudi močnejšim spodleti)*

*Igrajmo volčiči
volčji otročiči
Igrajmo se:
Zemlja molči
kakor zakleta
s skrivnostjo spi*

*in tulimo
tulimo
tulimo
morda jo zbudimo
morda ji odpremo oči
(Njen ogenj je kri
naša slepa kri...)
Čas pa zori
in ločiti bo treba
človeka — od zveri*

VOŽNJA

*Naj povem:
mrhovinarji imajo svoj dan
in rekel sem
ljuba, sleci se
Rotil sem jo:
žena (neporočena) vlezi se —
v avto za avto
v pisarni za kruh*

*Telo je truplo
in truplo je telo
(dušo izbruhaš na prehodu za pešce)*

*Ampak sin ima sanje v očeh
mehke in bele kot sneg
in za praznike je toliko nesreč —
toliko težkih prometnih nesreč,
da smo ostali doma...*

LJUBEZEN

*Srečaš kobilu
(Vrag ve kdaj si že preštudiral
njeno anatomijo)
Med otipljivimi stvarmi
so vedno neke podobnosti
Vse zavisi od okusa
fantazije
asociacij*

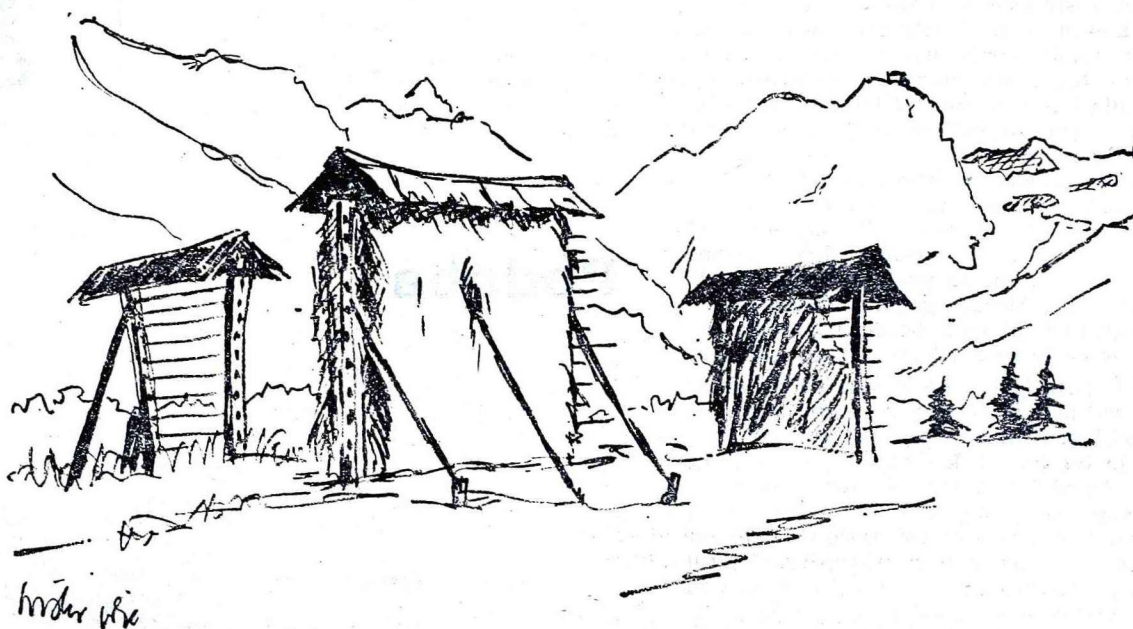
*in predvsem
od domislenih kombinacij*

*Potem je tako preprosto
najti pot
do živih vulkanskih področij
(O, kakšna predanost mesa
za en sam preblisk v zavesti: da si) —
in izpolnjena je:
poslednja volja
tvojega dne...*

IZKUSTVO

*KOL
S kolom
Na kol
Ob kolu
Za kol
Od koia do stroja — naprej paradiž?*

*V zemljo gre človek
V zemljo gre kol
in na grobu je: KRIŽ*

Andrej Kokot

Tako čudno je

*Moje razburkano telo
se je umirilo.
Svet mojih spoznanj
se je podrl,
njegove škrbine
prerašča mah zelenega časa.
O, tako čudno je,
kot da se v tem
ubogem telesu nič ni dogodilo.
Zelena modrost
pač ne zaznava mojega utripa,
čeprav raste na gredi
mojih spoznanj
in pije sok njene grude.
Res, čudno je
nihče se ne zmeni za moje občutke;
vseeno jim je,
če v sebi slutim jesen.
Čas ima pač svoja obdobja.
Zdaj se razcveta pomlad!*

Upor

*V mojih mislih
je upor
v mojem srcu
je upor
v mojih udih
je upor
v moji krvi
je upor
moje življenje
je upor
vse v meni
je upor
še moja smrt
je upor*

*Ste že pomislili
zakaj?
ne tega še niste
ker bi sicer
vedeli
da sem med vami*

Greh in groza

*Čeljust
groze je zarezgetala
življenju v obraz.
Strah duše
se ji je ponižno umaknil
v kot
in se ozrl v križani obraz.*

*Ni ga prosil
za pomoč.
Pri njem je iskal prevaro
in tako našel iskano zavetje.*

*Umrli je grešnik.
Greh in groza
sta ostala v prostoru
pričakovanja novih dejanj.*

Večer

*Lepe so zvezde.
In je prav,
da ne poznam
njihove skrivnosti
in je prav,
da ne vem za njihove poti
in je prav,
da mislim,
da žarijo samo zame.*

Pozabljene rime (I)

1946—1948

POMLADNI NEMIR

Na nebu zvezde.
Južnih vetrov dih, kot da nekdo
— nekdo, ki mi je ljub —
pobožal nežno bi z dlanjo
ves svet.

Toplo je srcu.
V njem nemir pomladni
je zadrhtel
in kot pojoč gejzir
privrel iz globočin
v večer.

Zaklenjen v mraz samote
sem vse predolgo bil.
Zdaj šel bom,
šel na pot
z ljudmi, ki kakor jaz
zgubili so v viharju
svoj obraz.

Morda je tudi vanje
dahnila pomlad
in morajo
na pot.
(Opatje selo, 1946)

BISER

Reka, ki teče med griči
v zlato naročje pristana.
Prva zvezda na nebu,
v mraku zelenem prižgana.
Morje z obzorjem je školjka.
V srcu skrit biser Pirana.
(Portorož, 1947)

TVOJI KORAKI

Tvoji koraki na cesti.
Veter zapleta me v sanje.
Zlato razpel se je mrak
med razcvetele kostonje.
Rad bi, rad za teboj,
rahlo čez pas te objel
in kakor zarjo večer
med zvezde
s seboj bi te vzel.
(Kozana, 1947)

RAD BI TI REKEL

Rad bi ti rekel:
deklica moja!
Ali ne vem, če ti smem.
Rad bi ti rekel:
dušica moja!
Ali ne vem, če ti smem.
Rad bi ti rekel:
zvezdica moja!
Ali ne vem, če ti smem.
Rad bi ti rekel:
ljubica moja.
Ali ne vem, če ti smem.
In ko bi ti rekel,
kdo ve, če res moja
bila bi potem.
(Kozana, 1946)

KAKOR VETER V VEJAH PLAH

Kakor veter v vejah plah
s pesmijo te čakam, draga.
S pesmijo te čakam, draga,
kakor veter plah.

Kakor veter v vejah plah
v srcu poje hrepenenje.
V srcu poje hrepenenje
kakor veter plah.

Kakor veter v vejah plah
brez besed stojim pred tabo.
Brez besed stojim pred tabo
kakor veter plah.

Kdor je kakor veter plah
sam bo taval po cestah.
Sam bo taval po cestah,
kakor veter plah.
(Opatje selo, 1946)

LJUBEZEN

Ko srečal sem te prvokrat,
mi reklo je srce: tako
na pomlad rože se odpro.
Ko srečal sem te prvokrat,
mi reklo je srce: tako
se mlade sanje razcveto.
In že v vonj rož sem bil ujet
in že sem v sanje bil ujet
in že si ti bila mi svet.
In vedel sem, da mi s teboj
se v srcu razcveti tvoj cvet
in da življenje vse bom tvoj,
le tvoj poet.
(Borjana, 1947)

CIPRESE

Čez sinje obzorje nad morjem
mrak spušča škrlatne zaves.
Na obali ciprese-zaklete princeze
hrepenijo, da kdo jih odčara.
Pravljica stara! Da sem junak,
princes ne odčaram.
Saj ko zvečera se, med temne ciprese
najin zgubi se korak.
(Trst, 1946)

PESEM

Dva oblaka-dva galeba
čez nebo sta pridrsela.
V mojem srcu je ljubezen
v pesem zazvenela.

Tam v daljavi tone sonce,
v morju pušča zlato sled.
Tiha sanja roma k tebi
skoz samotni drevored.

V drevoredu veje-roke
proti zvezdam grabijo.
Iz daljav me tvoje misli
k tebi, draga, vabijo.
(Trst, 1946)

SENCA V SRCU

Nabirala sva češnje, se smejala
oblakom, ki od morja so hiteli
kot čreda s paše, ki se v stajo vrača...
Preveč je sreče v tvojem smehu zame.

V objemu sva se nežnostim predala,
oblaki so kot majski cvet vzcveteli...
Kot da ljubezni večne sva igrača,
zapredena bila sva v svet omame.

Sedela sva pod češnjo in molčala.
Ko Trst zagorel je v večerni luči,
si plaha v najin molk zašepetala:

Naš Trst in morje... Jaz sem te pogledal
in tvoj pogled mi je prav vse povedal,
da ista misel naju v srcu muči.
(Boršt pri Trstu, 1946)

BURJA

Burja ostro brusi morje
kot brusilec stekla.

Nem in sam strmim v obzorje.

V zmoči si mi zadnjič rekla,
naj mi burja na obali
spili vso trdoto skorje,
ko se pomirim ko morje,
misli bodo ko kristali.

Kaj bi, draga, zdaj s kristali?
Bolje, da je misel skala,
trda skala kot obala,
kjer razbijajo se vali.
(Devin, 1946)

NA VSEH SVOJIH CESTAH

Na vseh svojih cestah žejen
sem ljubezni in pravice.
Svet umrl je brezmejen,
le iz zemlje-mučenice
čujem v svojem srcu klice,
z njo preklinjam svet krivice.

V morju sebe sem uzrl,
ves sem zrl se s sinjo vodo,
se z valovi v skalah trl,
besno glodal sem obalo,
kjer je v burji zakričalo:
Slast je borba za svobodo!
(Sesljan, 1946)

TIHA PESEM

Zdaj v samoti mislim nate.
Morje je oblila zarja
in srce se pogovarja
s tabo, deklica najdražja,
poje ti v daljavo zlate
nežno, tiho pesem zate.

Ko pred hišo boš sedela
in te strah bo same,
iz daljav bo zadrhtela,
v tvojem srcu bo zapela
moja pesem... Misli name
in pozabljen trud bo dela,
sladek bo počitek v mraku.

Ko se zarja bo razpela,
pošlji svoj poljub oblaku,
da ponese ga vojaku,
fantu, ki te v sanjah čaka.
(Opatje selo, 1946)

BOŠ ŠLA Z MENOJ

Boš šla z menoj, ko zacveto narcise,
narcise bele sred pomladnih trav,
da v njihovi omami razžari se
v neugasni plamen najina ljubav.

Samo tvoj plamen mi s srca očisti
življenje žalostno, ki me tesni.
Potem bom čist kot nežni cvetni listi
ves srečen te poljubljal na oči.

O te oči! Strmel bi večno vanje,
da v njih bi našel bol ali radost,
življenje novo ali samo sanje
varljive in minljive kot mladost.

Kakor mladost, ki se mi med viharji
prezgodaj je sesula v sivi prah.
Iz sivega prahu me preustvari,
da s pesmijo bom hodil po cestah.

Ne pusti, da ugasne hrepenenje,
ljubezni žar, ki z njim si nehoti
prežarila že mrtvi sen v življenje
in v tiho pesem vzdramila srce.
(Jesenice, 1948)

SONET

Nebo nad nama, sonce in pomlad.
O, ni mi, ni mi še mladost umrla!
Ti vrata mi v življenje si odprla,
prikradla se v srce kot žarek zlat.
Tako mi je, kot da sem soncu brat,
zavriskal bi na glas, iz vsega grla.
A ti si plaho vame se zazrla
in me vprašala, če imam te rad.
O rad, o rad, sem nežno dahnil vate
in dolgo te poljubljal na oči,
bolj sinje kot spominčice, ki zate
sem v šopek jih nabral, da bi
še dolgo mislila na me, na trate,
potok, ki zdaj v noč ves sam šumi.
(Jesenice, 1948)

ČE TI SI STRUNA

Če ti si struna drobna in jaz lok,
predaj se mojemu dotiku vdano
in pusti, da iz tebe zvabim zvok
in v spev srca prelijem ga ubrano.
Vse, kar je v meni, tebi naj izpojem:
mladost ubito, strto v ruševine,
oživi, draga, da v objemu tvojem
srce pozabi mrtvih dni spomine.
Morda tedaj bi mi iz srca privrela
še neizpeta pesem belih brez,
samotnih polj, zasanih stez,
vijočih se med sanjami srca,
med sanjami, kjer tvoja roka bela
ljubezen bi prižgala v svetel kres.
(Opatje selo, 1946)

MAJSKA PESEM

Nocoj mi je tvoja dlan
snela minuloost s srca.
V zarjo razcveta se dan,
rdeč kakor vrtnica.
Kot rosa je kanila vanj
prva zvezda z neba.
Ni ga odtrgal večer,
ni ga odtrgala noč.
V mojem srcu drhti
bohotno se razcvetajoč.

Bohotno se razcvetajoč
kot prvi vrtničin cvet.
V moji duši se je razcvetel,
v moji duši se je razpel
čez sivi svet.

Zame ni več nemoči.
Jaz postajam cvet,
rdeči vrtničin cvet,
obsut z roso noči,
z daljnimi čistimi zvezdami
kakor tvoje oči.
(Kozana, 1948)

Valentin Cundrič

valpurgina noč I.

1

zapis mojega telesa
je zabrisan
mnogo prstov je otipavalo
surove žlebičke z odmrlim pomenom
vendar to mirovanje:
pod kamnitnima tablama
vendar ta razgibanost:
kukati iz cvetnih venčnih listov
sem poveličan
ali samo poveljučujem
zapis poveljučuje
in postaja meso
ali telo poveljučuje
in umira v zamišljeni zapis

2

telesa ni treba preživeti
ker se preživelo rodi
in ga ni treba pokvečiti
ker se pokvečeno rodi
in ga ni treba onesrečiti
ker se onesrečeno rodi
in ga ni treba zapisati
ker je samo po sebi zapis
in mu ni treba ponuditi zglavja smrti
ker odstopi od usodnosti reči
ker odstopi od usodnosti reči
v izgubljen in otekel krik
čas strmoglavi slednjo goro
in prežveči slednji blišč

3

kdo se vrtoglavo žoga
s podkvijo mojega telesa
o kako sovražim
svojo srpasto obliko
o kako sovražim
to rezilo ta ročaj
in pot ki se ovija
okoli prsta
meso je mrzlo brezbrizno
obrasle bodalo
goloroke besede si ga
podajajo molče
besede ki so brezbrizne
obrasle pojoči bič

4

do uhljev v telesu
vse življenje stojiš
in vztrajaš v krvi
kleče in na komolcih
obešen na jezik
se pridružiš vetrovim samcem
globoko v mesu
so zrna nekaljiva
kdor se je zavlekel vate
se bo še izvlekel
ti pa ne boš našel vrat
iz sebe
zazidale so jih znojne kaplje
čujočih zvezd

5

na tej kupoli čakaš
pomen in konec
čakaš vrhuncev
nove himbe
ne gre ti od rok
ne gre ti do rok
in izklešeš glas
s cepetanjem nog
in izklešeš krik
z udarcem telesa
ob včerajšnji dan
ob jutrišnji dan
in razbiješ pomen
ki se ti vsiljuje

6

nekaj glas ljudski
nekaj kačji žvižg
nekaj dobri pastir
nekaj kačji varuh
nekaj zanesljivi podložnik
nekaj rja ukazov
nekaj kocka s kožo zvezde
nekaj sonce v pasji koži
zvezde morajo verjeti
da je nebo hoteno
sonce in luna verjameta
svojim besedam
človek pa preobleče barvo
pred pragom kruha

7

nadaljevanje smrtnega strahu sledi
po utrjenih pričakovanjih
mimohod plodnosti
se spreminja v spomin
ozvezdje moža in žene
se zavrti
ozvezdje matere in otroka
se zavrti
ozvezdje kruha in vina
se izlakotni
in plesen prekrije
ozvezdje časa in kraja
v kepi udov in čutov
zadnji mehurčki splashne

8

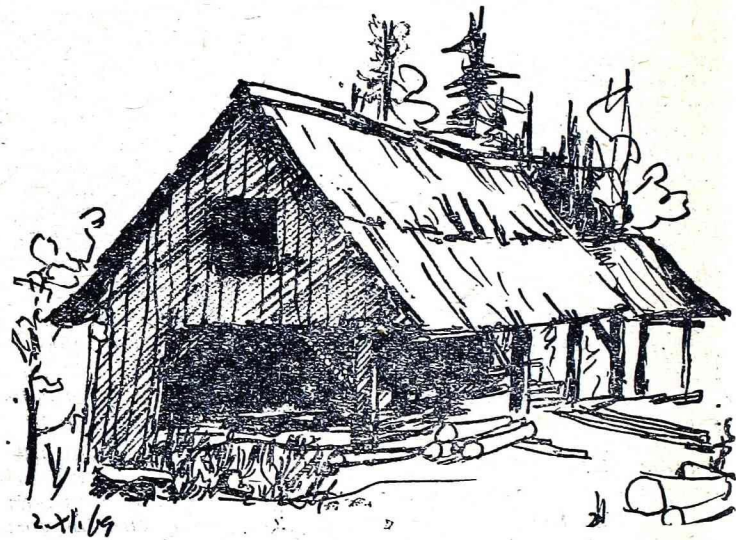
izguba je edini
odgovarjajoči način
potegneš vrv mesa
in nastane tema
potegneš vrv mesa
iz teme vzide nov svet
človekolom
življenjalom
besedolom
polom
nov svet je slučajnost
še bolj kot telo
v kožah starega sveta
sijajno sebe odigraš

9

jahalne škornje
čutiš v bokih
skočiš skoz ikono
z gorečim skeletom
zlato tele
meketa v bližini
vreča zlata in teles
pokažo po šivih
spominjaj se življenja
in smeti misli po žepih
obračas žepe
od rta do rta
dve tuji kosti
čutiš v boke zadrti

10

groblja rok oksidira
v zraku besed
prvi pogled
poglobi vtise
nekaj na hitro roko
pojasnjuje grozljivost
iz groblje nog
se kadijo sveče
zatočišče je brez vrednosti
telo ni pribežališče
telo ni pribežališče
in ga tudi ne najde
ne najde pribežališča in ne najde
telesa ali razlogov za to

valpurgina noč II.

1

razglašen dež
izpod tvojih prstov

razglašen zmnožek
tvojih čipkastih čutov
izpod šablone mesa
med mržnjami duše
čeprav
svet je sluzasta kocka ledu
stopnica v postaranost
podprta z eno samo tvojo mislijo
(čeprav razglašen dež
izpod prstov tvojih
čeprav)
paseš pleme besed

2

ptice o ptice na leteči
preprogi tvoje vere

velika je njihova modrost
velika: neomejena
ker ni bila izgubljena
ker je ki je
čeprav
čas je mrtvašnica
pet besed za uteho
in trnati mrlič
(četudi ptice o ptice
na leteči preprogi tvoje vere
četudi)
besede dihajo vate

3

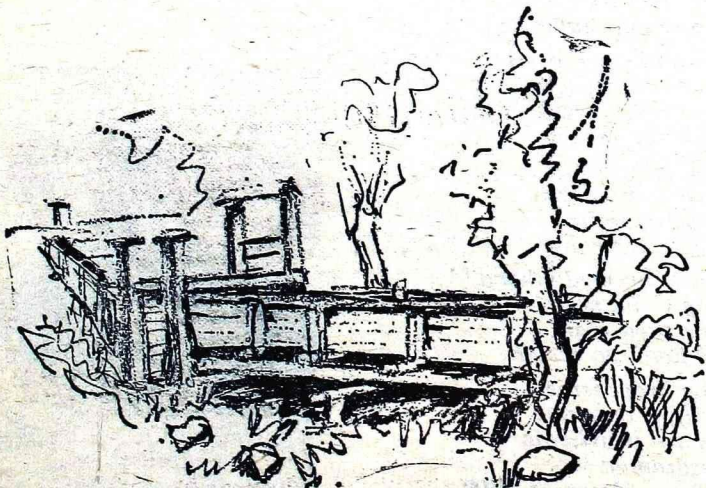
tvoja beseda je vedno bolj bela
njena lupina trša iz dneva v dan

vedno bolj bela
vedno bolj izlizana
o njena trajnost: trajanje njeno
spoštujmo neodgovorni
čeprav
tako izperemo življenje iz sebe
v dvorcu grenke besede
pod koleno žal besede
(četudi tvoja beseda je vedno bolj bela
njena lupina trša iz dneva v dan
četudi)
se nateče živa rja

4

skoz okno pridi: skoz vrata
leta plava miš

slišini: škripljejo njeni sklepi
šklepetajo njeni zobje
in vidim: odbija se
od stropa in dna moje stvari
čeprav
zveni pločevina moje kože
zvonijo kraguljčki mojih sklepov
po grbi iskrene sobe
(četudi moraš skozi okno priti
skoz vrata leta plava miš
četudi)
dan je ravnodušen

5

kri ima svojo pisavo
kri ima svoje pero
ima svojo točnost
in svoje neobrabljene odločitve
je vdova po križani vodi
in sirota po vseh umrlih
četudi
smo se s slavo ogrozili
smo precejali jok iz dneva v dan
iz čaše v čašo
(četudi kri ima svojo pisavo
kri ima svoje pero
četudi)
smo precejali ujmo vsega živega

6

svet je podboj praznine
eden od tečajev začetka
svet je celo izgubljenost
in nenasitnost mučnih stanj
in razsutost po vzrokih in namenuh
celo premikanje po zaporednicah
čeprav
bi radi migotali v svetu
ponavljamo se vedno tiše
in čas prihaja da se zatajimo
(četudi svet je podboj praznine
eden od tečajev začetka
četudi)
in čas je napočil da se potulimo

7

ko se telo odseli
marsikaj pusti
mulje razpotja duši
razpara in draži oči
in trta nemirike zasajena v grob
se klanja selilcem
čeprav
se uklanjam grmenju čutov
se umikam bliskanju dneva
gleдам v nevihto
(četudi ko se telo odseli
marsikaj pusti
četudi)
gleдам v vesoljni potop glasov

8

gladina telesa se zniža
tebepolna menepolna
in se bo videlo kaj je na dnu
kaj je na dnu zmrznjenega sesirjenega
kaj je tvojega kaj mojega
kaj prepozna prezgodnjega
čeprav
za mirnost je treba poguma
za občutje je treba sledov
in smrt prenese dvom
(četudi gladina telesa se zniža
tebesita menesita
četudi)
je rojstvo ponesrečena izvidnica

9

siromaštvo je kaj slaba prst
če hočeš postati presit
oblečeš se v luno
v njeno čakanje v njeno muko
zagozdiš se v znorelo zemljo
čeprav
bo beseda zadnji otok
bo glas in krik bo zadnja čer
je prihodnost vsa še nepregledna
(četudi sovraštvo je kaj slaba pot
če hočeš postati presit
četudi)
hočeš izruvati sopotnika iz vratu

10

ne more vsakdo prenesti
bobnenja zvezd
tega suhega znamenja
ne moreš vsrkati skoz pore
poraženega sluha
preprosto ne moreš
čeprav
si varal pa si tudi varoval
uđijal si pa tudi reševal
besede ki so svet rodile
(četudi ne more vsakdo prenesti
bobnenja zvezd
četudi)
izruvaš budnega prijatelja iz vratu

valpurgina noč III.

1

ljubiti se smeja al ne
na zadnji dan petdnevne
to je ljubezen dveh žepov
ki jih valpurgin bič napolni
ta ljubezen tudi zvrtni
ta ljubezen tudi zmelje
čez trebuh poletja se spusti
in k zadnjemu gnilemu stebelu se skloni
v ustne jeseni se vsesa
kakor živo apno
spol dviga glavo
za novo bogoslužje

2

čez en mesec al pa dva
se telo natiktaka
se telo nazvoni
in ne mara za pojdne
se telo nagrmi
in se hoče zjasniti
se telo nabliška
in oblake črvi požro
se telo nagovori
in besede po pasje zakopljene
se telo izvotli
in poslovi od vsebine

3

oj v glažka dva oj v glažka dva
natočiš mežo svojega mesa
kdo jo bo prvi pil
to se praša to se praša
čez kopno tvojega obraza
prhutne mrtva ptica
čez morje tvojega obraza
pljusne mrtva riba
nad nagrobnik tvojih ust
se skloni mrtvi potnik
med vejami obraza tvojega
se slednja zvezda izgubi

4

s to rdečo krvjo
poškropiš vse vezi
rastline zaležejo zarod
in pomolijo ramena skoz te
ribe se namnožijo
in cepetajo po plimi oči
veter vstane od mrtvih
in mrči suhe ptice
zapleti gora naoljenih
te potopijo
drobci tvojega mesa
se priležejo zobem

5

čolnič je že narejen
in plava okoli tvojih čutov
ti si njegovo najljubše telo
in ima nad tabo posebno veselje
plava iz stare modrosti
v tvoj življenjski post
izide iz vratu ali iz stegna
tvoje zasidrane sence
roka ki se spusti na zapah
se v hipu posuši
noga ki pozabi svoje telo
se od telesa za neskončnost oddalji

6

naj le rase naj le rase
sikanje grozot
naj le maha naj le maha
s sivo preluknjano ruto
naj te zadrigne zadrigne
s ščetinastim šalom
naj se ponavlja ponavlja
našobljeni vzlet doneče ptice
odtisni odtisni na pismo mesa
ustnice trnaste duše
in kar si boš vroče želel
bo privajenost nase

7

kaj mi je nič mi ni
zasegel sem vsega
nekaj tvojega sem imel v naročju
da razrušim
nekaj tvojega sem nameraval
razlomiti razcefrati
nekaj tvojega bi bil zelo rad
poobedoval
nekaj tvojega bi bil neskončno rad
kot kralj posedoval
vendar noga ni roka
ne more dvigniti noža

8

živio ta svet
čisto smo nori nanj
nebo razdeljeno na polmesce
se celi v vdanosti
čas razdeljen na ranjene jezike
izliže svojo kri
samo čudni porogljivci
nas lahko izzivajo
samo dražljivi norčki
nas zaničujejo
kopno je prihod morja
morje je rana kopnega

9

le nesi nesi pisemce
to slinasto krpico
lopate spodkopavajo nebo
in tvoje ude
in gora nagačena
se strese kot v mori
vso naravo s sabo prepojiš
in presliš
besede so požasti
v povestih tvojih potovanj
potrka se hehetajo
spet ulovijo nož

10

kako je sladka
reka mesa in duha
za to strugo
je kakor ukrojena
za ta svet
je dovolj obrzdana
le kdo jo napeljuje
na svoj mlin
saj res: kdo me napeljuje
na svoje telo
ko bi vedel to
bi začel teči nazaj

Mladinska knjiga v Ljubljani je izdala pesniško
zbirko z naslovom Karantanske, koroškega pes-
nika in sodelavca LISTOV Valentina POLANŠKA

Ivan Jan

Ujetnika

*Kaj je junaštvo, hrabrost,
kaj je bojazen, strah?
Naj kar Žigon pove vam,
ki bil je vedno plah!*

Slo je proti jutru. Noč je bila mrzla, a boj še ni bil končan. Toda postojanka v gradu je bila toliko kot zlomljena. Grad z zidovjem je bil sicer odlična trdnjava, a tokrat se tam niso mogli obdržati niti Nemci. Partizani so si pomagali tudi s topovi.

Počilo je le še tu in tam. Brigada je nato pognala v beg še zadnje fašiste.

Na zasneženem grajskem vrtu sta se znašla še nedorasli kurir Piko in okrogli kuhar, že priletni Žigon, ponos brigadne komore. Iskala sta tovariše, ne da bi prav natančno vedela, kaj se je bilo zgodilo. Oba sta bila najraje pri komori, in to posebno takrat, ko je pokalo. Jurišanje jima ni bilo v krvi in sta ga rade volje prepuščala vročekrvnežem.

Streljanje se je oddaljevalo, onadva pa sta se sklonjena bližala grajskemu vrtu. Piko je hodil spredaj in se obnašal po vojaških predpisih, čeprav ni bilo za to nobenega neposrednega razloga.

Nenadoma je kot ukopan obstal.

»Ali ga vidiš?« Z roko je kazal nekam naprej. »Velikan. Žigon je bil z vso težo že na tleh. Potem je dahnil: Blizu okna.«

»Užgi. Jaz slabo vidim.«

Piko je bil tudi že na tleh, vendar si je še vedno upal gledati proti velikanu.

»Saj je velik kot slon. Le pomeri še ti,« je hrabil Žigona. Toda čakal ga ni. Stisnil je puško k ramenu in proti velikanu pod oknom spustil odsekan strel.

Toda velika postava se ni ganila.

»Čudno, da ga naši bombaši niso potolkli.«

Zdaj se je zbral še stari, pomeril, nekam v zrak in užgal. Takoj po tem dejanju mu je zrasla korajža in se je pohvalil: »Zadet je. Si videl, kako se je zamajal. Skoči k njemu, ti si urnejši nog.«

A Piko je ugovarjal v vojaškem žargonu.

»Si nor. Kaj pa, če se je le potajil? Kaj, če ni sam... Veš kaj raje ga obkoliva.«

Predlog se Žigonu ni zdel neumen.

Za vsak primer sta še enkrat užgala in se odlepila od tal. Velikanu sta se taktično povsem pravilno bližala z dveh strani. A kdo naj bi bil v tej tesnobi vzbujajoči temi sam? Pri večjem grmu sta se spet sežla. Združila ju je roka previdnosti in privlačili so ju isti nagibi.

Žigon je zašepetal:

»Čuden patron. Nič se ne premakne. Nič se ne boji.«

»Moram priznati, korajžen je kot sam hudič.«

»Ta gotovo pričakuje kakšnega komandanta. E, nič ne bo. Tu sva midva!«

Piko in Žigon sta dolgo stala na miru in opazovala predse.

Nič.

Tudi velikan se ni ganil in je stal nepremično.

»Veš kaj, Žigon. Sam je, sicer bi naju že napadel. Zakliči mu, naj odloži orožje in se preda. Ti imaš globok glas, ki človeka pripravi v strah.«

Ni neumno. Toda, Piko, zavpij raje ti. Saj bi rad, a sem nekam prehlajen, hripav. No, le daj.«

Da bi dokazal svojo pripravljenost je stari spustil v temo še en strel. Tako je kanil velikana omehčati.

A nenadoma, da se je Žigon zdrznil, je Piko zavpil v tihi zimski vrt:

»Ti tam! Odvrzi orožje in roke kvišku!«

Velikan se ni zganil. Piko je zavpil še enkrat, nič.

»Ta nekaj namerava,« modruje stari, izkušeni Žigon.

»Verjetno. Zato mora biti najin. Živ. Kdo ve, zakaj so ga pustili tu?« je ves v ognju Piko.

Po mehkem snegu sta se tihotapila daleč naokrog in se končno približala zatemnjenemu gradu. Žigonu je tesno, saj je to obkoljevanje nad vse tvegano. A Piko je zaradi starejše družine bolj korajžen.

»Ta fašist mora biti najin. To bo gledal komandant, ko ga bova pripeljala,« je užival že ob misli na dragocen plen.

»Stoj,« je nenadoma siknil Piko. »Fašist je dvignil puško. Pritisni!«

Oba sta bila v hipu na tleh in sta spet ustrelila.

Velikan se tudi zdaj ni premaknil. Le roki je spustil ob telo.

»Obkoljujva ga,« poveljujeta drug drugemu.

Zdaj mlajši pomigne starejšemu:

»Se ti ne zdi, da bi ga od zgoraj iz gradu ujela kot zajca?«

SLUTNJA

*Naši dnevi
so solzne oči.*

*Kakor da smrt
nad nami visi.*

*Skoro bo roke
kašene spustila*

*in nas morila,
vse pomorila.*

TESNOBA

*Veter ni vznemirjal noči
z zeleno piščalko.*

*Ko je v pepel večera
zagrebel žerjavko zarje,
je nemo odtaval
kakor utrujen pastir
za čredo oblakov
v daljino stajo.*

*Ves večer
smo govorili o vojni.*

*A noč se ne meni zanjo
in slavi praznik poletja
s kresnicami
in raketami utrinkov
vse do svita,
ko se poslavlja
z zlatim ognjemetom.*

*Jutro vstaja
in ne šteje mrtvih
na ruskih bojiščih.*

*Toda zvočniki na cestah
tulijo tevtonsko
o zmagah na vzhodu.*

*Skeleči vbodi zvokov
v srcu, kjer tesnoba
davi kljubovanje.*

JULIJSKE ELEGIJE

1

*Kakor da so
hudourni oblaki
stresli
zeleno točo
iz črnih vreč*

*kakor da je
jutro razbilo
jezove svita
in razdivjalo
povodenj
zelenih kobilic*

*kakor da se je
odprla gora
in se je prebudil
zlobni zmaj
z zelenimi mladiči*

*kakor da se bo
uresničila
stara prerokba
o zelenem potopu,
ki nas uniči.*

2

*Jutro
trka na vrata
s kopiti pušk
in z zadirčnim
biriškim glasom
odgrinja odeje
in rjuhe
meče ljudi
iz sna
in je gluho
za jok otrok.*

*DOM, KI JE VAŠ,
NI VAŠ!*

*Zenam
se šibijo noge
in močje
so bedne sence
begajoče
in brezglave
pod biči
pobliskujoče se
zeleni luči,
ki sikajoč
deli ukaze:*

*DOM, KI JE VAŠ,
NI VAŠ.*

Miha Klinar

Julijske

3

*POSTELJA, kjer si
ljubil in počival
v ženinem objemu
postelja, kjer ti je
žena porajala
otroke
NI VEČ TVOJA.*

*Kakor da bi rekli:
Telo, ki je tvoje,
ni več tvoje.
Tvoja je le cula,
ki jo vežeš,
in tvoje še so
culice otrok
in cula žene.*

*KAKOR NOŽ
ti para dušo
ženino ihtenje.*

*Joj, otroci,
zakaj ste se rodili?
Zakaj vas je ljubezen
prižigala v življenje,
da vam je namesto sreče
že v otroških letih
napolnilo beraške cule
z bedo in nesrečo
in trpljenjem.*

*Joj, otroci moji mali,
bedni, kam nas bodo
gnali s culami
na plečih...*

*Kakor nož
ti para dušo
ženino ihtenje
in —
ko bi mogel,
bi se tudi sam razjokal.
A samo strmiš in gledaš
in nemočen vežeš sebe
kos za kosom
v culo bolečine.*

4

*BIL SI UČITELJ
in imel si knjige
in modrosti
za sto drugih.
Življenje,
družba
in napredek
vse bilá je zate
jasno kakor abecednik.
Noben problem
nerazrešljiv*

*in neopravičljiv,
če služil je
v korist 'države'.
Bil si narodnjak
oč nog do glave
in državlján, zaveden,
kakor se učiteljem
spodobi.*

*Nad nizko plačo
nisi tožil.*

*Vsi učitelji seveda
niso bili taki.
A ti si bil
in spoštoval postave,
imel vse v časti,
kar je nosilo
kraljevi grb —
simbol oblasti.
Domovina zate
je nosila krono
kot kraljica.*

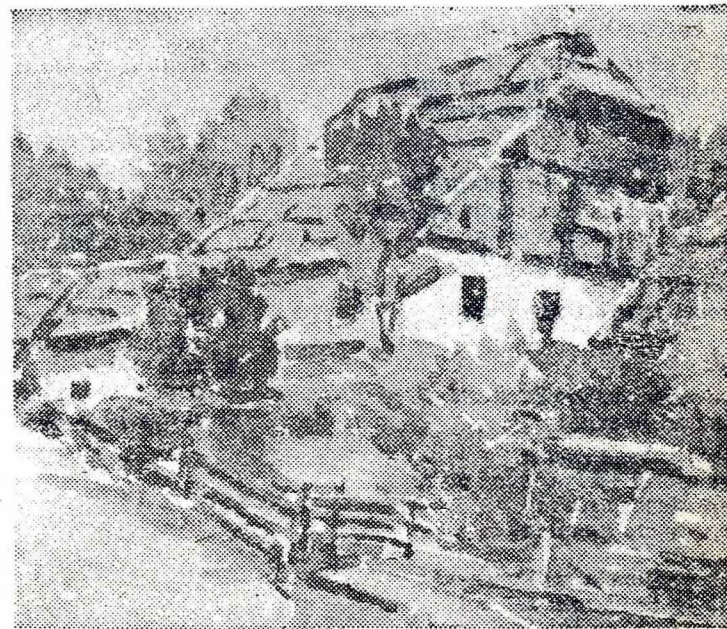
*In vse, kar ukrenila je
oblast, bilo je
nezmotljivo
in pravično.*

*Bi si narodnjak
od nog do glave
in državlján, zaveden,
kakor se učiteljem
spodobi.*

*O nikoli
nisi mislil,
da je v tebi mrak
in da prav vse, v kar
sveto si verjel,
se bo končalo
klavrno
brez slave.*

*Domovina,
kaksršno častil si,
se je razsula
kakor grad iz kart:
pobegli kralj,
ministri,
generali, ki so prodali
vojsko...*

*V prahu ideali,
vsi — utvare.
DOMOVINA S CULO
DESETNICA PREGNANA
V srcu bolečina
za sto drugih.*

BIL SI DELAVEC,
pa smo ti rekli:

Dom, ki je tvoj,
ni tvoj.

To razumeš:

nikoli
nisi imel ničesar,
čemur bi rekel:
To je moj dom,
moja hiša.

V tej baraki
si bil samo
prehoden gost
kakor delavec,
ki je bival tu
pred teboj
s pravico kakor ti,
da do odpusta
ali pokoja
ali dokler te
ne odneso v krsti,
lahko bivaš tu
v tej sobi
v tej kuhinji,
v stanovanju, ki se
odpira
naravnost na dvorišče
v črni prah poletja.

Nikoli
nisi imel ničesar,
čemur bi rekel:
To je moj dom,
moja hiša.

Nisi se gnjavil s tem,
le včasih,
kadar te je obšlo
grenko,
da boš nekega dne,
ko ne bodo več
rabili tvojih rok,
moral oditi
prehoden gost
do kosti izžet
star in sključen
revmatičen
z apnencem
in železnim prahom
v pijučih
užog še mnogo bolj
kakor nekoč,
ko si stopil
poln upov
čez ta prag
z mlado ženo
mlad in močan
kot da bi imel rok
kakor drevo vej
in sanj
kakor nebo zvezd —
O kaj vse sanjaril si
takrat:

o majhnem koščku
sveta,
o vrtu,
in o čisto
majhni hiši
za vaju dva
in dvoje otrok —
a si imel v resnici
samo dvoje rok
skromen zaslužek
in večen strah
za delo in kruh
in že dolgo veš,
da ne boš

nikoli
ničesar imel,
čemur bi rekel:
To je moj dom,
moja hiša.

Vedel si,
da boš nekega dne
moral brezdomec
čez ta prag,
toda ne tako
kakor cigan
s culo čez prag
in s kopico otrok
med bajoneti
neznankam.

6

Prašni kovčki
romajo s podstrešij,
dasi nihče
ni mislil
potovati
v takih časih.

Stare
popotne košare
spletene iz protja
pred davnimi leti
stokajo kot starke,
sklonjene nad njimi
kot usahle vrbe.

Lesene
vojaške skrinje —
joj, kako brezskrbno
smo jih odložili
po kratki
izgubljeni vojni
so kakor krste:
v njih mrtvi upi,
da se dalo bo živeti
kakor včasih
ob delu
in ob črnem kruhu.
O bedni človek,
ki polniš kovčke
in košare s svojo bedo
in vežeš razprostrte rjuhe
v beraške cule —
kakor vzdih
breztelesne in nemočne
so tvoje roke.

7

BIL SI KMET,
pa so ti rekli:

Dom, ki je tvoj,
ni tvoj.

Polja, ki so tvoja,
niso tvoja.

Žito, ki ga bo treba
požeti

in spraviti v kaščo,
ni tvoje.

Pokošeni travniki
niso tvoji

ne pašniki ne seniki
ne živina v hlevih

ne staje na planini
ne hoste, kjer si pozimi

spravljal les
ne sadovnjak pred hišo,

ki ga vidiš
skozi rože na oknih

in okenske križe.

TVOJA ZEMLJA

NI TVOJA ZEMLJA —
v očeh

solzne oči oken
v srcu

krvaveče češnje
v duši

kamen gpre.

OKE VIJEŠ K BOGU

a Bog je nem

in mrtev.

SVETA VODA

v žegnančkih

ne odpođi hudičev.

8

Kruh na mizah
ostaja nedotaknjen
in nihče
ne kuri ognja
za zajtrk.

Nihala ur, kot da
imajo
pri vseh hišah
mrtvega na parah,
so se vgreznila
v tišino.

In tišina
grgra besede,
zadavljene od joka
in ihtenja.

Ko bi mogli,
bi dom in zemljo
povezali v nebo
in odnesli
sinjo culo
s seboj
v izgnanstvo.

A so premajhni,
bedni in neznatni
proti glasu, ki jih
bije
s tujo govorico
kakor z bičem.

9

Gnev išče besed
v slovarjih pekla
in nebes.

A vse kletve
in svete device,
vse svete Marije,
svetniki in hudiči
nemijo kakor mutci,
kamenijo v grlih
in grmadijo na prsi
težo,
težjo kakor gora.

Ponižan si.
Hočeš kljubovati,
krikniti: Nikamor!
Nikamor se ne ganem!
Samo mrtev
čez domači prag!

Pa si kakor odtrgan list
v vetru
ali v jarem
vprežena žival.
Premika te ukaz —
čas, ki v sužnja
spremenil je človeka...

(Nadalj. na 10. str.)

Počasi sta se od zadaj splazila k vratom. Bilo je čitno,
da v gradu ni nikogar več, kajti vrata so bila že prislonjena
in pokanje je bilo daleč.

»Onega ne spusti iz oči,« naroča Žigon in otipava stene
v prostrani veži.

Pod nogami jima hrešči razbito steklo. Rada bi prižgala
luč, a noče jima goreti. Pri luči človeku vendar ni tako
tesno.

Pretipljeta se nekako naprej, v veliko sobo.

»Kakšna prijetna toplota. In duhovi,« se razvema Piko.
A Žigon se ne pusti zapeljati. Resen je, zadržan in se
ob steni tiplje naprej k oknu:

»Najprej fašist, potem ostalo. To nama utegne še delati
preglavice... Še je tam. Zdaj nama ne uide.«

Žigon je bil poosebljena groznja, nevaren maščevalec.

Tedaj se nedaleč stran dvigneta dve svetli raketi in se v
lepem loku spustila na grajski vrt.

Piku in Žigonu je zastala sapa, in oba kot en mož ležeta
ob okno. Toda velikana nista spustila iz oči. Preden sta raketi
padli na tla, je mlajši naenkrat ugotovil:

»Uh, midva bedaka. Večjih oslov ni pod soncem!«

Žigon pogleda ožarjeni Pikov obraz, vrže pogled proti ve-
likanu in tudi on vidi: strela, napadala in obkoljevala sta
zverženi štor, usahlo in polomljeno drevo, ki je stalo nekaj
metrov stran od gradu.

»Na, tu imava ujetnika.«

Nekaj trenutkov sta razmišljaja, potem pa enoglasno skle-
nila.

»Molčala bova o tem.«

In lotila sta se raziskovanja soban, kar jima je šlo dosti
bolje izpod rok.

V peči je še tlela žerjavica. Otipala sta neke knjige, jih
zmatala v sredo sobane na kup ter jih zažgala.

»To so buržujske knjige, na ogenj z njimi!«

Soba se je pokazala v vsej svoji lepoti. Če ne bi bilo po
tleh razbitega stekla, ne bi imela kaj reči. Skoraj tesno jima
je bilo ob predmetih, ki jih nista bila vajena.

Od nekod sta zbrskala še dve sveči in ju prižgala. Pred
njima se je na mizi zasmejala vrsta steklenic. In kakšnih
steklenic. Očitno je bilo v njih vino, kakršnega še nista pila.
Take steklenica sta včasih videla samo v izložbah velikih
trgovin. Tudi jedi ni manjkalo: zložene so bile na razkošnih
pladnjih in bile so še nedotaknjene.

»Navali, Žigon! Zdaj sva midva na vrsti, da se bova šla
grofa,« je vzpodbudno vzkliknil Piko in segel po steklenici.

Žigon se je ves stresel, nenadno zaskrbljen od nove misli.

»Ne prenašli se. Vse to je g o t o v o zastrupljeno! Misliš,
da so to pripravili ravno za naju.«

»Beži, beži. Žigon, ne pozabi: božič so hoteli proslavljati,
pa smo jim prekržali račune... Vzem, brez skrbi vzemi!«

Stari je še vedno nezaupljivo segel po kosu mesa in ga ne-
sel k ustom, kot bi bil resnično strupen.

Piko pa je že korajžno zagrizel v kos pečenke in dal ko-
rajžo še Žigonu.

»V tej kuhinji ti še drv ne bi znal nositi,« se s polnimi
usti norčuje Piko in si naliva v lepe čaše penete se vino.
V dve veliki čaši.

»Cas je, Žigon, da tudi ti enkrat okusiš kaj boljšega. In na
račun gospode. Na zdravje!«

Kozarca sta vablivo zazvenela in sladko močna pijača je
zdrknila po osušenihih grlih utrujenih junakov.

Žigon je nekaj časa čakal, kdaj bo zaužiti strup začel
delovati, kakor je dejal, in dodal:

»Če obležim, me boš imel ti na vesti.«

A Piko ga je popravil:

»Jaz? Ali si pozabil, kakšnih zvijač se pri svojih zločinih
poslužuje umirajoči fašizem? Ti boš samo ena žrtev več.
Žrtev v posebnih okoliščinah!«

Toda nič takega se ni zgodilo. Razredni sovražnik na vsak
način ni imel več časa izvršiti temnega dejanja in osvobodit-
telja sta začela pridno prazniti kupico za kupico.

Strah je začel popuščati, tesnoba se je umaknila vse pri-
jetnejšim občutkom. Kako tudi ne: streljanje je čisto po-
tihnilo in grad je bil povsem »osvobojen«. In ta grad je
kljub ruševinam od kupice do kupice postajal lepši, prijaz-
nejši in večji, kot je bil kdajkoli. Zdaj sta se bojavnika zres-
nila:

»Ne smeja preveč. Sovražnik ne počiva. Najprej morava,
v nove boje. Daj nahrbtnik. Sovražniku ne smeja pu-
stiti nič, kar bi mu služilo. Ne pozabi, da smo se to učili
na politični uri. Tako, nekaj steklenic za rezervo. Nikoli pa
ne sme biti vojak brez rezerve, sicer bo premagan. To sem
slišal na vojaški uri!«

In spet pijeta in zraven prigrizujeta jedi, ki jima še imen
ne vesta.

»Eh, to ti je kapljica. Da, da. Prišel je naš čas. In če se
zdaj pojavi še kakšen fašist, naj le pride. Naletel bo na pra-
vega. No, saj ni, da bi govoril.«

Nahrbtnika sta napolnila še z jestvinami.

Čeravno se jima je prej tako mudilo, sta zdaj na to poza-
bila. Začela sta se razgledovati po sobanah.

V kotu je stala velika omara.

»Zaklenjena!... Hudič, nama se nihče ne bo upiral. Piko,
udari. Tudi to je bilo v službi sovražnika!«

(Nadalj. na 10. str.)

(Nadalj. z 9. str.)

Žigon je poveljeval tako, da je bilo očitno, kakšna krivica se mu godi ali pa vsaj kakšna škoda je bila, da ni bil vsaj komandir, če že komandant ni mogel biti.

Toda Piko je medtem že šaril po drugi sobi. Zato je Žigon mahnil kar sam, in ko je pod njegovimi udarci popustilo, je kljub zaužiti pijači na široko zazijal: v omari je visela lepa, polikana in čisto nova oficirska uniforma.

»Ta je gotovo za samega generala. Ha, a kdo smo mi? Kaj sem jaz? Ali nismo zmagovalci. Tako je! In zdaj stare cape stran. Namesto razmahanih čevljev, svetle škornje. Da, take tesne, ozke in iz mehkega usnja. Tako, dragi Žigon. Čas je, da imaš tudi ti enkrat svečano, praznično obleko. Pri nas smo vendar vsi enaki: vojaki in generali. Daj, Žigon, pohiti, preobleci se. Tega dne ne boš pozabil. To ti je praznik. Razumljivo: k taki pojedini in po takem boju pristoji samo še generalska obleka. Ha, ha, to bodo zijali tovariši. Žigon, bodo govorili po vsej diviziji in morda še delj, to ti je sila. Samega generala je ujel. Samo njegovo obleko pogledajte. Kaj to ni zadosti očiten dokaz. In na njem stoji kot ulita. Ni je sile, ki bi ustavila Žigona v tem naletu.«

Še je govoril sam s seboj, modroval, se preoblačil, prezirljivo metal stare cape po kotih in spet ugotavljal:

»Žigon, to je vrh tvojega življenja. Le kako bi v stari državi prišel do tako lepe obleke. In celo generalske!«

Zdaj se je dvignil že na dostojno višino velikega vojskovodje. V tem se je nečesa domislil in gospodovalno zavpil: »Kurir. Piko!«

Ta je bil, misleč, da je mož spet našel kaj imenitnega, nagio ob njem. In ker je bil Žigon s hrptom obrnjen k njemu, se je Piko zaradi nemške oficirske obleke približal s puško v rokah. Toda hitro sta se oba znašla. Občutno jima je pomagalo popito kipeče vino, ki je šele začelo razkazovati svojo moč.

Stari kuhar se je odsekano vrtel in napol po nemško poveljeval:

»Piko, zdaj pa prikorakaj k meni, kot se pri generalu spodobi. Schnell. Naglo!«

Piko si ni dal dvakrat reči, kajti čutil se je vojaka, rojenega vojaka. Pri korakanju je ostro tolkel z nogama ob tla, da je razbito steklo frčalo na vse strani. Pa naj, saj je vendar vojna. Vse je treba žrtvovati. Piko se je ustavil, salutiral, da ga je v desnici kar stisnilo.

»Abtreten. Ostav, ne valja. Ponovi,« je zavpil nad njim stari. »Ali se tako mlačno pozdravljajo najvišji oficirji.« Iztegnil je pred seboj desnico, da ga je ob tem zaneslo. »Tako, vidiš, se to dela. In da mi zraven zavpiješ: heil, zmagovalni general Žigon!«

Ponovila sta in vse speljala tako natanko, da ju je pri dviganju rok zbolelo v ramenih.

Žigona je tedaj premagalo, po licih sta mu spolzeli dve debeli solzi in omahnil je kurirju v objem.

Ko se je spet zbral, je stopal gor in dol ter govoril Piku v vojaškem jeziku, da ni razumel niti sam sebe.

Nato sta spet pila, si govorila zdravice in si obetala življenje, ki bi jima ga zavidali sami angelčki.

Žigon je ves trd obsedel za obloženo mizo, s kapo in uniformo nemškega majorja na sebi. Ves je živel v vlogi generala in se temu primerno obnašal in oblizoval. Še je nalival in pil ter silil piti tudi kurirja.

Ta pa je spet stikal po sobah. Žigonu je nenadni preblisk kot strela naglo šinil v razvnete možgane, da se je hripavo zadril:

»Kurir!«

Ob njem so se ustavili škripajoči, toda odsekani koraki in Piko je že naučeno vprašal:

»Izvolite, gospod general.« Kurir je bil tudi že v uniformi.

Žigon je malomarno zamahnil z roko in ukazal:

»Prinesi mi ogledalo, veliko ogledalo!«

Piko je še vedno mirno stal pred njim in odgovoril:

»Naj se gospod general potrudijo v sosednjo sobo. Tam je ogledalo, da mu ni para.«

»Sem z njim, sem rekel,« je revsknil Žigon. »Kakšna poslušnost je vendar to... A, hm, kaj nisi rekel, da je na steni?«

»Tako je, preveliko je, in tako je pritrjeno, da ga ni mogoče odnesti!«

General se je skobacal pokonci in se ob steni odmajal v sosedno sobo pred ogromno steklo. Luč je tja zelo lepo metala svoje tipalke, in ko se je Žigon zagledal komaj korak pred seboj, si ni mogel kaj, da ne bi slovesno dvignil roke, udaril s petami in pozdravil:

»Res je, Žigon, postal si general od nog do glave, velik in nepremagljiv.«

Ogledalo je bilo tako veliko in je segalo do tal, da se je Žigon ves videl v njem.

Tedaj je zunaj nekaj zaškrtalo.

A tega ne Piko, ki je bil v sosednji sobi, ne »general« Žigon nista slišala. Preveč sta bila zatopljeni v svoje misli, preveč je bilo v njih popitega in močnega vina.

»Hände hoch? Roke kvišku!« je Žigona zadela strela odsekanj in rezkih glasov.

Za seboj je zagledal dve partizanski postavi, ki sta mu tiščali v hrbet puškine cevi.

Žigon se je naglo, čeprav opotekaje, obrnil in v začudenje partizanov spregovoril v čistem slovenskem narečju:

»Kaj... Jaz... tovariši... saj jaz...«

(Nadalj. z 9. str.)

10

Klecajoče noge
kakor prikovane
kakor ohromele
od vrtoglavice
pijane

se obotavljajo
napraviti korak
čez prag,
kakor da zeva
pod njimi praznina
in se opira
v brezno brez dna.

V črn vrtinec
se zrak spreminja
in vretenca svetlobe
drobi tema.

V nemočni boilesti
je žalostna veka
za trenutek zaprla
oko neba.

11

Tečaji vrat ječijo.
Obračajo se ključ.
Potem domače duri
zakrvavijo
pod rdečimi pečati.

Bolečina
davi grla
in tišino
trgajo glasovi
žalosti, obupa,
kakor da čez prag
odnašajo mrliča.

Psi se trgajo z verig
in zateglo mukanje živine
v hlevih je podobno
človeški bolečini.

Drobna starka
v robec je prsti nabrala.
Prst domača
naj bi ji v tujini
grob blagoslovila.

Po vaseh in mestih
tovornjaki, zeleni
kakor zmaji
goltajo
procesijo izgnancev.

Vse je kakor v Pismu
starega zakona.
Iznano z rodne grude
naše ljudstvo
v črno sužnost
roma.

Srce drobi se v tožbo
starega psalmista,
a na nebu sonce,
kakor da te dni
se ni prav nič
zgodilo,
sije
kot velika
ognjena roža.

SEDANJOST

Brez obraza
je sedanjost,
brez potez
praznina bela
in v praznino
vrta misel.

Težka skala
je sedanjost
je sedanjost,
s težo k tlom
nas tlači, stiska
in drobi
brezsrčno sanje.
Mrzla skala
je sedanjost.

Kje dobimo
razstrelivo,
da razbijemo
sedanjost.

ČRNA RUTA

Črno ruto
je morala sneti
in niti
žalnega traku
ni smela
nositi
za mrtvim sinom.

Le kaj ji bo ruta?
Kaj žalni trak?

Njen sin
je času
kljuboval!
A kako
naj mati
kljubuje
bolečini?

Vse življenje
v srcu bo nosila
jezero solza
zatajevanih.

In šele smrt
nekoč
ji sname z duše
črno ruto
žalovanj

DANES

Danes nekoga iz host so prignali,
gnali po ulici so ga kot zver.
Nadenj kričali so in ga pljuvali,
dokler ni sonce izkervavelo v večer.

Žalost je mnoge v srce zaskelala,
mimo hodili smo sklonjenih glav.
On pa ponosen med rablji je stal,
kri mu na čelu je kot zarja gorela.

Velik je bil in ponosen v trpljenju,
kakor da k zmaji bi šel in ne v grob.
Kakor da šel bi naproti življenju
v daljne pokrajine, polne svetlob.

V zarji razrastel se je čez dolino,
velik in silen, vse do neba,
kot da bi kazal nam pot iz gorja
s svojim trpljenjem in bolečino.

Črtomir Šinkovec

Pesmi iz cikla Čas v čeladi

NESPEČNE NOČI (1941)

Kadar v dolgih nespečnih nočeh
v noč topotajo okovani koraki,
stisnem se vase z grozo v očeh:
»Kakšni ljudje so ti tuji vojaki?
Kje so doma? Iz kakšnih družin?
Kakšni so starši, bratje, sestre,
polja, tovarne, šole, cerkve?
Temni so skoraj vsi kot zločini.

Kdo je vzgajal te mlade ljudi
in jih nagnal kot volkove od nas?
Kdor jim zastrl glas je vesti:
nosil bo krivdo za zadnji poraz!
Zanje nobene poti ni nazaj,
s smrtjo predaleč so šli čez mrliča
in ko nedolžnih kri nas pokliče,
udaril po njih bo naš vsak otročaja!

TALEC (1942)

Ta čas ko encijan je grenak,
mrzel, ko jeklo trd:
nekomu kleknil je korak,
nekoga je objela smrt.

Zastavil je za ščit srce
nekdo, z otroškimi očmi,
zastavil je za ščit srce
med cvetjem svojih mladih dni.

Siroko je oči odprl,
pokončno stopil pred cevi
in padel je, a ne umrl —
v vseh naših srcih zdaj živi.

PISMO IZ CORONEA (1943)

Ne čudi se, moj dragi, da po dolgem času
to pismo boš prejel iz Coronea,
ne veš, kako še misel nate me odžaja,
ko spremljam partizana te po kršnem Krasu.

Ko odšel si, razdejali krvoloki so ognjišča,
izropali nam dom in ogenj podtaknili,
otroke bose v snegu so k sosedu napodili,
odgnali mene v noč ob svitu pogorišča.

Pod točo psovka med bajoneti in kopiti,
so segnali kot morilko me na pot do ječe;
da ti ostal si živ — svetila mi je lučka sreče
in v njenem svitu spredem te svilene niti.

Z ničemer več ne spravijo me na kolena,
kljubujem jim v tem vlažnem mraku Trsta
in vem, če ječa meni bo in mnogim krsta,
bolj kot žrtve je svoboda dragocena...

Le sanj me strah je, sanj, da dragi si umrl,
da padel ves krvav si na zeleno travo
in ko v naročju sem zajela tvojo glavo,
že gomazel ti je v očeh pri črvu črv.

Od tega sem strahu vsa prepojena,
zavračam hudo slutnjo, ki se v srcu drami:
razgrizla mrežo bi, razgrebla zid z rokami,
da šla v svobodo bi ob možu zvesta žena...

HARMONIKA VRISKA (1944)

Harmonika vriska sredi vasi,
pojo partizani, gore jim oči.

Že jutri v boj za svobodo gredo,
nocoj morda zadnjič veselo pojo:

pesmi o njivah in zreli pšenici,
o vinogradih v sončni gorici,

o ljubljennem domu, ženi, dekletu:
mir naj s svobodo zavlada na svetu,

da vojna ne bi življenj več kosila,
preveč že krvi je zemlja popila,

zemlja, ki naša je, naša edina,
naša in naših sinov domovina!

Harmonika vriska sredi vasi,
pojo partizani, gore jim oči.

NI VEČ VOJNE (1945)

Ni več vojne, ej, ostal sem živ!
Čudežno ušel sem krempljem smrti!
Zdaj zakladi so mi vsi odprti:
pesem in dekle in radost njiv.

Nisem hlapec več. Vojna je v pozabi,
ko iz tri svobode srkam novo vino;
tiho vojne žrtve počastim s sedmino
in ljubezen me v objeme svoje vabi.

Mlade slè žejtijo v slednji travi.
Sramežljivo si dekle oči zakriva,
ko v plenice bele čipke šiva,
pa povoje je s svilenim obrobila,
na uho mi s smehom nagajivo pravi:
»S tem srce bom tebi ukienila!«

»Molči, svinja pijana. Zdaj smo te dobili...«

»To je pomota. Vaš sem, tovariši...«

Kako naglo mu je sedaj vino spuhlo iz glave. Najbližji izmed partizanov pa je škrtnil z zobmi, stegnil nogo in ga sunil v zadnjico:

»Še norčuje se. Tovariši! Ha! In prav njega smo iskali. Na, še eno, da boš vedel za drugič!«

In oni ga je še enkrat pritisnil s čevljem, da ga je tovariš ustavljal:

»Ne tolci ujetnikov. Saj je pijan kot krava!«

»Kam si se potuhnil med borbo, da te že prej nismo staknili. Ne boš ušel kazni... Zdaj pa molči in roke sem!«

Žigon je protestiral in godrnjal, partizana pa sta mu zvezala roki in ga pognala k vratom.

Tedaj se je iz sosednje sobe primajal še v podoficirja preoblečeni Piko, očitno močno nadelan.

Partizana sta se ustavila in naglo snela puški, ki sta ju medtem že spet potisnila na ramena.

»Oho, tu je še eden,« sta vzkliknila partizana. »Lepo gnezdo.«

Eden je z orožjem skočil k njemu, a Piko ne bi bil kurir, če ne bi poznal vse brigade. Prepričan je bil, da vsi poznajo tudi njega. Tako je mislil tudi Žigon, pa jih je zato že nekaj staknil. A Piko je bil zaradi nove podoficirske obleke čisto spremenjen. Zato je partizan z odpeto puško zahteval od njega:

»Hände hoch!«

Piko se je ob tem zasmeljal in vrgel partizanu:

»Ne delaj komedij, škaks!«

Toda brce, ki jo je medtem že prejel od njega, ker ni naglo ubogal, mu sam sveti Peter ni mogel več odvzeti.

»Komandantu vas zatožim zaradi tega pretepanja!«

Partizanu se je to zdelo dokaj neumno, in ko ga je obrnil še enkrat, je razdraženo rekel:

»Zdaj boš pa še pretil. Le čakaj, ti Švabon!«

Toda Piko je spet zahteval:

»Pazi, da ti ne bo žal. Bolje me poglej... No, ali sem partizan ali ne. Sem kurir Piko ali ne?«

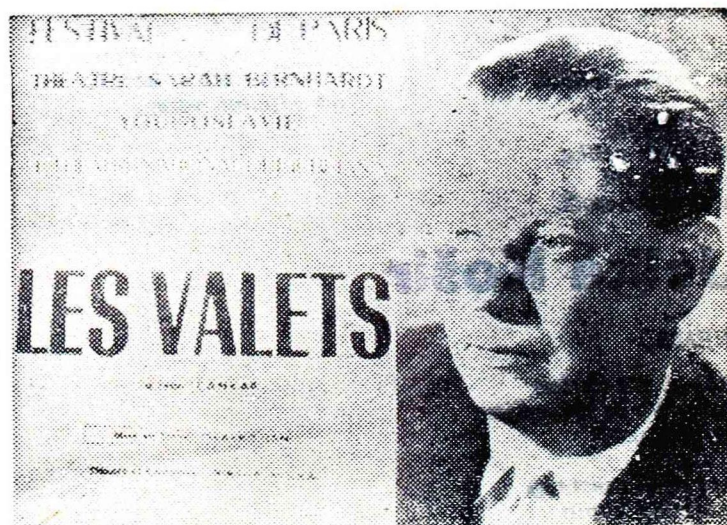
Partizana sta čudno zijała v ujetnika, ki sta bila resnično njuna tovariša.

Piko je postal vzvišeno dobrodušen in je spet pustil, da se mu je po glavi zapodila prijetna meglica pijanosti.

»Poslušajta, vidva junaka. Ta grad sva osvojila midva z Žigonom. Dobro vesta, kakšno besedo imam pri komandantu. Tudi polne nahrbtnike imava. In če bosta vse to pravilno razumela in bosta z nama dobra, vaju zaradi vajinega postopka ne bom zatožil — saj vesta, kako so v štabu hudi, če kdo koga telče. In nazadnje bosta morda še deležna dela teh dobrot.«

»General« Žigon je bil naglo razvezan in potem je tudi on razvezal svoj nahrbtnik.

Vsi so ga srknili na zdravje velike zmage v gradu.

V prihodnji številki listov bomo objavili daljši sestavek o umetniški poti velikega slovenskega gledališkega igralca Staneta Severja

Vladimir Brun

FRAGMENT

Pridi
odmeva v meni
pridi

čakam te v brezveterja
cest

ustne so tople
sla odeta
v zeleni plašč
v laseh
hranim
rožo

Pridi
odmeva v meni
pridi

Drvim
v praznino
in ostajam
slep
slep
slep

SIVINA VSAKDANJOSTI

Verjel sem v vas ljudje
verjel v vas
male angele
z razpotja
cest

Verjel sem v vas ljudje
ko večer
pogreznil
se je v dlani
ko govorica
jutra
naplavila je nemir
na obrežja
cest
in dan še ni oktilil
plazu
vaših besed
z lažmi

Verjel sem v vas ljudje
v vas male angele
s človeškimi očmi

a komu naj zdaj verjamem
ljudje

zdaj
danes
jutri

Verjel sem v vas ljudje

Marija Mencinger

PESEM

Na mizi
le borna svetilka
mežika.
Majhna je,
a dovolj velika,
da sveti mi
v tesnobo noči.

Jelka Košir

NEMOC

Pobesnela tigrica
brez zob in krempljev
je brez moči
Kako
naj divji mustang
s strtimi kopiti
veter ulovi
ali orel
z zlomljeno perotjo
k soncu poleti.

Vesna Sušnik

SAMOTA

V nežni rumenini
tihega večera
diha žalost
za željami,
za spomini.

V nežni rumenini
tihega večera
še bi božala te
z nežnimi rokami

pa pretrgal si
vezi med nama
in ta hip
tako sem sama
sama.

Zdravko Rus

ŽIVETI

Ljubim te, življenje.
Živeti hočem
in ljubiti
in pozabiti
na vso žalost
in trpljenje,
vse, kar mlade dni
mi hoče zagreniti.

Neva Mitrovič

SVETILKA

Zavit si v temo
zato te ne najdem
ne razumeš mojih klicev
zreš vame
a me ne vidiš
zavit si v temo
ki je gosta
vsi te iščemo
zreš v nas
a nas ne vidiš
iščeš svetilko
ki sveti na daleč
nekje si jo izgubil
gledaš proč
nič
a še vedno iščeš
a čemu?
odgovarjaš, da ne veš
čemu ti bo svetilka?
ko se spotakneš
in padeš, se bo našla
a ne bo več gorela
razbil si jo
svetilka je ti
razbil si sebe
ne poznam te več
padel si
a čemu?

Doma Hudnik

BELE IGRE

Samo murni
se znajo tako
skrivati
v velike posode
kjer tičijo
majhne puščave

jabolka
so zablodila vanje
in tavajo
tavajo
in iščejo murne

pa so pozabila
pogledati
v bele igre
za vrati

RISEM

Rišem tvoje ptice.
Velika rumena drevesa
skrivajo čebele.
Hodili so tu
in so šli mimo
velikih kamnov.
Kamor sta se usedla
in gledala trave.
Sanje z velikimi sencami
rumenih dreves in rož
spijo v sobah.

BESEDA V VETER

Veter je velik
zdaj hodim v svojih drevesih
v skodelicah
so drobci lune
na tvoji mizi
ušla je iz poti
v velike mlake
nekje tam
nosijo peskovnike v vrečah.
Ne vem kje v tvoji sobi
sem izgubila star gumb
Pojdiva na potep kjer
vse nepotrebne besede
ho odpihnili veter.

Marjan Cufar

PRETEKLOST V OGLEDALU

Preblisk v temi
nejasne figure bogov
v svoji rezidenci
v kalni vodi je zlato
ki se blešči ribam
Le najti ga je treba
zgoraj je modro nebo
neskončni prostor
v vsem svojem
veličastnem vakuumu
v prvobitni obliki
in velikosti
povzroča napetost v lobanji
možgani silijo ven
nočijo biti omejeni
nekega dne bo počilo
in tedaj — osvobodite vezi
zemlja ne boš me zadržala!

SKRINJA ZAVEŽE

Razelektritev in smrt
v njej ni več božje sile
a kmalu bo spet
— individualna tragedija
nepoučenega osebk
izginotje telesa počasen razkroj
v pogledu časti je vse po starem
svečenikom je zadoščeno
vendar zorni kot se širi
spoznanje nevarnosti
na podlagi eksperimenta
po zaslugi narave
notranjost ostaja nerazumljiva
to ni pravi način
dokaza eksistence bistva
v svojem elementu
in zmožnosti
do uspeha je še daleč.

BOLEČINA V VOSKU

Prečute noči se izgube
ob ugašajoči sveči
v temi in spominu
ki ne zamre do jutra
zakaj pičila me je kača
in bolečina je prehuda
da bi se poglobil v sanje
jo poiskal v podzvesti
priklical na dan njeno podobo
in sladkosti povezane z njo
v zadnjem plamenu
vidim njeno želo
njeno črno dušo in
telo ki se zvija
v telečem se vosku.

Slika se je razblinila
v dim ki me peče v oči
nisem mislil da bo
tako kmalu dogorela
kot najina ljubezen.

njeno ime je povezano
s trnjen in preizkušnjo
ki ne uvene in ne odpade
ko listje zapusti veje
se pokaže v vse, svoji
nepristopni goloti.

● prve brazde ● prve brazde ● prve brazde ● prve brazde ● pr

V 6. številki Listov sodelujejo:

Z LITERARNIMI PRISPEVKI: Vladimir BRUN, Valentin CUNDRIČ, Marjan ČUFAR, Benjamin GRACER, Doma HUDNIK, Marko HUDNIK, Ivan JAN, Miha KLINAR, Andrej KOKOT, Jelka KOŠIR, Marija MENCINGER, Neva MITROVIČ, Pablo NERUDA, Zdravko RUS, Vesna SUŠNIK, Črtomir ŠINKOVEC, Cvetko ZAGORSKI.
Z LIKOVNIMI PRISPEVKI: Tine MARKEŽ in Tone TOMAZIN, člana likovne sekcije DOLIK.